DHARMALACTUS

1986-87

Shri Dharmasthala Manjunatheshwara

Law College

S.D.M. Law College Library
Mangalore 575 003

MANGALORE-575 003.

Phone: 27736

ANNUAL MAGAZINE

1986 - 87

Editorial Board

Prof. N. J. Kadamba, Principal	*Chief Editor*
Sri A. Rajendra Shetty, Lecturer Sri B. K. Ravindra, Lecturer	*Editors*
Miss K. Shashikala II LL.B.	*Student Editor*
Mrs. Ashadeep Pai, I LL B. Sri K. R. Shridhar, III LL.B. Sri A. S. Ramachandra, III LL.B. Mrs. Beena Gopal Rao, II LL.B. Sri Anantha Krishna Udupa III LL.B.	*Committee Members*

EDITORIAL

The breath taking progress which we ourselves have been witnessing in every sphere, prompt us to nod our heads in agreement with Thomas Carlyle, who a little more than a hundred years ago had this to say, ''Today is not yesterday, we ourselves change; how can our words and thoughts if they are always to be fittest, continue always the same?'' This progress is very well brought out in our College Magazine.

Now that the Magazine is in your hands you can see for yourselves the pioneering efforts of the staff and students. The publication of an Annual Magazine is an important educational endeavour in addition to the giving of an account of the working of an institution, it serves as an important means of expression of creative talents of students. The most invaluable tribute to the youth of today and at all times to come, will be to give them their due love, trust, respect and understanding. Added to this, it is the elder's duty to lead a worth emulating, inspiring life. No place is more suited to provide a replica of the relationship than a College.

It is therefore incumbent upon all of us to afford proper encouragement to students to develop their creative and analytical talents to the fullest possible extent. We believe that the contribution of the students to the Magazine represents such progressive opportunities.

We are fully aware, that the result of our attempt is far from perfect. But it is also true that striving towards perfection give much happiness and satisfaction. It is with this spirit we place the Magazine before the public.

CONTENTS

1.	College Report		

ENGLISH

1.	Legal Education in India	Speech by Sri Santosh Hegde, Advocate General Karnataka	1
2	Law & Morality	Miss Genita Agnes Tauro, III LL.B.	4
3.	Innocence (Poem)	Miss Genita Agnes Tauro, III LL.B.	6
4.	A Widow's Plight (Story)	Miss Jharna A. Vasant III LL.B.	7
5.	Public Interest Litigation	Mr. George Mathew, III LL.B.	9
6.	A Uniform Civil Code	Mr. Cyril M. Madtha, III LL.B.	12
7.	Reflections (Poem)	Miss Bharathi M. S., II LL.B.	15
8.	How far Stars can influence us	Mr. Sebastian K. Jose, II LL.B.	16
9.	Development of Legal Education	Miss Savitha, II LL.B.	17
10.	Resplendent (Poem)	Miss Sheela Xavier, I LL.B.	20
11.	Mind (Poem)	Mr. Buhari, II LL.B.	21
12.	Does History Echo ?	Mr. M. Sudhakar Pai, I LL.B.	22
13.	Bathe me Cool	Mr. Shridhar K. R. III LL.B.	23

ಕನ್ನಡ

1.	ಹಸಿವು	ವಾಸುಕಿ ನಂತೂರು, ದ್ವಿತೀಯ ಕಾನೂನು ಪದವಿ	24
2.	ಕಾನೂನಿನಿಂದ ಸಮಾಜ ಪರಿವರ್ತನೆ ಸಾಧ್ಯವೇ ?	ಶ್ರೀ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಭಟ್ ತೃತೀಯ ಕಾನೂನು ಪದವಿ	25
3.	ವೇಷಗಳು (ಕವನ)	ಶ್ರೀ ಲೈನ್ಕಜೆ ರಾಮಚಂದ್ರ, ತೃತೀಯ ಕಾನೂನು ಪದವಿ	29
4.	ಅಂಧಾಭಿಮಾನ ಎಷ್ಟು ಹಿತಕರ	ಕು। ಶಶಿಕಲಾ, ದ್ವಿತೀಯ ಕಾನೂನು ಪದವಿ	30
5.	ಬೆಳಗಿಸು (ಕವನ)	ಕು। ಪಲ್ ರೇಗೋ, ದ್ವಿತೀಯ ಕಾನೂನು ಪದವಿ	31
6.	ಬದುಕುವಾಸೆ (ಕವನ)	ಶ್ರೀ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣ ಪಿ., ತೃತೀಯ ಕಾನೂನು ಪದವಿ	32
7.	ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಎಂಬ ಪೆಡಂಭೂತ	ಕು। ಹಲೀಮಾ, ಪ್ರಥಮ ಕಾನೂನು ಪದವಿ	33
8.	ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ	ಶ್ರೀ ಬಿ. ದಿನೇಶ ಭಟ್ಟ, ತೃತೀಯ ಕಾನೂನು ಪದವಿ	36
9.	1987 (ಕವನ)	ಶ್ರೀ ಎಸ್. ಸಿಂಹ ದ್ವಿತೀಯ ಕಾನೂನು ಪದವಿ	38
10.	ಗಾಲಿ ಮುರಿದ ಜಟಕಾಬಂಡಿ	ಕು ಶಾಲಿನಿ ದ್ವಿತೀಯ ಕಾನೂನು ಪದವಿ	39
11.	ಹನಿಗವನಗಳು	ಶ್ರೀ ಲೈನ್ಕಜೆ ರಾಮಚಂದ್ರ, ತೃತೀಯ ಕಾನೂನು ಪದವಿ	41
12.	ನೂತನ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿ	ಕು। ಶಶಿಪ್ರಭಾ ಬಿ. ಕೆ., ತೃತೀಯ ಕಾನೂನು ಪದವಿ	42
13.	ಸ್ತ್ರೀ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಮಾನತೆಯಲ್ಲಿ ಆಕೆಯ ಪಾತ್ರ	ಶ್ರೀ ಟಿ. ಎನ್. ಇನವಳ್ಳಿ ದ್ವಿತೀಯ ಕಾನೂನು ಪದವಿ	46
14.	ಬಯಕೆ (ಕವನ)	ಕು। ಶಶಿಪ್ರಭಾ ಬಿ. ಕೆ., ತೃತೀಯ ಕಾನೂನು ಪದವಿ	51
15.	ಸೊನ್ನೆಯಾದವರು (ಕವನ)	ಶ್ರೀ ಉಮ್ಮರ್ ಪೆರ್ನಪ್ಪಾಡಿ. ಪ್ರಥಮ ಕಾನೂನು ಪದವಿ	51
16	ಉಚಿತ ಕಾನೂನು ನೆರವಿನ ಔಚಿತ್ಯ	ಶ್ರೀ ಕೆ. ದಯಾನಂದ ರೈ ತೃತೀಯ ಕಾನೂನು ಪದವಿ	52
17.	ಬರೀ ನೆನಪು (ಕವನ)	ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಧರ್ ಕೆ. ಆರ್., ತೃತೀಯ ಕಾನೂನು ಪದವಿ	54
18.	ದ್ವೀಪಗಳು	ಕು। ಶಾಂತಿ ಪಿ., ದ್ವಿತೀಯ ಕಾನೂನು ಪದವಿ 'ಸಿ' ವಿಭಾಗ	55
19.	ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ಏಕೆ ? ಹೇಗೆ ?	ಶ್ರೀ ಕೆ. ದಯಾನಂದ ರೈ, ತೃತೀಯ ಕಾನೂನು ಪದವಿ	58
20.	ನೆನಪುಗಳು (ಕವನ)	ಶ್ರೀ ವಿ. ಮನು, ತೃತೀಯ ಕಾನೂನು ಪದವಿ	60
21.	ಕತ್ತಲು (ಕವನ)	ಕು। ಶಶಿಕಲಾ, ದ್ವಿತೀಯ ಕಾನೂನು ಪದವಿ 'ಎ' ವಿಭಾಗ	60
22.	ಕಾನೂನು ಮತ್ತು ವಿಧೇಯತೆ (ವಿಚಾರ ದೀಪಿಕೆ)	ಪ್ರೊ। ಎನ್. ಜೆ. ಕಡಂಬ	61
23.	ನ್ಯಾಯ ವಿಧಾನದ ಬಹುಮುಖ (ವಿಚಾರ ದೀಪಿಕೆ)	ಪ್ರೊ। ಎನ್. ಜೆ. ಕಡಂಬ	63

WE SALUTE HIM

LATE SRI D. RATHNAVARMA HEGGADE

THE MAKER OF MODERN DHARMASTHALA.

Founder, Sri Dharmasthaia Manjunatheshwara

Educational Trust, (Regd) UJIRE.

BRAIN BEHIND THE COLLEGE

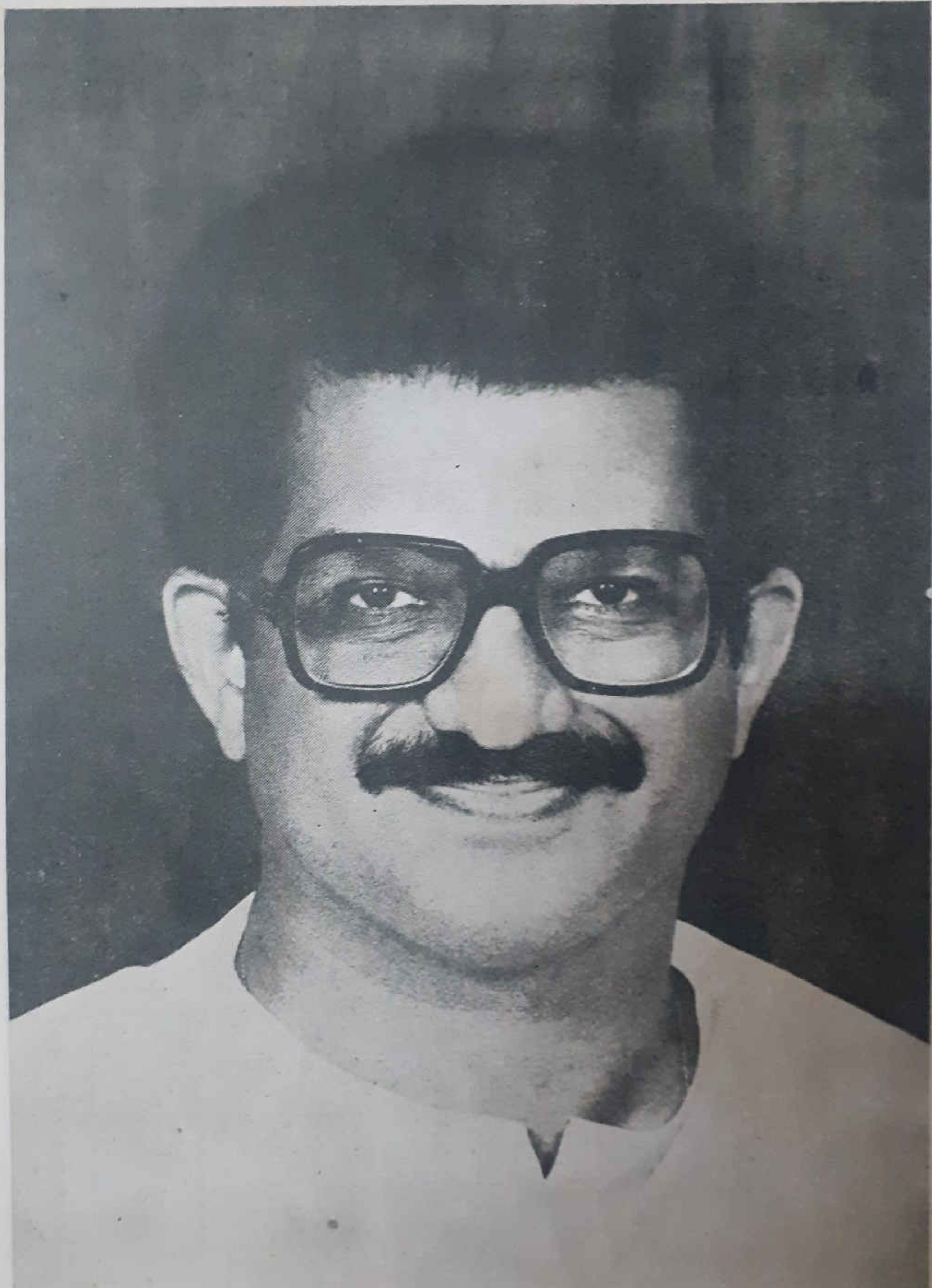

SRI D. VEERENDRA HEGGADE

Dharmadhikari, Shree Kshetra Dharmasthala

President of the Sri D. M. Law College Governing Council

Our Principal

Prof. N. J. Kadamba

Shri Dharmasthala Manjunatheshwara Law College. Mangalore-575 003.

COLLEGE REPORT 1986-87

Honourable President Sri Santosh Hegde, Ladies and Gentlemen,

Before I proceed with the reading of the report· let me on behalf of the management, staff and students, welcome you all to this evening function. It is my pleasure to welcome first of all Mr. & Mrs. Santosh Hegde Being the Advocate General, Karnataka Government with his busy schedule his time is rather precious, yet he has come as an honoured guest to preside over the function. I sincerely and warmly welcome you sir, on behalf of Shri Dharmasthala Manjunatheshwara Law College, staff and students.

I have the honour to place before you a brief report of our College activities during 1986-87. This is a record of our achievements as well as failures in the year under review. As such, I hope it will come in, not only for your kind hearted appreciation but also helpful constructive criticism.

The Law College was established in 1974 under the management of Sri Dharmasthala Manjunatheshwara Educational Trust (Regd.), Ujire and from 1985 onwards the college was taken over by Sri Dharmasthala Manjunatheshwara Educational Society (Regd.) Sri D. Veerendra Heggade with his prolific and magnetic personality is sponsoring many colleges and Law College at Mangalore is one among them. During all these years Law College has earned a great reputation as one of the progressive Colleges, affiliated to Mangalore University.

Staff Members:

1.	Prof. N. J. Kadamba	Professor cum Principal
2.	Sri A. Rajendra Shetty	Full time Lecturer

3.	Sri B. K. Ravindra	Full time Lecturer
4.	Sri P. D. Sebastian	,,
5.	Sri P. Janardhan Rao	Part time Lecturer
6.	Sri Rajaram Semitha	,,
7.	Sri M. Mahabala Bhat	,,
8.	Sri K. Seetharam Bhat	,,
9.	Sri J. Puttabba	,,
10.	Sri B. Rama Adyanthaya	,,
11.	Sri P. F. Rodrigues	,,
12.	Sri M. C. Sanjeeva	,,
13.	Sri P. Narayana Bhat	,,
14.	Sri Udaya Kumar	,,
15.	Miss Vinoda Rai	,,
16	Sri K. P. Vasudev Rao	,,
17.	Sri Dayananda Konchady	,,
18.	Sri Chandrashekar Holla	,,
19.	Sri Jayabal V. T. S.	,,
20	Sri Gopalan Nair	,,
21.	Smt. Susamma Thomas···Upto Nov. 86	,,
22.	Sri Mohit Suvarna ...From Dec. 86	,,
23.	Sri Giridhar Rao ...From Dec. 86	,,

Non Teaching Staff:

1.	Sri P. Krishna Das	Office Manager
2.	Sri B. Siddartha Ajri	Cashier
3.	Sri K. Chandrahasa	Clerk
4.	Sri Vinod Kumar	Clerk
4.	Sri Suchethana	Peon
6	Sri Koosappa	Peon

Librarian:

1. Sri Raghuveer Mudya

Student Strength:	Boys	Girls	Total
Ist LL.B.	196	44	240
IInd LL.B.	169	32	201
IIIrd LL.B.	114	13	127
Ist Year LL.B. (5 Years)	80	27	107
IInd Year LL.B. (5Years)	58	20	78
IIIrd Year LL.B. (5 Years)	50	18	68
Total Strength of the College:	667	154	821

Results:

Coming to the results the College records with much appreciation the good results secured in the Annual Examination conducted by the Mangalore University. We heartily congratulate them. We are immensely pleased to record the names of the following students who have secured ranks in the April 1986 examinations.

III LL B:

Sri Ganesh Kamath	:	II Rank
Mrs. Veena Kumari	:	IV Rank
Sri Narasimha Bhat	:	IX Rank
Miss Suvarna Vijaya Sitaram	:	X Rank

I LL B:

Sri Krishnananda A.	:	I Rank
Smt. Beena Gopal Rao	:	II Rank
Sri Sham Bhat Y.	:	VI Rank
Sri Vishwanath M.	:	VII Rank
Sri Vittal Bhandarkar	:	VIII Rank
Sri Mahabaleshwara K. R.	:	VIII Rank

Results:	No. appeared	No. passed	Percentage
III LL.B.	71	30	42%
II LL.B.	46	8	17%
I LL B.	103	19	18%
II Year LL B. (5 Years)	57	30	53%
I Year LL.B. (5 Years)	75	24	32%

College Library:

We feel happy to inform you that we have rather a good collection of Books in our Library. 8935 volumes are housed in a spacious, well ventilated building. The college has so far invested more than Rupees 3½lakhs for the purchase of Library books and particularly in the year 1986-87. We have invested Rs. 40,000/- for the purchase of Law books, Indian and foreign. We are subscribing 18 Law Journals and also other dailies and weeklies of current affairs.

Sports & Games:

Games and Sports have an important role to play in the lives of young people Proper growth of body needs exercises. Games and Sports not only offer a healthy outlet for their energies, but also help to instil in them values like sportsmanship. respect for others acceptance of success and failures with magnanimity. The College provides all facilities for Sports and Games.

We are happy to announce that the Mangalore University Ratnavarma Heggade Memorial Kabadi Tournament was conducted in our College premises and 18 colleges of Mangalore University Area have participated Sri D. Veerendra Heggade of Dharmasthala donated the Rolling Shield to University on this occasion. We are proud to announce that our college won the championship by having the previlege of securing the Shield at its establishment.

We are also happy to announce that some of the students of our College, namely Mr. Dinesh Prabhu, Mr. Alexander Rodrigues, Mr. Sudhakar Kamath have represented Mangalore University Cricket Team in Inter-University Tournaments. Mr. Pushparaj Shetty and Mr Gopinath K. represented Mangalore University in the All India Inter-University Kabadi Tournament played at Annamalai University in which the Mangalore University took Third place Mr. Arun Rao and Mr. Anil Alva have represented in the University Athletic meet held at Allahabad (U. P.) and Mr. Arun V Rao got Gold and Silver Medals in 200 Mtrs. and 100 Mtrs respectively. Further Mr. Arun V. Rao got Gold in 100 and 200 Mtrs. race Mr. Anil Alva has won Silver in 100 Mtrs , Bronze in Long Jump and 200 Mtrs. race in the Mangalore University Athletic meet.

Apart from this the College Cricket team has won the Mangalore Zonal Inter-Collegiate Tournament and we hope to win the Mangalore University Trophy, the match to be played at Udupi by the end of this month. Mr. Sandeep Kumar Shenava and Mr. Udaya Gopal Rao have participated in the Mangalore University Inter Collegiate Weight Lifting Competitions and have won prizes.

Debate:

We have great pleasure to announce that Miss Shashikala, Mr. Shivaprasad. Mr Kiran A. Vasanth. Mr Ramachandra have brought laurels to our Institution in all Debate competitions conducted by different organisations.

Music & Variety Entertainment Competitions:

I am proud to inform you that our students have participated and have brought many credits in Music and variety entertainment programmes conducted by various organisations of the City.

Five Year Law:

We are Immensely pleased to announce that we in accordance with the directions of Bar Council of India have implemented the 5 year Law Course from the year 1984-85. I am proud to inform on this occasion that the Mangalore University has taken the lead in implementing the 5 year Law Course in the State of Karnataka. We have received a very good response from the Students and the students are actively involving themselves in both curricular and Extra curricular activities.

Seminars:

We believe that conducting of Seminars are an integral part of any academic Institution. In particular, seminars and discussions are very important for moulding and for properly shaping the career of Law Students Hence keeping this object in view we are holding class seminars and Legal forum committee has been formed for arranging lectures and seminars by experts in the field. We were able to conduct a few lectures by local experts in the field.

Conclusion:

Let me conclude this report, ladies and gentlemen, by assuring you, that we don't wish any way to be complacent While we claim credit for our successes, we also willingly accept the blame for our failures if any.

Ladies and Gentlemen, before I thank all the members I wish to state that the college has been rendering yeoman services in the field of Law from the past 12 years This has been possible mainly due to the blessings of Lord Manjunatheshwara and due to the yeoman service rendered by Shri D. Veerendra Heggade of Dharmasthala. I am thankful to all the members of the staff and students whose united and unstinted support and sincere work made responsible for alround progress.

Let us hope and pray that visionary zeal and inspiration of Late Shri Rathnavarma Heggade the founder of Shri Dharmasthala Manjunatheshwara Educational Trust may continue to guide in the years to come to further shape the destiny of this Institution. In all humility we look for inspiration and clear vision from our well wishers, benefactors and God.

OBITUARY

With a deep sense of sorrow, we pay our homage to Late **Sri U. Ramanath Kini,** leading member of Mangalore Bar and our close associate in our endeavours of Law education in Mangalore.

Sri U. Ramanath Kini was a leading advocate of Mangalore Bar. He was brought up in his childhood with difficulties all round him. Probably that helped him to succeed in his life in his later years. His uncle was late Sri Vaikunta Baliga, in whose office he served as a Junior, after his entry to the Bar in 1950.

Sri U. R. Kini was an eminent lawyer. He displayed vigorous advocacy, persuasive manners and dash, which always kept his clients hopeful. He balanced his arguements and coras-examination so well that the members of the Bar spoke not only of advocates mind but Judicial mind too. He always carried with him legal acumen, courtesy, affection and encouragement to the new entrants to the Bar in disentangling the real point in a case and enabled them to win, if the point was a good one.

Sri U. R. Kini was a philanthrophist and donated liberally to several Ashramas and educational Institutions. Even in the midst of his busy schedule, he would not hesitate to lend helping hand to any other colleague who went to him. Once, when G. K. Govind Bhat was the Chief Justice, Sri U. R. Kini was invited to join the bench of Karnataka High Court, which was a testimony to the sense of Justice born by Late Sri U. R. Kini. He was simple in habits. Notwithstanding his eminent position, he was most unassuming person. He was not given to publicity. He was a pioneer member of the Governing Council of Shri Dharmasthala Manjunatheshwara Law College. He lent his continuous support right from the inception of the Law College. The Management, Principal, Staff and students remain grateful for his valuable services rendered to the College.

Sri U. R. Kini leaves behind him his wife Dr. Sunanda Kini and Son Dr. Anand Kini.

Sri D. Veerendra Heggade, President, S. D. M. Educational Society, Ujire, the management, the Principal, the staff members and students pray Lord Manjunatheshwara that his soul may rest in eternal peace and that the members of his bereaved family may derive strength to bear the loss.

—

Legal Education in India

(An extract from the speech delivered on the College Day by Mr. Santhosh Hegde, Advocate General for the Government of Karnataka)

Legal education is an important factor in creating social order founded on the values of socio-economic justice, freedom and equal opportunity and thereby accelerating economic development, progress and prosperity. In this context, I am reminded of what was stated by Professor Felix Frankfurter, as he then was, which is as follows:

> "It is not enough that young men should come from our schools equipped to become skilful practitioners, armed with precedents and ready in argument. We fail in our important office, if they do not feel that society has breathed into law the breath of life and made it a living—serving soul. We must know that the law is an instrument and not the end of the organised humanity."

The legal education cannot keep itself dispassionate to the problems concerning society. The legal education has to be planned in such a way that a viable balance is struck between the Society's requirements and exploitations of the legal orders potential for contribution to meeting these requirements. There is an urgent need to plan and co-relate legal education more to the local, social and national developmental requirement so that it may be socially relevant.

There was a general impression and traditional belief that the aim of legal education and law degree was only to train and equip a person for pleading before a court of law. In the modern society, many avocations are open for those having proper legal education. The industrial and commercial change in the Society now requires adequate legal personnel to deal with various matters and problems of great social significance. Apart from this, executives, law officers, secretaries in private and government establishments alike, have to show an equal degree of consciousness about the consequences and commitments that every problem, they have to solve. The society has become more complicated and so also there is tremendous multiplication of legalisation to regulate various aspects of society. Here legal education plays its part and reduces a state of helplessness which arises from over dependence on professional experts.

A lawyer, if he is to meet the demands of a pluralistic society as ours, which is emerging from the meshes of feudal conceptions, where the nature and pattern of social development calls upon the lawyer to bridge the gaps in the process of dynamics and synthesis of society; he must have a deep sense of social responsibility and awareness of the social problems than any other vocation-seekers.

For this, in him must vest a high degree of versatality, versatality in the sense, of having an attitude for newer tasks and a quality of education. Hence legal education in India should aim at training, trimming and toning of prospective lawyers, to develop their abilities, aptitudes and qualities and to cultivate their faculties of thought and action so that they stand up to the needs of the time, meeting the challenges that are inherent in social dynamics.

Let all those responsible for legal education seriously think and plan for a qualitative new dimension of legal education. They should prepare and partake balanced courses of legal education to meet the emerging social requirements.

'Law is one of the greatest institutions and social practices ever developed by man. It represents a major step in cultural evolution and if civilisation ever perishes it will be due in part, to our failure to realise the potentials of the rule of law.'

Then, as a corrollary, it follows that legal education is an important basic instrument for social change, more so in a country like ours where more than 75 per cent of the population is illiterate and ruralites.

There is no doubt that there are defects in our legal institutions and injustices are carried out in the name of law, but the remedy for this evil is not to be found outside the law but within the law, and the responsibility for carrying out this onerous task lies in legal education. In my view, legal education should be so moulded as to educate the students not only to become lawyers, but also to make them the instruments to bring about the right social changes. Legal education should not be confined only to those students who want to become practising lawyers but the same must be taught as a compulsory subject along with all other subjects in the Higher Secondary level though not with the same intensity as taught in professional law colleges. If basic concepts of law in all educational forums and institutions is taught, then alone would knowledge of law reach every nook and corner of this vast country rather than being confined to the vicinities of the courts only.

In a society like ours, which is full of ignorance and riddled with casteism, linguism, regionalism and where exploitation of the ignorant masses both economically and politically, is the order of the day, the only salvation for this society is its awakening to these facts. This, in my opinion, can be achieved to a great extent by legal education. Though law makers have legalised a number of socio-economic laws to combat the above mentioned evils in society, the impact of these legalisations have not been felt by the people at large. I feel, it has helped only those people who are urban based and not the larger sections of the people who live in the rural areas.

Lawyers, as a class, will necessarily have to congregate in places where courts and Tribunals are situated like the priests in the holy places. Therefore, a man in the village normally will not have the necessary media or instrument to know the socio-economic legalisations and the benefits he could derive from them. That is why I suggested earlier, that, law in a simple form should be taught in all classes starting from Higher Secondary School. If a student in these classes can study and understand subjects like physics, chemistry and mathematics, why can't he study law? When I say law as a subject in these classes, I do not mean for the purpose of training these students to be professional lawyers, but to make them understand their basic rights and duties and the existance of socio-economic laws and further to teach them in general, the remedies available under those socio-economic laws. If these facts are taught from the Higher Secondary stage in different levels of a student's academic pursuit, then by the time the student is ready to join one vocation or another, he will be in a position to enlighten and educate the less fortunate ones in the vicinity of his residence. In every nook and corner of the country,

there may not be a lawyer, doctor, or an engineer but, certainly there will be a person who has completed higher Secondary Education holding some post or other or employed in some vocation or other, however small the same may be. The knowledge acquired by such a person will certainly carry the message to those people who are otherwise deprived of these benefits.

Of course, this suggestion of mine would certainly require preparation of a syllabus and programme in regard to the nature of legal study to be imparted to those students who are studying the same in the Higher Secondary level so that they can properly understand the same and become capable of conveying it to the masses which necessarily means the subject will have to be taught in a manner and in a language that could be understood not only by the students but also by the masses to whom he will be carrying this knowedge.

I am aware of the fact that, this type of education might give rise to an increase in the class of professionals called "touts". But, this evil, in my opinion, is comparatively negligible taking into consideration the benefits the society will derive.

A society without law is no society at all. Changes in society take place at all stages and at all levels starting from birth to death. Sometimes the need of the society puts restriction on birth, so also need of the society controls to an extent death. When these changes take place in the society law also should change to keep pace with them. Side-by-side legal education also will have to change. Change in society thus directly affects change in legal education. The converse of it is also true, in-as-much-as a change in law also brings about a change in society, and a change in law, in turn, necessarily brings about a change in the legal education. But change in legal education has not kept pace with change in society as well as change in law. If one examines the subjects that are taught in the present day legal education, one finds that a lot of importance is given to subjects which are either archaic or class oriented. While importance is given to subjects like taxation law, company law, Transfer of Property Act, Contract Act, etc.,

Similar importance is not given to socio-economic legislations like Debt-Relief Act, Land Reforms Act, Dowry Prohibition Enactment etc., thereby when a student completes his legal education, his knowledge will be available to a particular section of the society only. This lacuna in the legal education should be eradicated by giving due importance to socio-economic laws as is given to other subjects.

In conclusion, I wish to quote what the Hon'ble Supreme Court of India had stated in the year 1958 in the cases of MYSORE Vs. THE WORKERS IN GOLD MINES a case reported in 1958 (SCR) P. 895.

> "The concept of Social and Economic Justice
> is a living concept of revolutionary import,
> it gives sustenance to the rule of law and
> meaning and significance to the ideal of welfare state."

The Safety of the people shall be the highest law. —**Cicero**

Law and Morality

Law and Morality in the real sense are neither superior nor equivalent, but complementary to each other.

The term 'Law' as been derived from an 'old teutonic root lag' which means something that lies fixed or evenly. Law regulates life and without law there would be chaos and confusion. The term law also means body of rules which guide human existence. Law is the vehicle of sovereignty. On the other hand, Morality is the subject matter of ethics and Professor R. N. Gilchrist says that, "The state is founded on minds of citizens who are moral agents" and ". . . A bad people means bad state and bad laws". For example uttering falsehood entertaining bad and ignoble thoughts, meanness and ingratitude are against morality. However, there are certain distinctions between the two. Law, is certain in its content and has coercive sanction, which morality does not have. Law is the concern of state, whereas morality is the concern of conscience. Law, is concerned with external acts of man and not his inner motives, whereas, morality, on the other hand, is concerned with the whole life of man and covers both external acts and internal motives.

Although, there are cetain points of distinction between law and morality, they on the other hand are complementary to each other. Neither is sufficient on its own for enjoying and fulfilling a society's spiritual needs and organised spiritual conduct. That morality alone should rule social behaviour would be a wonderful thing because then there would be no constraint and the people would act in an upright manner and in a way that builds up society entirely of their own volition. The problem, however, is if that was the case then there is bound to be a good deal of social aberration. So, in a sense law itself eventually came to be established because of instances of deviation from what is considered to be morally acceptable in any society. The primary function of law was to maintain peace and order and to protect citizens from each other. But the scope of morality is much wider. It not only comprehends behaving in a neighbourly fashion but it seems more basically concerned with certain fundamental concepts of human existence. Even morality is a law that is religion. Most religions appear to be an attempt on part of a particular society to fabricate a code of morality for the guidance of its members and also to keep in check any tendencies in individuals to contravene the tenets (principles) that are intrinsically accepted by that society. Infact, in the past, religion and law went hand in hand. Religion gave authority and direction to most of law. For example: For the Israelites who left Egypt and found a Nation, the law given to Moses, helped to form and govern the basic structure and behaviour of the society and that was also their religion. To, contravene that law was not only illegal, it was immoral. The fact that it was a sin made it illegal, so that law and morality in that society was the same thing.

However, in the social milieu that prevails this modern world, it is not possible to make religion obligatory. An individual may choose whether he will have a religion and then as to which religion he will follow and then as to whether to follow in its totality or reserve for himself, the freedom to profess or behave in a manner on certain points, that is at variance with that religion. Theoritically at least this could lead to a situation of total anarchy. But what cannot

be disputed is that it will produce exploitation. One of the functions of law is to prevent such exploitation. But more important it is to facilitate governence and to maintain peace and order.

The law is a result of practical thinking and an effort to forestall the degradation of social behaviour entirely with a view to preventing the emergence of a situation that would be impossible to control. Thus where morality is inadequate to assure this, the law must step in. Morality does not bind, so it is necessary for the law to be binding. But while morality is concerned with individuals spiritual well being, law is concerned more with order and prevention of exploitation. So, it is important in a way that neither of these oversteps its boundaries. The external boundary of morality ends at constraint. The authority is morality comes from what is intrinsically acceptable but cannot be physically binding. On the other hand the law is practical is not concerned with the individuals spiritual status and differs from morality and in that it is binding.

It is important that the law does not intrude into the domain of morality. Such an intrusion will lead to conflict, which can only means that the law must be repealed. Unfortunately, law carries with it a degree of moral authority and where the morality of law comes in conflict with the morality of the individual, a difficult situation arises. An individual is entitled to his beliefs especially if they are based on some moral reasoning. It is however occasionally seen that for the promotion of Nationalism, Patriotism and sometimes the prevention of behaviour that is so unusual that it could be misunderstood or seen as deviant, laws are sometimes made which intrude into territory that is clearly not their own. In such an event extreme caution is most important and much consideration must go into the conception of such laws as they could easily turn into a canker on the body of the legal structure and turn it into a device to bind and gag the citizens in that society. Law would then metamorphose from an essential ingredient in social organization to a necessary evil, whose authority lies in the punitive measures that it carries with it.

All this enables us to understand that law and morality are complementary, but both should be confined to their elements. Morality in its domain of spiritual propriety and law in its interest of assisting in an effective government.

Genita Agnes Tauro

Probably all laws are useless; for good men do not want laws at all, and bad men are made no better by them. —**De monase.**

Innocence

Deep in thought was I,
Standing in the bus stand,
Relieving the days events,
When I felt someone tugging at my skrit,

I looked down and stood Still.
For the person whom I saw was
a Sweet liltle Child,

With her dark little innocent eyes,
a bright smile,

With her shabily dressed Manner
With a begging bowl in her hand
Stretched towards me!

The Sight of her,
With such innocence melted my heart and
I pulled out some coins, put in her bowl,

Rushed out for the bus,
Sat in a seat with the sweet smile of the child,

Engraved in my mind!

Genita A. Tauro,
III Yr. L. L. B.

Written laws are like spiders' webs, and will like them only entangle and hold the poor and weak, while the rich and powerful will easily break through them.—**Anachasus.**

A Widow's Plight

It was dark everywhere. There was no brightness nor the coolness of the day. Everything in life was destroyed for a young Widow. This is particularly true about a young widow in India. India, where people are still filled with blind faith and superstitious belief.

It so happened that a young girl had just attained maidenhood. She was like a flower ready to bloom, so innocent and radiant she was, that she became everybody's favourite. To her the life was like eternity. Her name was Shanthi she also was so peaceful and full of bliss. But little did she realise what the future had in store for her.

She used to live with her parents and a brother. Her father was a well to do farmer. While her brother used to go to school, she used to remain at home and help in the household chores. Here was another belief standing like an obstacle and prevented the parents from sending their daughter to school. The value of education was not seen here. But people were worried what the society would think if their daughter went to school. Their view was "A girl had only one place and that was home''.

Like any other girl, she too started getting many good proposals. But it was seen that in one particular year the crop was bad. At the same time even Shanthi's brother started some problems. He had stopped studying and started gambling. He used to borrow money from everywhere. So the father's tough earned money was being used in returning the debts. The debts started increasing, money was decreasing.

Everything began to change for Shanthi. The eternity, the joy, the bliss she knew slowly started fading away.

But once she got a proposal from a well known rich family. To the father, it was like God sending him a lot of money. But to poor Shanthi it was a bigger hell. This was because the man who had proposed was quite old. Her dreams of marrying a nice young boy were all shattered. But she did not want to be selfish. She thought of her parents first. She was thankful to them for bringing her up with great care and Love. If she would refuse the proposal, then she would at the same time disobey her father and put both her parents in great pain. She did not want to hurt them in their old age. So she agreed to the proposal.

Marriage took place immediately. There were great celebrations and it was a memorable event. Many happy faces were seen, but there were also some sad faces of young boys with great hopes. At one side happiness was viewed and at other there was shattering of hopes. But what about the girl's plight? She was nervous from the very beginning. She had not met her husband before the wedding.

To some of the guests the girl was lucky because she had become rich. Rich indeed she had become, but to the educated it would look as if Shanthi was being sold.

For some days her married life was quiet. She had not visited her parents. Her life went on. But this quietness was short lived. It looked as if it were just momentary.

One day her husband became seriously ill soon after that he died. Thus came the black day of her life. Thus it became dark everywhere. It looked as if the sun had stopped shining for her. Life had no meaning after that.

The sindhur from her forehead was rubbed. Mangalsutra was snatched away. Her sarees too were taken. She was given only a white plain saree. She could wear no slippers. She could no more sleep on beds. She was like an outcaste.

But though she was young she beared up everything. But one day a barber came and her hair was all cut. She tolerated all this and sat quietly.

The grief stricken parents could not take any more, even they died after some days.

For Shanthi her life of eternity was changing to hell. Her life which was full of Shanthi changed into Ashanthi.

When her husband died, she was pregnant. She had become weak and was in need of good food. But this was not given to her as she was a widow. In the society she had lost her status. Men tried to take advantage of her widowhood. The flower which was ready to bloom looked as if it had faded before it had bloomed.

Shanthi was fed up of everything. She wanted to end up her life, so she went to the forest once and thought of jumping in a well. As she was walking she came accross an old temple of Sita. She stood there and started praying. Slowly she began thinking of Goddess Sita, who lived as a widow her whole life though her husband was living. The story of Sita came to her as an enlightment. She changed her thought immediately. She thought of the baby in her womb, whose life she could not take so she went back, she tried to survive.

Now, she had only one intention and that was to live along with hardship. One day she gave birth to a baby boy. She looked at the boy and thought that she would teach him to live like a real man. A man who would protect the girl. A man who could live in a society with widow.

She now had a meaning for life. She wanted to inspire her son's thoughts. She left her village and went to a nearby village and started working as a worker in a school. She used to sweep the school and with that money send her son to school and filled their stomachs.

Here also she had to face a lot of problems. Men used to look at her with eyes full of lust. Women treated her as an outcaste. Sometimes she could not tolerate, she was hurt, but her determination was there deeprooted. It was within her. Her determination to make a real man out of her son, to reform the society.

As the years passed by slowly everything started changing. There was a change, a gradual change. People of the village began respecting her. Slowly they started to go to her for her advice. She started gaining fame. She was known to the villagers as a living Goddess. She gained the confidence of her people.

Her son also had grown up. She had named him 'Vijay'. This she had named to achieve it. So she had achieved victory. She had reformed the society as much as she could. Her son also had grown up into a fine young man, a real man who had learnt a lot from his Mother's life. His mother was like a source of inspiration to him.

Slowly her son also became famous. He gained confidence and he learnt to live for others.

The flower which was faded had started to bloom again. Shanthi's son came like water and gave her life, a meaning to live.

It is said that a Man is what he makes himself. Here Shanthi had made herself. She learnt how to stand up in the society. She had earned her place there.

Miss. Jharaa A. Vasanth

(Prize Winning Story)

Our Rank Students "Winning Warriors"

Mr. Ganesh Kamath
II Rank Final LLB.
Excellent

Miss. Veena Kumari
IV Rank Final LLB.
Determined

Mr. Narasimha Bhat
IX Rank Final LLB.
Sincere

Mrs. Suvarna Vijaya Sitaram
X Rank Final LLB.
Brilliant

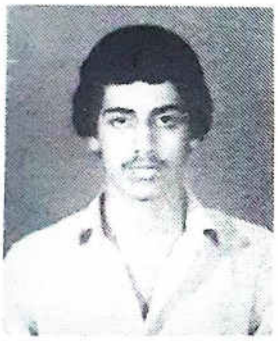

Mr. Krishnananda A.
I Rank I LLB.
Intelligent

Mrs. Beena Gopala Rao
II Rank I LLB.
Gracefull

Shantharama Shenoy
III Rank I LLB.
Deserving

Shama Bhat Y.
VI Rank I LLB.
Smart

Vishwanath M.
VII Rank I LLB.
Remarkable

Vittal Bhandarkar
VIII Rank I LLB.
Congratulations!

Mahabaleshwara K. R.
VIII Rank I LLB.
Kudos!

Sri S. R. Hegde, Advocate and President of the Mangalore Bar Assn. lighting the lamp.

Mr. L. Revana Siddaiah, D. I. G. Speaks on

College Day Celebrations

Principal Garlanding the chief guest **Sri Santhosh Hegde.** Advocate General
A Hearty Welcome

Chief Guest delivers his presidential address ....

Sri D. Veerendra Heggade. President of the Management speaks on
Symbolic Participation

Proficiency Prizes:

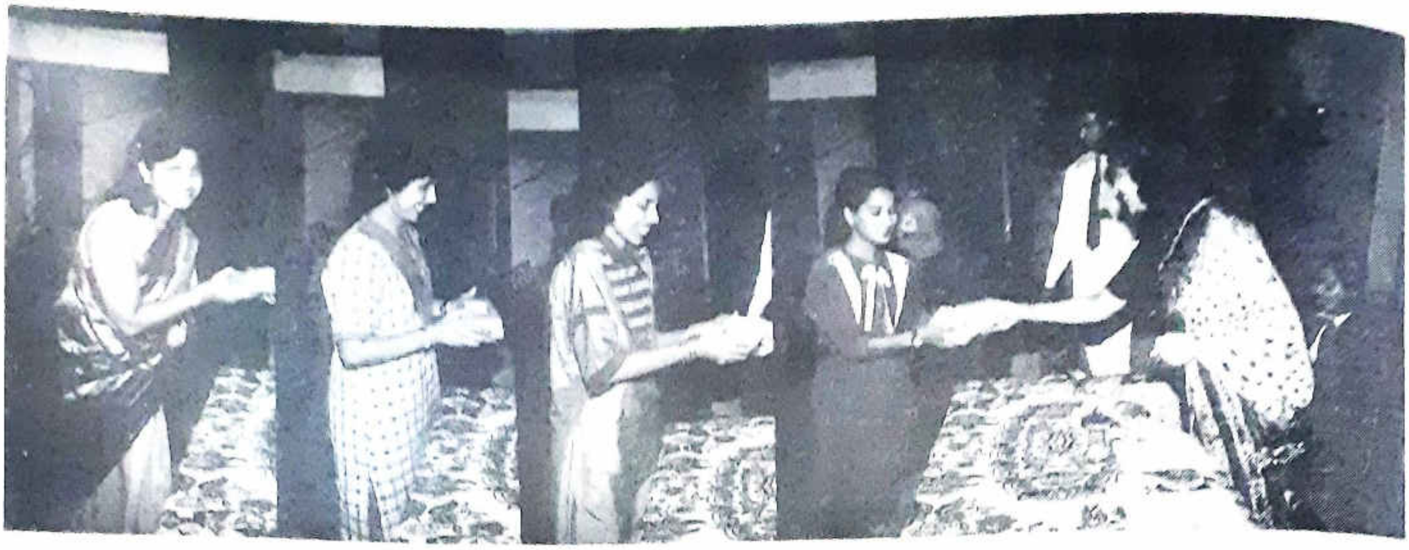

Mrs. Santhosh Hegde distributing the prizes
Genita Agnes, Linda Mathais, Sapna Hegde, Miss Nayana K.,
(*Highest Marks in II year LL B (5 year course) April '87 University Exam.*)

Mr. Melwyn Prakash Noronha, & Shamala G. Prabhu, Miss. Bhuvaneshwari
Highest Marks in I year LL.B. (5 year course)

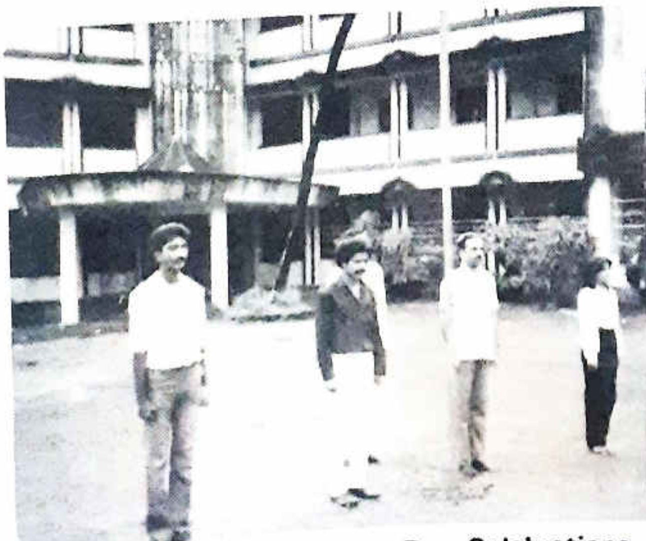

Independence Day Celebrations

'We too contributed'

Public Interest Litigation

One of the best things that has happened in the country in recent years is the development of Public interest litigation (PIL). Until the emergence of PIL, Justice was a remote reality for the mass of illiterate, under privileged and explioted persons in the country, most of whom are unaware of the laws and their legal rights. Bonded Laboures, tortured persons, under-trials, contract labourers and a most of others could get no justice since no one could take up their case for lack of "locus standi."

In various recent judgements the supreme court has given a new interpretation to locus standi by stating that all citizens should have a right to enjoy life and liberty guranteed to them by the constitution. The court enlarged the concept of locus standi to include the rightful concept of other citizens willing to espouse the cause of their less fortunate countrymen.

The reason for enlarging the concept of locus standi was that restricting it only to the affected parties, deprived the weaker sections of their fundamental right to Justice, since because of illiteracy, poverty and the high cost of litigations, the court were beyond the reach of the poor. Hence anyone who is concerned about the exploited has a right to approach the court for redressal of the grievances of the poor.

Understandingly in some cases the SC accepted the letters from the victims of injustice and converted them into writt petitions. The effect of it has been quite noticeable and has helped to make justice accessible to the lowest person as never before. What is public interest litigation?

Public interest litigation is a new type of litigation initiable by the supreme court of India to enable the poor and the vulnerable sections of society to approach the High courts and the Supreme Court to enforce their Fundamental Rights.

In the opinion of Justice P. N. Bhagwati, who is the initiator of this new type of litigation, public interest litigation is essentially cooperative effort on the part of the petitioner, the public authority and the court to secure the observance of the constitutions and the legal rights and privileges conferred upon the vulnerable sections of the Community and to reach social justice to them.

(From the Judgement on Asiad Workers case)

What are the reasons for the supreme court to promote public interest Litigations?

The court felt that today the protections of law is easily available only to the rich and the politically powerful. The civil and political rights of the people exist only on paper and not in reality.

The Supreme Court of India which is used by the land lords, business magnates, industrialists, etc, must become the supreme court for poor and oppressed Indians.

The poor and the illiterate are not able to understand their legal problems and to find redress through the traditional type of litigation because of its high cost, camplicated and slow procedures.

Who are entitled to file PIL petitions?

At present PIL petitions can be filed in the supreme court under Article 32 or in the High court under article 226 of the constitutions by public spirited persons, lawyers, social workers, journalists and voluntary organizations on behalf of the poor or members of the weaker sections of society. This is possible because of the new scope given by the supreme court to the concept of 'locus standi'.

What is locus standi?

These Latin words mean the legal right of a person to file a suit or conduct a litigation in a court of law.

According to traditional Anglo-Saxon concept of locus standi only the person wronged could sue for Judicial redress. But because of the prevailing socio-economic conditions in the country where there is considerable poverty, illiteracy, ignorance, the supreme court felt that the traditional approach will result in closing the doors of justice to the poor and the under previleged sections of society. So it added a new dimention to the doctrine of locus standi. According to the new interpretation, if the legal rights of an individual or class of persons are violated and, if by reasons of poverty or disability they cannot approach the court for judicial redress, any public spirited individual or institution acting in good faith, and not out of vengeance, can move the court for judicial redress.

This PIL laid its foundation on appointment of judges and their transfer case by a supreme court constitution bench. It again confirmed in the Asiad Worker's case (AIR 1982 sc 1473-92)

In India there are many examples of PIL.

The case of the Undertrials in Bihar

Ms. Kapila Hingerani (Advocate) filed a writ in the SC in 1979, based on a series of articles in the Indian Express exposing the plight of about 29,000 Bihar undertrial prisoners, most of them had served long period of long trial detention. This PIL helped the court to release many undertrial prisoners through its interim orders.

The case of Naxalite prisoners

A writ petition was filed by a journalist on behalf of four Naxalite prisoners of Tamil Nadu for proper medical treatment. The supreme court appointed Advocate Kapil Sibal to appear on behalf of the prisoners.

The court ordered that proper treatment should be given to them in the Madras General Hospital.

The case of the Asiad Workers

The Delhi administration had employed over one lakh labourers through contractors for the construction of the Asiad projects. The government agencies and the contractors did not come for the observance of the labour laws related to the contract workers. They were not even paid the minimum wage. The report of a free lance journalist V. T. Padmanabhan of their exploitation by the contractors which appeared in the main stream (August 1981) accompanied by a letter written by the President of people's union for Democratic Rights was sent to the supreme court. The court accepted the letter and appointed ombudsmen to study the working conditions of Asiad labourers. The decision of the court on this ease was a landsmark judgement which enlarged the scope of locus standi, Fundamental Rights and liability of the state

The mode of filing PIL cases by letters written by social workers, journalists, law teachers, lawyers, and civil liberty activists to Mr. Justice P. N. Bhagawati in his capacity as Justice of the supreme court and chairman of the committee for implementing legal aid schemes. These letters were accompanied by newspaper cuttings on investigation reports. These letters were converted into writ petitions and admitted in the supreme court.

When evidence in PIL cases was not sufficient to prove the allegations narrated in the petition, the court appoint, commission to investigate the matter and to submit the reports to the court. In most cases supreme court accepted the reports of the commisions and passed orders to give interim or permanent relief to the petitioners.

Following are the main Fundamental rights that have become subject matter of PIL. Article 14, 19, 21, 22, 23, of the Indian Constitution.

Article 14 (*a*) equality before the law.
(*b*) equal protection of the law.

Article 19 (*a*) Freedom of speech and expression
(*b*) Freedom of assembly.
(*c*) Freedom to form Association or union.
(*d*) Freedom to move freely throughout India.
(*e*) Freedom to reside and settle in any part of India.
(*f*) Freedom to practice any profession.

Article 21 Protection of life and personal liberty. No person shall be deprived of his life or personal liberty except according to procedure established by law.

Article 22 Protections aganist arrest and detention in certain cases.

Article 23 Right aganist exploitation by any form of forced labour.

Prohibition of employment of children below 14 in hazardous employment.

This PIL in India has its own limitations and problems. It is an experimental phase and it has not been fully appreciated by most judges and lawyers. It is sustained and monitered by only few judges and lawyers.

There are certain evidentiary problem in PIL cases. In most of the PIL cases where there was a lack of evidence, the court appointed commissions of experts to investigate the matter and submit their reports to the courts. In whole of India there are various voluntary organizations and individuals promoting PIL.

"Justice is not charity, it does not depends on benevolence. The subject of Justice is nothing but rights." (Justice P. N. Bhagwati).

"Our Justice administration must have people's participation." (Justice V. R. Krishna Iyer)

'There must be a revolution through law with the co-operation of voluntary action groups to redeem the pledge given in the constitution to wipe out the tears from the eyes of the starving millions."

George Mathew,
Final L. L. B.

A Uniform Civil Code

—should it remain an unattainable ideal?

The solemn resolution of the people of India enshrined in Article 44 of the Constitution, directing the State to endeavour to secure for the citizens a uniform civil code throughout the territory of India has remained an unfulfilled mandate for over three decades.

Chief Justice Gajendragadkar in his capacity as the Chairman of the Law commission while dealing with 'Secularism and the Constitution of India' has remarked:

"In the event, the non-implementation of the provision contained in Article 44 amounts to a grave failure of Indian Democracy and the sooner we take suitable action in that behalf, the better".

Chief Justice Chagla, a great nationalist Muslim, known for his ultra—secularist ideas in his article 'Plea for a uniform civil code' has observed:

"That (Article 44) is a mandatory provision binding the Government and it is incumbent upon it to give effect to this provision.

The Constitution was enacted for the whole country it is binding on the whole country, and every section and community must accept its provisions and its directives. . .

The incessant plea for a Uniform Civil Code has almost turned into a battle cry during recent times owing to the Governments response to the tendency of growing fundamentalism as is evident from the explosive situations in the border states like Punjab, Assam. Mizoram etc. While the Government has identified fundamentalism as the root cause of communal discord threatening the unity and integrity of the country, the efforts to combat fundamentalism have been far from satisfactory.

The legislative solution found in the enactment of the Muslim women (Protection of Rights on Divorce) Act 1986 to nullify the Supreme court decision in Shah Banos Case (AIR 1985 SC 945) confirm the Government failure to smoothen the way to reform personal laws which ultimately would culminate in a uniform civil code.

The Governments attitude is amply made clear in the Law Ministers statement that even for bringing about reforms in personal laws governing any minority community, government would like to wait till a demand in that behalf is made and backed up by a majority of the members of the concerned community. Justice Tulzapurkar responds:

"It is necessary that the government must shed its apathy and complacency in the matter and without waiting for the demand for reforms being backed up by majority members of any minority community the government must take the initiative in pushing through the needed reforms with the support of the existing progressive elements available in the concerned community irrespective of their strength. Party politics and electrol considerations should be

treated as thoroughly irrelevant. It will redound to the credit and political stature of any ruling party to go out of power for the sake of principles rather than making exit on indictments of corruption and inefficiency."

The question of securing a Uniform Civil Code involves enacting a uniform family law replacing the different personal laws governing Hindus, Muslims, Christians, Parsis and Jews in the matter of marriage, divorce, custody of children and inheritance. But, even a small step taken toward uniformity by a proper interpretation of the existing law has triggered vituperative criticism and vehement opposition from a cross section of the concerned community as is evident in Shah Bano Case (AIR 1985 SC 945).

Where a Constitution Bench of five Judge laid down that payment of Mehr or Dower by a husband to his divorced wife couldnot affect nor could it lead to the cancellation of the maintenance order passed under section 125 of the Criminal Procedure Code. The Government surrendered to the pressure and enacted the Muslim women (Protection of Rights on Divorce) Act 1986 and nullified the effect of Supreme Court decision.

Another ruling which has caused widespread dissatisfaction to a cross section of a minority community but could not gain enough momentum to lead the government into enacting yet another law to nullify, the Supreme Court decision is worth mentioning. The Supreme court has rendered a decision in Mrs. Mary Roy's case (AIR 1986 SC 1011) holding that the Travancore Christian Succession Act, 1902 stood repealed as from 1st April 1951 when on integration under Act of 1951 the relevant provisions of Indian Succession Act, 1925 (Chapter II of part V) were extended and made applicable to Indian Christians living in Travancore and Cochin states. In other words in place of their personal law the Indian Christians of Travancore and Cochin were brought under the provision of a secular law the Indian Succession Act 1925 consequently enlarging the rights of the female heirs who were early entitled to inherit on intestacy only one fourth of the sons' share or Rs. 5000 whichever is less and a mother or widow of the intestate could claim only a life interest in his property terminable at death or remarriage. A cross section of the affected community has gone to the extent of demanding a new Christian personal law which presumably will restore status quo. Justice Tulzapurkar comments:

"Having yielded to a demand of similar nature in the case of Muslim can the government resist it in the case of Indian Christians? Of course the answer will depend upon the strength of political pressure that could be exerted by the Christian lobby and electoral considerations will not be irrelevant" He further continues "Does not ritualistic invocation or incantation of the principle of secularism in face of such behaviour sound hypocritical? Where the political will to strike at fundamentalism is lacking seculiarism will always remain an unattainable ideal."

OBJECTIONS TO THE CODE

The objections to implement a uniform civil code were raised at the constituent Assemble itself. The draft Article 35 (Present Article 44) ran thus:

"The state shall endeavour to secure for the citizens a uniform Civii Code throughout the territory of India."

A muslim member had proposed an amendment by way of adding the following proviso:

"Provided that any group section or community of people shall not be obliged to give up its own personal law in case it has such a law."

The inclusion of the above proviso was justified in the following words:

"... the right to follow personal law is part of the way and life of those people who are following such laws it is part of their religion and part of their culture. If anything is done affecting the personal laws it will be tantamount to interferences with the way of life of those people who have been observing these laws for generations and ages."

The above argument based on religion and culture was countered by Dr. Munshi:

"The point however is whether we are going to consolidate and verify our personal law in such a way that the way of life of the whole country may be in course of time be uniform and secular. We want to divorce religion from personal law from what may be called social relations or from the right of parties as regards inheritance or succession."

The demand to include the proposed proviso was negatived by the constituent Assembly paving the way for implementation of the uniform civil code. With this back ground the governments attitude of yielding to pressure on the grounds of religion and culture cannot be said to be reasonable.

There is also a Muslim school of thought advocating the continuance of their personal law on the ground of it being immitable as it was ordained by god and the Prophet. An analysis of the legislations of some muslim countries would show that personal laws have been drastically amended in such countries. Polygamy is illegal in Tunisia and Turkey. In Syria, Morocco, Egypt, Jorden, Iran and Pakistan permission of court is required before taking a second wife. Unilateral divorce by the husband has also been curbed in these countries.

Jeremy Bentham in his "Theory of Legislation" dealing with the employment of motive of religion says". It is freedom of enquiry which has corrected the errors of the ages of ignorance and brought back religion towards its true object. Freedom of enquiry will complete the purification of religion and its reconciliation with public utility."

It is high time the government recognises the need to be steadfast in the implementation of the Constitutional mandate even at the displeasure of a cross section of the community. For "The public good ought to be the object of the legislator, general utility ought to be the foundation of his reasonings".

Cyril M. Madtha.
III L. L. B.

Law is bottomless pit. —**John Arthur.**

THE ORPHAN

He reminds me of the man who murdered both his parents and then when sentence was about to be announced pleaded for mercy on the grounds that he was an orphan.

Lincon

REFLECTIONS

With the hand that rules the home
Here we are. . . .
Looking at each other
Out on our verandas in the
Evening. . . .
Though there was no breeze
It was cooler out
Under the moon's calm light
And with the mother's loving heart
But the orphans sat
on the doorstep,
One munching straw
The other looking through
the latticed door
His eyes are tired with watching
Their garments torn
And soiled
I stood all alone,
Exhausted in Fantasy
With a mind going
in all directions
My heart yearned towards them
Discussing the days of orphans
Who just need to be enveloped
in our arms . . .
Seeking protection . . .
Oh! Now the other begins to sing
Some old hymn
Oh! No it is not a song of happiness
He has scars on his memories
With his feet he digs the sand
Who was drowning in
The meaningless mysteries of 'GOD'
Oh! There are no tears
For a withering cactus flower
In a wide desert
With no hope for tomorrow
What should they weep for?
Lost pleasures?
OR, Lost loved ones?

Bharathi M. S.

HOW FAR STARS CAN INFLUENCE US

On a calm night, when the sky is full of stars, don't you feel that the whole world is stunned at the beauty of the sky? On such days poets find their masterpieces. Scientists make new theories. Religious leaders proclaim the might of God. But the common man simply blink and pass the day as common as he himself.

I am not going to make you read a blasphemy. My intution says that there is something secret in it. Where am I leading you . . . You may ask. Yes, to the world of Astrology. Many will stop reading, I know, I too was one of those. But be with me reader for a few minutes.

You know the law of gravitation.You know the influence of moon on earth. On a Full Moon Day the tide is full in the sea. I am going to tell you that each planet has its own influence on earth. What it has to do with man is your next question. Yes reader our body is made of earth and to the earth it goes. So if the earth is affected by the influence of those planets our body too is affected.

Each of us are born in different days. Some in November some in December and so on. We have got our own birth star like Leo, Pisces etc. etc. A person born under a certain star has got certain kind of behaviours. Ofcourse variations are there according to society they live. But basic nature will be more or less same. If you are a Scorpio, I say, the word revenge is in your blood. You are too sincere you will never forget an injury as well as a help done to you. You boast a lot but most of the time your boasting is true. I can go on writing the peculiarities of each star. I do not say that this study is 100 per cent true. Tell me, which science is perfectly true? None. So also you will find the science of Astrology has its own drawbacks.

I have reached to a certain extent. The greater part follows. There are people who read the every-day-horoscope and believe that it will happen to them. I call them fools. To them what is the fun in living. Didn't I changed my side? No I still say that the stars can affect our body; so when I say that I respect the FREE WILL of a sagittarian, I mean that I respect those people who do not like restriction in their freedom.

I can understand the anger of a positive thinker towards me now. Yes man I am also with you. When God said Man is made free. He really meant it. What we have to do is to *KNOW OURSELF.*

We have to know who we are, how we behave, once we come to know ourself we must start trusting ourself. Then victory is ours and one day you will sing with me like an English poet, "I am the captain of my life, I am the master of my fate".

Man is the combination of two things. One is his body, the other one is his soul. The soul is all powerful, body should not control our life.

Once again let me start from the beginning. Let me do it with an example. Think that you are a sagittarian. You love freedom. You trust all. You sympathise a lot. And many a time you are unable to see the danger ahead of you. Most of you will have been cheated by your friends. First you must know your character. Your star will do a lot for that. Perhaps this is the only thing your star can do for you. And now you must develop your soul to have control over your life. You must discard the bad qualities and should develop the good ones. Let a good morality be there to guide you.

Your life depends upon your thinking, your action. With God you lack nothing. Without Him you lack every thing. Come to know the Highway and have a successful journey.

Sebastian K. Jose, ***II L. L. B.***

Ratnavarma Heggade Memorial Inter-collegiate Kabadi Tournaments held in our College and the College Team won the Team championships:

The Captain **Mr. Rajeeva Shetty** & **Mr. Dinesh Prabhu** receiving the Trophy from the Vice Chancellor. **Mr. K. V. Shenoy**, Director of Physical Education, Mangalore University. **Prof N. J. Kadamba**, Principal were present.

The Winners of the College Kabadi Team *'Sublimes'*

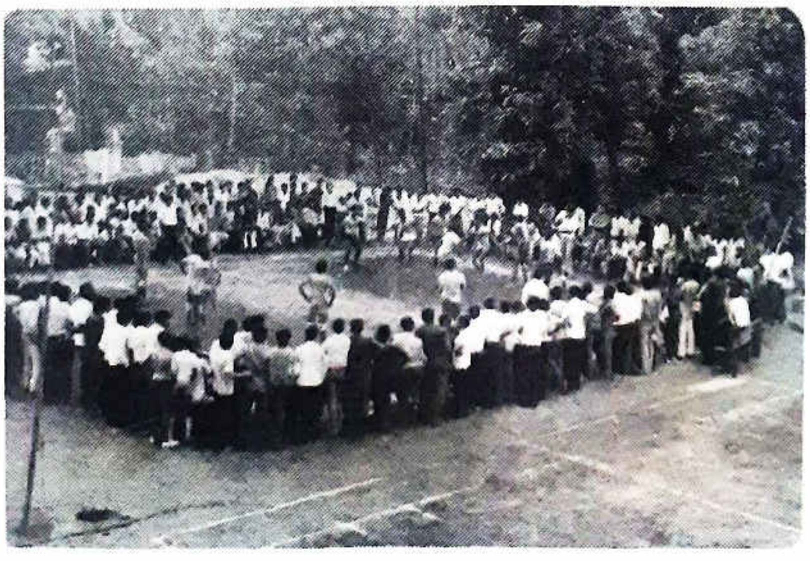

An Action of the Match *'Survival of the fittest?'*

College Magazine Committee *'Creativity Speaks through'*

Members of Students' Council *'We believe in action'*

Committee members of Legal Dialogue Forum *'Stimulating thoughts'!*

[redacted]

College Ball Badminton Team *There is Charm in winning*

College Throw Ball Team *With no regrets*

N. C. C. Cadets *'Initiation of an Era'*

College Foot Ball Team

'Budding' Our presence counts !

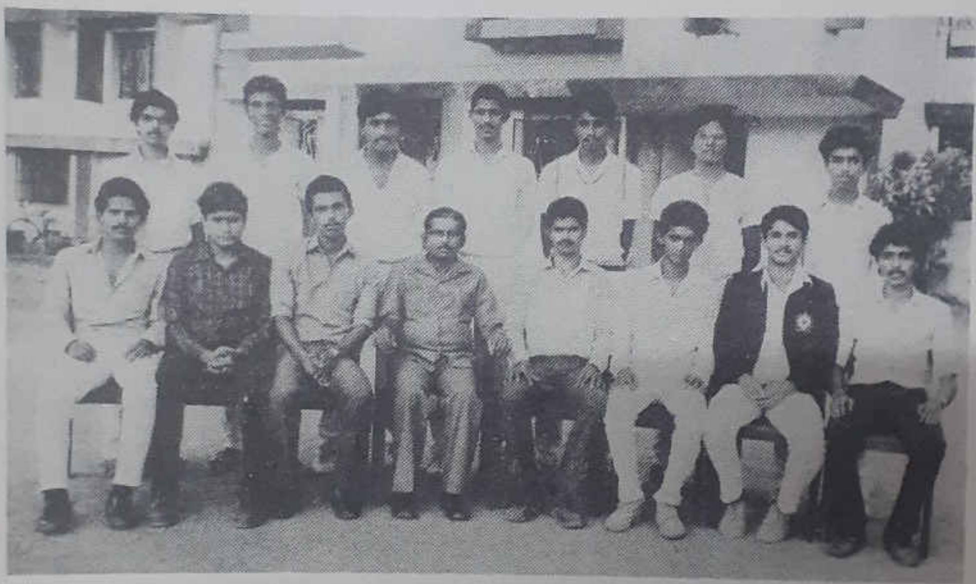

College Cricket Team

Our success crossed the boundry-line

College Volley Ball Team

Well-played

Development of Legal Education

Introduction:

The state of legal education has in recent years been the subject matter of controversy because of loopholes which can be plugged into eminent jurists in the field by studying the deep fall in the legal education and are trying to overall the entire legal education system by contemplating several new changes. Among them one important change which has struck the minds of the Jurists and the legal luminaries is to equate legal education like that of other professional courses like Medicine and Engineerig.

Historical Study:

With this brief introduction it is apt to trace the history of the legal education. Infact, the legal education in the state was much older than the law College. In the begining of the 19th century round about 30 law classes were conducted by George Norton, a leading barrister who practised at Madras. They were styled as the law lectures in India. It was in the year 1855 for the first time a professor was appointed in the Presidency town of Madras to deliver regular law lectures and legal education in its rudimentory form in the South India can really be said to have started with benigning attitude of Norton, a son of former Supreme Court Judge with the establishment of a Law College at Madras in 1857 legal education was imparted to the students. In 1886, a law college with the real intention of imparting legal education got established itself.

Analysis of the system:

In the beginning students who completed intermediate course were admitted to this portal of learning. Emphasis was based on the substantial law for the first 2 years and the student who completed the first 2 years successfully was given the opportunity to work as an apprentice under the guidance of the senior lawyer.

As stated above law or legal education was imparted as a piece of art rather than science. Hence Justice Muttuswamy Iyer's writing in 1885 stated that, "Law is hitherto studied in this presidency more as an art founded on certain arbitrary and technical rule than as an science which consists principles laid down for protecting human interests in various life relations. Until lately law was studied even in England more as an case law than as a science. In most of the English Text Books which alone are accessible to law students in India the division of the subjects and the more in which each branch of law is treated have reference more to the development of English law as case law than as science. A college therefore where legal instructions is to be imparted on a scientific basis will be of great value to this country and to the field of legal education and exercises a very beneficial influence on the practice of law as an art.

In course of time a slight modification was brought in the field of legal education by admitting students who have completed their bachelors degree in any faculty. But the period of training was only for 2 years and the successful student had to undergo a training under a senior for a period of 1 year and obtain a certificate for the purpose of enrolement and to practice. This method of imparting legal education continued upto the year 1967, wherein, once again a slight change was brought in the legal education by introducing 3 years course. According to this changed system a student who had completed a bachelors degree in any faculty

could get himself admitted to this professional course and he was trained for a period of 3 years. For the first 2 years emphasis was laid down on the substantial law and in the 3rd year attention was concentrated towards procedural laws. Such students who completed 3 years successfully could practise directly without undergoing an apprenticeship course for a period of 1 year under any senior.

The Bar Council of India which is the pivotal of regulating the administration and legal education was convinced that 3 years training in law was not producing lawyers of real ability and courage and it also noticed the deterioration in the legal education. Hence the Bar Council of India in order to overall the imparting of legal education and to produce persons having aptitude in field of law and to avoid every Tom, Dick and Harry to enter this portal of the sacred learning has recently brought a laudable change in the field of legal education.

Perhaps the greatest change that has taken place structurally in Indian legal education in the last few years is the enhancement of the duration from 3 years to 5 years. This change, the Bar Council has introduced in exercise of power conferred under the provisions of the Advocates Act 1961. A Five year Law course is prescribed to those who have passed his 10+2 examination. It was provided that the professional legal education under this new scheme shall only be through whole time day classes or University departments. The Law college shall be fully equipped with all facilities for the students to prosecute their professional learnings. The Bar Council has prescribed that a Law college should not only be well equipped but must possess teachers with requisite qualifications. A law college should not be a commercial centre and produce students who are mis-fits in all other faculties trying to find resort in a law college. According to A. T. Morkos every Tom, Dick and Harry now find place in a law college with no object and determination. Hence, to avoid such criticisms and to improve the standard of the Bar a great change has been introduced in the field of legal education by introducing Five year course.

The Bar Council is of the view that lawyers should be fully trained in solving the problems of the poor in our developing society. The institution of lawyers is a human institution which is specially meant to cater the human needs. Law is an instrument of social change and harbinger of justice. Hence, legal education is to be imparted in this prespective. The legal education to be imparted should not only bring a change in the economic structure but also meet the aims laid down in the preamble of the constitution.

Hence the members of the bench and the Bar to make the students of law to be readily available to the Indian Society and in order to ensure implementation in the real sense, the purpose and objective of a welfare society, has introduced the 5 year law course. In the first 2 years general subjects like History, Economics, Political Science, Sociology, English and Legal Language are taught. These subjects are taught because a lawyer should have a deep insight of various disciplines of social sciences. These subjects are taught in the content of present legal system. It should not be our concern to question as to why these several subjects are taught. It is because each and every subject will have its own discipline and the meaning of law will become more colourful and interesting when studied after acquiring the knowledge of social sciences.

Critics and commercialised institution heads may not appreciate this change in the legal education. They may base their argument on liberal education and argue that the 5 year law course has closed the doors to improve one's qualification. But it should be remembered that in the name of liberal education the interest of legal education should not be sacrificed. The Bar Council of India do not come in way to impart legal education through correspondence courses.

Conclusion:

Reviewing the above study and before coming to the conclusion it is the duty of the critics to look to the intention of the Bar Council of India and to the deterioration in the legal education. If the country is to flourish then the need of law and lawyers is imperative. The object of the Bar Council of India is to invite students having the aptitude in law to join law colleges, study law thoroughly make an indepth study and thus bring about an transformation in the lawyers community. According to Bentham there should not be reproach to innovation. The 5 year law course not only trains the student in the substantive and the procedural laws but also puts them to practical training. Clinical Legal Education for a period of 1 year before they go out successfully from the law colleges. The object of the Bar Council is not only to see that the student community should flourish in the student life but also cherish in the legal profession. Thus, overalling the legal education from 2 years to 3 years and from 3 years to 5 years is apt and most appropriate.

By **Savitha,** *II Year L. L. B.*

References

(1) N. R. Madhava Menon — **"The Legal Profession"**

(2) Altekar — **"State and Government in Ancient India"**

(3) S. K. Agrawala — **"Legal Education in India"**

Law is merely the expression of the will of the strongest for the time being, and therefore laws have no fixity, but shift from generation to generation. —**Brooks Adams.**

Resplendent

Sunbeams:

Filtering through the curtains,
Diffusing through the room,
Playing on the carpets,
Chasing out the gloom.

Dew drops:

Flasing like bright Jewels,
Twinkling in the grass,
Poising like a tear drop
Glestering on the flowers.

Moon beams:

Brightening up the valley,
Steaming through the leaves,
Dancing on the meadows,
Slipping through the trees.

Snowflakes:

Falling so Gently,
Perching on the trees,
Weighing down the branches,
Covering all the leaves.

Rainbow:

Bridging distant horizons,
Following vernal showers,
Reaching across the skies,
Displayiing glorious colours.

Rain drops:

Marching like an army,
Splashing in the stream,
Pattering on the Window pane,
Fading like a dream.

Sheela Xavier
I Year Law 'B' Section.

One law for the Lion and Ox is oppression. —**William Blake**

Marriage, laws, the police, armies and navies are the mark of human incompetence.
—**Dora Russell.**

Mind

Everything lies in the mind
The things we search but never find.
The things harsh or kind;
The guardian of our memories left behind.

Who need be told
That our mind is the greatest wonder in the world
A true one can neither be bought nor be sold
Yes it is the only thing we possess, yet we cannot hold.

The source of everlasting celebration
The deep fountain of eternal inspiration
Where time stands still after its conspiration
The pathless way of our unknown destination.

The age and the youth cherishes
In the mind that never perishes.
The furnace of every art that flourishes
Cast by the mind that genesis.

The perceptor of beauty.
The reminder of our constant duty.

The inventor of all time.
The detective of every subtle crimes.

The Co-ordinator—
The regenevator—

Yes it is the mind
The preserve of the mankind.

Buhari P.
II L. L. B—C.

When the State is corrupt then the laws are most multiplied. —**Taeitus**

Does History Echo?

Usually, when we are facing this question, we would be put into difficulty in answering this. Even though, the following two incidents certainly make us to answer in affirmative for the above question. These two incidents are referred to two persons who were the great heroes of U.S.A., by being its presidents. The former incident deals with Abraham Lincoln which the latter deals with John F. Kennedy.

Abraham Lincoln, when he was forty, became the President of America in 1860. He had four children out of which two died in their childhood. He ruled for three years and unfortunately was assassinated on one Friday in 1863. A person by name Johnson occupied his seat.

Exactly after hundred years, the latter incident followed the former. In 1960, John F. Kennedy became the President, when he also was forty. Like Lincoln, he had four children and two of them died in the childhood. Kennedy ruled for three years and was murdered in 1963, on one Friday and once again a person namely Johnson occupied his seat.

Thus, both Lincoln and Kennedy ruled U.S.A. for three years and were assassinated on Fridays in the years of 1863 and 1963 respectively.

An important thing to note with this is that, the name of the home-guard of Lincoln was Kennedy whereas the name of the security Officer of Kennedy was Lincoln.

(*with reference*)

M. Sudhakar Pai,
I L. L. B. (B)

The greater the number of laws, the greater the number of offences against them.

--Havelock Ellis

Bathe me Cool

The frozen Icey feeling
Somewhere in my heart,
The dark bumkin is rolling
Peercing like a dart.
The vague aches and pain
In a corner of my soul,
Am waiting for a "rain"
to bathe me to cool.
Its knife,
A needle,
A nail,
Neighing of stallions in my blood,
Its bitter,
Its sour,
Its tears,
As I try to control my mood.
Its silent
Not a breath around,
But still there is a humming in my ear
Of my acts towards "you",
All harmful,
Evil,
And graceless,
But still I see
your eyes
Deep, bottomless blue.
Its true
I had no
fences,
latches,
Nor locks,
But I didn't come
With intentions black.
No use in restraint,
My heart has thawed,
The time has arrived,
"Sorry" "Sorry" cries my world around,
I surrender
But it's not the end,
I surrender
Opening my heart,
Towards light,
Blossoms,
Spring,
Rain,
To Bathe me cool

—Sridhar K. R.

As soon as the laws are necessary for men, they are no longer fit for freedom.

—Pythagoras

ಹಸಿವು

— ವಾಸುಕಿ ನಂತೂರು
II ಎಲ್. ಎಲ್. ಬಿ. "ಎ" ವಿಭಾಗ

ಹಸಿವಿಗೆ ಮುಪ್ಪಿಲ್ಲ ಮರಣಕೆ ಮದ್ದಿಲ್ಲ
ಚಿರಂತನ ಹಸಿವಿನ ಮಹಿಮೆ ಅಪಾರ
ಹಸಿರು ಮಡಿಲಲಿ, ಹಸಿವುಗಡಲಲಿ ಈಜುವ
ಬಡ ಬಸಿರುಗಳ ಕಥನವ ಕೇಳಿರಿ

ಸೃಷ್ಟಿ—ಸ್ಥಿತಿ—ಲಯಗಳು
ಜೀವ—ಆತ್ಮ—ಪರಮಾತ್ಮರು
ಪುರಾಣ—ಶಾಸ್ತ್ರ ಕಾವ್ಯಗಳು
ಹಸಿವುಗಡಲನು ಸೇರುವ ಹೊಳೆ—ನದಿಗಳು

ಬೆಳೆಯುವ ಮನದ ಹಸಿವು
ಕಡಲಲಿ ತೇಲಿ ನಭದಲಿ ಹಾರಿ
ಹಿಪ್ಪಿ ಪಂಥ, ನಿತ್ಯ ನೂತನ ಪಂಥ
ಅಮೇರಿಕನ್ ಕೃಷ್ಣ ಪಂಥವ ತಾಳಿತು

ಜ್ಞಾನ ಕ್ರಾಂತಿಗಳ ಮೂಲ ಹಸಿವು
ನಾಗರಿಕತೆ—ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನು ಕಟ್ಟಿತು
ಹಸಿವಿನೆದುರಲಿ ಅಣುಶಕ್ತಿಯೊಂದು ತೃಣ
ಹಸಿವುಗಡಲಲಿ ಹರಿಯುವುದೆಲ್ಲಾ ಕ್ಷಣದೊಳ್

ಹಸಿದ ಹದ್ದು, ಹುಲಿ, ತೋಳಾವರಣ-
ದೊಳ್ ಮನುಜನ ದಿನನಿತ್ಯ ಹರಣ
ಕೊಳ್ಳೆಗೆ ಕಾದಿಹ ಮಂಡೂಕನಂತಿರುವ
ಮನುಜಗೆ ಕಾದಿದೆ ದುರ್ಮರಣ

ಅಳುತಿಹರು ಭರತಾಂಬೆಯು ಬಡ ಮಕ್ಕಳಿಂದು
"ಅನ್ನದೇವ, ಅನ್ನದೇವ ಬೇಗ ಬಾರೋ"
ಪ್ರಜಾತಂತ್ರ, ಧರ್ಮತಂತ್ರ, ಸ್ವಲ್ಪ ನಿಲ್ಲಿಸಿರೋ
ಹಸಿವು ನೀಗಿಸಿರೋ, ದೇಶ ಉಳಿಸಿರೋ

Outgoing students of Final LL. B. 'In Search of new horizons'

ಕಾನೂನಿನಿಂದ ಸಮಾಜ ಪರಿವರ್ತನೆ ಸಾಧ್ಯವೇ ?

– **ಪುರುಷೋತ್ತಮ್ ಭಟ್, ಮವ್ವಾರ್**
ಅಂತಿಮ ಕಾನೂನು ಪದವಿ

ಗ್ರೀಕ್ ತತ್ವಜ್ಞಾನಿ ಅರಿಸ್ಟಾಟಲ್ ಹೇಳಿದಂತೆ ಮಾನವ ಸಂಘಜೀವಿ. ಸಾಂಘಿಕ ಜೀವನವೇ ಸಮಾಜವನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತದೆ. ಸಮಾಜವೆಂದ ಮೇಲೆ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಅನಿವಾರ್ಯ ಹಾಗೂ ಅವಶ್ಯಕ. ಈ ರೀತಿಯ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಹಲವು ಬಾರಿ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಒಳಿತನ್ನು ನೀಡುವುದಾದರೂ, ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಇಡೀ ಸಮಾಜಕ್ಕೇ ಮಾರಕವಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಅಧೋಗತಿಗೆ ತಳ್ಳುತ್ತದೆ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ. ಉದಾಹರಣೆಗಾಗಿ ಕಾಲ ಬದಲಾದಂತೆ ನ್ಯಾಯ-ಧರ್ಮಗಳ ಕಲ್ಪನೆಯೂ ಬದಲಾಗಿದೆ. ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ನ್ಯಾಯ ದೇಗುಲಗಳೆಂಬ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರುಗಳು ದೇವ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳೆಂಬ ಭಾವನೆ ಅಳಿಸಿಹೋಗಿ ಇಂದು ಜನತೆಯೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಸಂಗ ಸರ್ವೇಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದೆ. ಇಂದು ನ್ಯಾಯವು ಕಾನೂನುಗಳ ಕಾನನದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಕೊಂಡಿದೆ. ಅಂದ ಮೇಲೆ ಈ ಜಟಿಲ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಾನೂನಿನಿಂದ ಸಮಾಜ ಪರಿವರ್ತನೆ ಅಥವಾ ಸುಧಾರಣೆ ಸಾಧ್ಯವೇ ? ಇದು ಖಂಡಿತ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಕಾನೂನು— ಎಂದರೇನು ?

ಅನಾದಿ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಮಾನವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪ್ರೇಮಿ. ತನ್ನ ಮೂಲಭೂತವಾದ ಹಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಕರ್ತವ್ಯಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಸಮಾಜದ ರೂಪುರೇಶೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡು ಅದಕ್ಕೆ 'ಕಾನೂನು' ಎಂಬ ಹಣೆಪಟ್ಟಿಯನ್ನಿರಿಸಿ ಅದನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದವರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸುವ ಯಾ ಖಂಡಿಸುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ತನ್ನ ಹಾಗೂ ಇತರರ ಮಾನವೀಯ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ. ಇಂದು ನಮ್ಮ ದೇಶ ಸ್ವತಂತ್ರ ದೇಶ. ನಾವು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಗಿಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಎಂಬುದು ತಾಯಿ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿರುವ ಮಗುವಿನಂತೆ ನಮ್ಮೊಡನಿರಬೇಕಿತ್ತು. ಆದರೆ ಇಂದು, ಗಂಗಾಧರ ಚಿತ್ತಾಲರು ಹೇಳಿದಂತೆ, "ತಾಯಾಗಿ ಬರಲಿರುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿದು ಬಂತೆ, ಹಣದ ಮಕ್ಕಳ ಮನೆಯ ಸೂಳೆಯಾಗಿ" ಎಂದು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೆಂಬುದು ಶ್ರೀಮಂತರ ಮನೆಯ ಸೂಳೆಯಾಗಿ ಬಂದಿತೇ ? ಬಡವರು ಇಂದು ಕೂಡಾ ಜೀತದಾಳುಗಳಾಗಿಯೇ ಇದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ದೇಶವೆಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ನಮ್ಮ ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ 'ಕಾನೂನು' ತನ್ನ ಪದದ ಅರ್ಥವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಭಿನ್ನರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಜನಶಕ್ತಿಯೇ ನ್ಯಾಯಾಂಗದ ಅದೃಶ್ಯ ಆಧಾರ. 'ಬಹುಮತವೇ' ಇಂದು ಕಾನೂನುಯೆನಿಸಿ "ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯದ" ಅಂಗಗಳಾದ ಸತ್ಯ, ಧರ್ಮ, ನ್ಯಾಯ, ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತತೆಗಳು ಗೌಣವೆನಿಸಿವೆ.

S.D.M. Law College Library
Mangalore 575 003

ಕಾನೂನು—ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆ

೧೯೫೦ನೇ ಜನವರಿ ೨೬ರಂದು ಸಂವಿಧಾನವು ಜ್ಯಾರಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಜಾತೀಯತೆ ನಿರ್ಮೂಲನವಾಯಿತು. ಅದೊಂದು ಜಾತ್ಯಾತೀತ ರಾಷ್ಟ್ರವಾಯಿತು ಎಂಬ ಕನಸು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕಾಣಿಸಿತು. ಸಂವಿಧಾನದ ರಚನಕಾರರೂ ಸಹ ಸಂವಿಧಾನವು ಜ್ಯಾರಿಗೆ ಬಂದ ಕೂಡಲೇ ಜಾತೀಯತೆಯ ಕಳಂಕ ಅಂತ್ಯಗೊಳ್ಳುವುದು ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಆಗಿರುವುದಾದರೂ ಏನು? ಸಂವಿಧಾನದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಸಮಾನತೆಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಜಾತೀಯತೆ ಮುಂದುವರಿದಿದೆ ಹಾಗೂ ಸಮಾಜದ ಮೇಲಿನ ಹಿಡಿತವು ಇನ್ನೂ ಬಿಗಿಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ. ಸಂವಿಧಾನದ ಅಥವಾ ಕಾನೂನಿನ ಯಾವುದೇ ನಿಯಮವನ್ನು ಅರ್ಥೈಸುವಾಗ ಕೋರ್ಟುಗಳು ಜಾತೀಯತೆಗೆ ಬೆಂಬಲ ನೀಡುತ್ತವೆಯೇ ಹೊರತು ಜಾತೀಯತೆಯನ್ನು ಖಚಿತವಾಗಿ ಘಂಟಾಘೋಷವಾಗಿ ಖಂಡಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಉದಾಹರಣೆಗಾಗಿ ನಮ್ಮ ಲಿಖಿತ 'ಸಂವಿಧಾನ'ದ ೪೨ನೇ (42ನೇ) ವಿಧಿಯು ಉಲ್ಲೇಖದಂತೆ, ಇಡೀ ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ 'ಏಕರೀತ್ಯಾ ಪೌರ ಸಂಹಿತೆ' ತರಬೇಕೆಂದಿದೆ. ಆದರೆ ಅದು ಇಂದಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆಯೇ? ಹಿಂದೂಗಳಿಗಾಗಿ ಹಿಂದೂ ಕಾನೂನು, ಮತ್ತು ಮುಸ್ಲಿಮರಿಗಾಗಿ ಮುಹಮ್ಮದೀಯ ಕಾನೂನು--ಸಂವಿಧಾನದ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಮೂರು ದಶಕಗಳ ಅನಂತರವೂ ಜ್ಯಾರಿಯಲ್ಲಿದೆ ಎಂದಾದ ಮೇಲೆ, ಮುಂದೊಂದು ದಿನ ಜಾತೀಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಾನೂನು ರೂಪಿತವಾಗಿ, ಇಡಿ ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜವೇ ವಿಚ್ಛಿದ್ರವಾದಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯ ಪಡಬೇಕಾದ್ದಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಸಂವಿಧಾನದ ಹದಿನಾಲ್ಕನೇ ವಿಧಿಯು ಸರ್ವಕಾಲಕ್ಕೂ ಸುವರ್ಣಾಕ್ಷರಗಳಿಂದ ಬರೆದಿಡಬೇಕಾದಂಥದ್ದು. ಅದು ಮಾನವ ಜೀವಿಗೆ ಅತೀ ಆವಶ್ಯಕವಾದ ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತದೆ. ಕಾನೂನಿನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಕಾನೂನಿನ ಎದುರು ಎಲ್ಲರೂ ಸಮಾನರು—ಸಮಾನ ಹಕ್ಕು ಮತ್ತು ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಹೊಂದಲು ಅರ್ಹರು ಎಂದಿದೆ. ಧನಿಕ-ಬಡವ, ಮೇಲು ಕೀಳು ಎನ್ನುವ ಇಂದಿನ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ 'ಸಮಾನತೆ' ಎಂಬ ಪದದ ಅರ್ಥವನ್ನಾದರೂ ಉಳಿಸುವಲ್ಲಿ ಕಾನೂನೆಷ್ಟು ಸಫಲವಾಗಿದೆ? ಸಂವಿಧಾನದ ವಿಧಿಗಳು ೧೫ ಮತ್ತು ೧೬ರಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದಂತೆ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಅವನ ಯಾ ಅವಳ ಜಾತಿ, ಮತ, ಲಿಂಗ, ಜನ್ಮಸ್ಥಳ ಇವುಗಳ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸುವಂತಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಕೀಳರಿಮೆಯಿಂದ ನೋಡುವಂತಿಲ್ಲ ಎಂದಿದೆ. ಆದರೆ ಇಂದು ಜಾತೀ ಭೂತಗಳು, ಪ್ರಾಂತೀಯ ಮನೋಭಾವನೆಗಳು ಕೋಮು ಗಲಭೆಗಳು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿವೆಯಲ್ಲವೇ? ಇವನ್ನು ತಟಸ್ಥವಾಗಿಸಲು ಯಾ ನಿಷ್ಕ್ರಿಯಗೊಳಿಸಲು ಕಾನೂನಿನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇನಿದೆ? ಸ್ತ್ರೀಯರ, ಬಾಲಕರ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದವರ ಉನ್ನತಿ ಮತ್ತು ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಹಲವೊಂದು ರೀತಿಯ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಸರಕಾರಕ್ಕೇ ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದೆ ನಮ್ಮ ಸಂವಿಧಾನ. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಬದಲಾವಣೆಯಾಗಿದೆಯೇ? ಹಿಂದುಳಿದವರನ್ನು ಮುಂದೆ ತರುವ ಅವಾಂತರ ಇಡೀ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನೇ ಅಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸುತ್ತಿದೆ. ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದ ಮೂಲೆ—ಮೂಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಿರು ಗುಜರಾಥಗಳು ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುತ್ತಿವೆ. ಮುಂಬರುವ ಅಪಾಯದ ಮುನ್ಸೂಚನೆ ಇದ್ದು ಕೂಡ ನಮ್ಮ ಗೋರಿಗಳನ್ನು ನಾವೇ ತೋಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.

ಸಮಾಜದ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗವಾದ ಸ್ತ್ರೀ ಕುಲವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಿ ಒಂದು ಹಸ್ತದಲ್ಲಿ ಕಾನೂನಿನ ರಕ್ಷಣೆಯಿತ್ತು ಇನ್ನೊಂದು ಹಸ್ತದಲ್ಲಿ ಅವಳ ಸಾಮಾಜಿಕ ಭದ್ರತೆಯನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.

ಸರಕಾರವೇನೋ ಸ್ತ್ರೀ ಕುಲದ ಒಳಿತಿಗಾಗಿ ಕಾನೂನನ್ನು ರೂಪಿಸಿದೆ. ಆದರೆ ಸಮಾಜ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳುವ ರೀತಿ ಬದಲಾಗಿದೆಯೇ? ವಿಧವಾ ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಅನುಮತಿ ನೀಡಿದ ನಮ್ಮ ಕಾನೂನು ಎಷ್ಟು ಜನ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಮಾಂಗಲ್ಯ-ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ದೊರಕಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ? ಕಾನೂನು ರೀತ್ಯಾ ವಿಚ್ಛೇದನ ಪಡೆದ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮನ್ನಿಸುತ್ತಿದೆ. ವರದಕ್ಷಿಣಾ ತಡೆ ಕಾನೂನು ಯಾರೆಲ್ಲರ ಮನೆ-ಮನಗಳನ್ನು ಬೆಳಗಿಸಿದೆ? ಬಾಲ್ಯವಿವಾಹವನ್ನು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿ ತಡೆಗಟ್ಟುವಲ್ಲಿ ಕಾನೂನು ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಫಲವಾಗಿದೆ? ಇವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಭಾರತೀಯ ನಾರಿಯ ಪಾಲಿಗೆ ಇಂದಿಗೂ ಕನ್ನಡಿಯೊಳಗಿನ ಗಂಟಾಗಿದೆ.

ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಬಾಲ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಸಂಖ್ಯೆ ಪ್ರತಿ ವರುಷವೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವುದರ ಬದಲು ವರ್ಷ ವರ್ಷಕ್ಕೂ ಏರುತ್ತಿದೆಯೆಂದಾದ ಮೇಲೆ---ಕಾನೂನಿದ್ದೂ ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾದರೂ ಏನನ್ನು? ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದವರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ನೆಪದಲ್ಲಿ ವರ್ಗೀಯ ವಿಷಬೀಜವನ್ನು ಬಿತ್ತಿ ರಾಜಕೀಯ ದುರ್ಲಾಭ ಪಡೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಸಫಲವಾಗಿದೆ ಇಂದಿನ ನಮ್ಮ ಕಾನೂನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಎಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು.

ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರ ಸುಕೃತದ ಫಲವೋ ಎಂಬಂತೆ, ಇಡೀ ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವಂತಹ 'ಭಾರತೀಯ ದಂಡ ಸಂಹಿತೆ'ಯೇನೊ ಇಂದು ಜ್ಯಾರಿಯಲ್ಲಿದೆ ನಿಜ ಆದರೆ ಇದು ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿದೆ? ಅಸಮರ್ಪಕ ಸಾಕ್ಷ್ಯಾಧಾರಗಳ ಅಥವಾ ಊಹನಾತ್ಮಕ ಸಾಕ್ಷ್ಯಾಧಾರಗಳಿಂದಾಗಿ, ಕಾನೂನು ಇಂದು ಬಡವಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಬರಡಾಗಿದೆ. ನಿರಪರಾಧಿಗಳ ರಕ್ಷಣೆ ದುರ್ಲಭವಾಗಿದೆ. ನಿರಪರಾಧಿಯೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಹದಿನೈದು ವರುಷಗಳ ಅನಂತರವೂ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದದ ಬಿಹಾರದ ರುಡಾಲ್ ಸಹಾನಂಥವರು ನಮ್ಮ ಸುತ್ತು ಮುತ್ತು ಎಷ್ಟು ಮಂದಿ ಇಲ್ಲ? ಶತ ಶತಮಾನಗಳ ಹಿಂದಿನ ಮರಣ ದಂಡನೆಯಂತಹ ರಾಕ್ಷಸೀ ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಇಂದಿಗೂ ನಾವು ಪಾಲಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುತ್ತೇವೆ. ಒಬ್ಬ ಮಾನವನಿಗೆ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಜೀವದಾನ ಮಾಡಲಾಗದ ನಮ್ಮೀ ಸಮಾಜ ಪ್ರತೀಕಾರದ ಮನೋಭಾವನೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಇಂದಿಗೂ ಬೆಳೆಸುತ್ತಿದೆಯೆಂದಾದ ಮೇಲೆ ಕಾನೂನಿನಿಂದ ಸಮಾಜ ಬದಲಾಗಿದೆಯೇ?

'ಅನ್ನ-ವಿದ್ಯೆ-ನ್ಯಾಯ' ಮಾರಾಟದ ವಸ್ತುಗಳಾಗಬಾರದೆಂಬುದು ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪರಂಪರೆ. ಆದರೆ ಇಂದು ಇವೆಲ್ಲವೂ ಬಡವ, ಮಧ್ಯ ವರ್ಗದವರಿಗೇಕೆ ಶ್ರೀಮಂತರಿಗೂ ಎಟಕದಂತಹ ವಸ್ತುಗಳಾಗಿವೆ. ಜಗತ್ತೆಂಬ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯ ವಿಧಾಯಕಗಳ ಶುಲ್ಕವು ದಿನೇ ದಿನೇ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿದೆ. ಜನಬಲವಿಲ್ಲದವನ ಹಣಬಲವಿಲ್ಲದವನ ಸೊಲ್ಲಡಗಿ, ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳುಬರಿಯ ನಾಮ ಮಾತ್ರವಾಗಿ ಉಳಿಯುವ ಕಾಲ ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಿದೆ.

ಕಾನೂನಿಗೆ ಕಣ್ಣಿಲ್ಲ, ಬಂಧು ಬಳಗವಿಲ್ಲ, ಪಕ್ಷಪಾತಗಳಿಲ್ಲ ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅದನ್ನು (ಕಾನೂನನ್ನು) ಕುರುಡು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಎಂಬ ಕಾಲವೊಂದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಇಂದು ಕಾನೂನು ಕುರುಡಾಗಿದೆಯೇನೋ ನಿಜ. ಆದರೆ ಇದು ಯಾರ ಪಾಲಿಗೆ! ಬಡಜನರ ಹಾಗೂ ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದ ಜನರ ಪಾಲಿಗೆ! ತನ್ನ ಜೀವಿತಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳದ ತೀರ್ಪಿಗೆ ಕಾತರಿಸಿ ಹಣ್ಣಾದವನ ಪಾಲಿಗೆ!

ತನ್ನ ದೇಹ ಶಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಧನಶಕ್ತಿಯನ್ನು ವ್ಯಯವಾಗಿಸಿ ನ್ಯಾಯಕ್ಕಾಗಿ ದಿನ ದಿನವೂ ಹತಾಶರಾದವರ ಪಾಲಿಗೆ! ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಇಂದು ಸಮಾಜದ ರೀತಿ ನೀತಿಗಳು ಬದಲಾಗಿವೆ. ನಾವೇನೋ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ಕೋರ್ಟಿನಲ್ಲಿರುವ ಖಟ್ಲೆಗಳು ದಿನದಿಂದ ದಿನಕ್ಕೆ ಇಳಿಮುಖವಾಗುತ್ತಿವೆ ಎಂದು ಘಂಟಾಘೋಷವಾಗಿ ಸಾರಬಹುದು. ಆದರೆ ಭಾರತೀಯ ಜೀವಿಯು ಅಂದುಕೊಂಡಂತೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಖಟ್ಲೆಗಳು ಇಂದು ಕೋರ್ಟು ಕಛೇರಿಗಳಲ್ಲಿ ಇತ್ಯರ್ಥವಾಗುವ ಬದಲು, ನ್ಯಾಯವನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದ ಜನರ ಬಲತ್ಕಾರದಿಂದ ಬೀದಿ ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೋರ್ಟು ಮೆಟ್ಟಲು ಹತ್ತದೆಯೇ ಇತ್ಯರ್ಥವಾಗುತ್ತವೆ. ಶೀಘ್ರ ನ್ಯಾಯ ದಾನಕ್ಕಾಗಿ ಇದೀಗ ತಾನೇ ನಾಯಿ-ಕೊಡೆಗಳಂತೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗುತ್ತಿವೆಯಾದರೂ—ಜನತೆ ಅದರಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನೇ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ದಿನ ದಿನಕ್ಕೂ ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಕಾನೂನಿನ ರೀತಿ ನೀತಿಗಳು ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ಲಿಷ್ಟತೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿವೆ. ವಿಳಂಬಿತ ತೀರ್ಪಿನಿಂದಾಗಿ ವಿಚಾರವಂತ ಪ್ರಾಜ್ಞನು ಕೂಡಾ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಕಾಲ್ತೆಗೆಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. 'ದೋಷಯುಕ್ತ ತೀರ್ಪಿಗಿಂತ' 'ವಿಳಂಬಿತ ತೀರ್ಪು' ಹೆಚ್ಚು 'ಅಪೇಕ್ಷಣೀಯ' ಎಂಬ ಲೂಟಿನ್ ಮಾರ್ಥರ್‌ನ ಮಾತು ಇಂದಿನ ಈ ಕಾನೂನಿಗೆ ಹಿಡಿದ ಕೈಗನ್ನಡಿ.

ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಕಾರಣವನ್ನು ಹುಡುಕುವುದಾದರೆ—ಇಂದು ಕಾರ್ಯಾಂಗ, ನ್ಯಾಯಾಂಗ ಹಾಗೂ ಶಾಸಕಾಂಗಗಳ ಪೈಕಿ ನ್ಯಾಯಾಂಗಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರವಿದೆ ಎಂಬ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಹೆಗ್ಡೆಯವರ ಮಾತನ್ನು ನಾವಿಂದು ಮರೆತಂತಿವೆ. ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಹಾಗೂ ನ್ಯಾಯಾಂಗಗಳ ನಡುವಿನ ವಿರಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುವವರಾರು? ಗಂಡ ಹೆಂಡಿರ ಜಗಳದಲ್ಲಿ ಕೂಸು ಬಡವಾಗುತ್ತಿವೆ. ಸಂತ್ರಸ್ತರಿಗೆ, ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಗೀಡಾದ ನತದೃಷ್ಟರಿಗೆ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ತಾವೇ ತಾವಾಗಿ ಪರಿಹಾರ ನೀಡಿದ ಯಾ ನೀಡಿರುವ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಸಹ ನಮ್ಮೀ ಕಾನೂನು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅಪರೂಪವಾಗಿವೆ. ಕಾನೂನಿನಿಂದ ಸಮಾಜ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಗಬೇಕು, ಭವ್ಯ ಸಮಾಜದ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಬೇಕು ಎಂದಾದರೆ ಕಾನೂನು ಯಾವ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಹೊಂದುವಂತೆ, ಅಥವಾ ಸ್ಪಂದಿಸುವಂತಿರಬೇಕು. ಆದರೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಇಂದು ಕೇವಲ ಮೂರು ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಲಿಖಿತ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ನಲ್ವತ್ತೆಂಟು ಬಾರಿಗೂ ಅಧಿಕವಾಗಿ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಿದ್ದೇವೆ.

ನಿರ್ಭೀತವಾದ ಹಾಗೂ ವಿಚಾರವಂತ ನ್ಯಾಯಾಲಯವೇ ಪ್ರಜಾತಂತ್ರದ ಭವ್ಯ ಅಡಿಗಲ್ಲು. ಇಂತಹ ವಾತಾವರಣ ಇಂದಿಗೂ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪರಿಪಕ್ವವಾಗಿಲ್ಲ ಎಂದು ಮಧು ದಂಡವತೆಯವರು ಸಾರಿ ಹೇಳಿದ್ದು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಭಾರತೀಯ ಪ್ರಜೆಯನ್ನು ಕಣ್ತೆರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಿದೆ. ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಭ್ರಷ್ಟ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳ ಕಪಿ ಮುಷ್ಠಿಯಿಂದ ಹೊರತಾದ ಸ್ವತಂತ್ರ ಸಮಾಜದ ನಿರ್ಮಾಣ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ನ್ಯಾಯ ಪರಿಪಾಲಕರು—ಧನದಾಹವನ್ನು ಮರೆತು ಕರ್ತವ್ಯ ಪರಿಪಾಲಕರಾಗುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜ ಮಾನವೀಯ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಾಜ್ಞವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅಂದಿನ ವರೆಗೆ ಕಾನೂನಿನಿಂದ ಸಮಾಜ ಪರಿವರ್ತನೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಮಾನವನಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಯಾಗಬೇಕು ಅಥವಾ ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಬಗ್ಗೆ ಅನುಕಂಪ, ಗೌರವ ಭಾವನೆ ಬೆಳೆಯಬೇಕಾದರೆ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನಿಂದ ಬಲಾತ್ಕಾರವಾಗಿ ಕಾನೂನನ್ನು ಹೇರಲು

ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇದು ಮಾನವೀಯ ಮೌಲ್ಯಗಳೂ ಮಾನವನ ನೈತಿಕ ಮಟ್ಟವೂ ಹೆಚ್ಚಿದಾಗ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯ. ನೈತಿಕ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದಾದ ಇಂದು ಯಾವ ಕಾನೂನು ತಾನೇ ಮನುಷ್ಯನ ಮನೋಭಾವನೆಯನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸೀತು ? ಮೂಲಭೂತ ಕರ್ತವ್ಯಗಳಲ್ಲೊಂದಾದ ರಾಷ್ಟ್ರಗೀತೆಯನ್ನು ಹಾಡಲು ಒಪ್ಪದವರೀಗೆ ಯಾವ ಕಾನೂನು ತಾನೇ ಅವರಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರಗೀತೆಯನ್ನು ಹಾಡಿಸಿತು? ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಿದ್ದರೆ ಕಾನೂನಿನಿಂದ ಸಮಾಜ ಪರಿವರ್ತನೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ ನೈತಿಕ ಮತ್ತು ಮಾನವೀಯ ಮನೋಭಾವನೆಗಳಿಂದ ಇದು ಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಜೈಹಿಂದ್

ವೇಷಗಳು

— ಲೈನ್ಕಜೆ ರಾಮಚಂದ್ರ
ಅಂತಿಮ ಕಾನೂನು ವ್ಯಾಸಂಗಿ

ಶೋಷಣೆಯ ಮೂಕ ಘೋಷಣೆಗಳು–
        ಕೊಂಬು ವಾದ್ಯಗಳಾಗಿ,
ನೋವು–ಕಾವುಗಳು,
        ಹಾವ–ಭಾವಗಳಾಗಿ,
ತುಳಿತ–ದಮನಗಳು
        ಕುಣಿತಗಳಾಗಿ
ನೋವಿನಾ–ಚೀತ್ಕಾರ
        ಡೋಲಿನಬ್ಬರವಾಗಿ
ನಮ್ಮತನ ಮಾರಿ–
        ಮೈ ತುಂಬಾ
ನಿಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಗಳ
        ಕರಿಯ ಟೇಪು–
ಯ ಮುಸುಕೆಳೆದು,
        ಧ್ವನಿಯೆದುರು
ಧ್ವನಿಸತ್ತ ಮೌನ
        ಮಿಡಿತ, ನಮ್ಮ ಕೊರಗ-
ನ ದುಡಿಯ ಬಡಿತ
        ನಿಮ್ಮಂಗಳದುದ್ದಾ ……
ಇತಿಹಾಸದ ಸಂಕೇತ
        ಸೂಸುತ್ತವೆ.

ಅಂಧಾಭಿಮಾನ ಎಷ್ಟು ಹಿತಕರ ?

—ಶಶಿಕಲಾ ೨ನೇ ಎಲ್. ಎಲ್. ಬಿ. 'ಎ'

'ನನ್ನ ಶತ್ರುವಿನ ಶತ್ರು ನನ್ನ ಮಿತ್ರ —ಕೌಟಿಲ್ಯ.

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಭಾವೈಕ್ಯತಾ ಸಮಿತಿಯ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಮೂಡಿ ಬಂದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಗಮನಾರ್ಹ.

"ವೈಯಕ್ತಿಕ ಚಿಂತನೆಯು ಐಕ್ಯತೆ ಮತ್ತು ಸಮಗ್ರತೆಗೆ ದೊಡ್ಡ ಗಂಡಾಂತರ". ಹೌದು, ಜಾತೀಯವಾದಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಕುಚಿತ ಮನೋಭಾವದ ಭಾಷಾವಾದಿಗಳು ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆಯನ್ನು ನೀರೆರೆದು ಪೋಷಿಸುತ್ತಾರೆ. "ಪ್ರತ್ಯೇಕತಾವಾದವನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸುವ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕಲು ಕಠಿಣವಾದ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇಲ್ಲವಾದಲ್ಲಿ ಅದು ಉಗ್ರರೂಪದ ಪ್ರಾದೇಶಿಕತೆಯಾದೀತು". ಸಮಿತಿಯ ಮೇಲಿನ ನಿಲುವು ಒಪ್ಪತಕ್ಕದ್ದೇ !

ಭಾರತೀಯ ಗಣತಂತ್ರದ ಕಾರ್ಯವಾಹಿನಿಗೆ ಅಂಧಾಭಿಮಾನದ ಮತಾಂಧತೆ ದೊಡ್ಡ ಸವಾಲು. ಕಳೆದ ಕೆಲ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ದೇಶ ಇಂಥ ಸಂಘರ್ಷದ ಬಹುರೂಪಿ ಪರಿಣಾಮಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ. ಗುಜರಾತ್ ಮುಂತಾದ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳು ಅಂಧಾಭಿಮಾನದ ಕ್ರಿಮಿ ಕನಿಷ್ಠ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹದಿಂದಲೂ ಹೇಗೆ ಉಲ್ಬಣಿಸಬಲ್ಲುದು ಹಾಗೂ ಅಪರಿಮಿತ ಜನಹಾನಿ ಉಂಟು ಮಾಡಬಲ್ಲುದು—ಎಂದು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದೆ.

ನಮ್ಮ ಸಂವಿಧಾನದ ಜಾತ್ಯಾತೀತತೆಯ ಧ್ಯೇಯ ಅಗತ್ಯವಾಗಿಯೂ ಎಲ್ಲಾ ಧರ್ಮಗಳ ಸಮಾನತೆ, ಸಮಾನ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದಿದೆ, ರಾಜಕೀಯದೊಡನೆ ಧರ್ಮದ ಕಲಬೆರಕೆಯನ್ನು ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ವಿರೋಧಿಸಿದೆ.

ಜಾತೀಯ ಸಾಮರಸ್ಯದ ಸಾಧನೆ ಎರಡು ಕವಲುದಾರಿಗಳ ಸಂಕೀರ್ಣ ಜಾಗ! ಅಲ್ಲಿ ಬಹುಸಂಖ್ಯಾಕರಂತೆ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾಕರೂ ತಮ್ಮ ಅಭಿಮತಗಳನ್ನು ಮುಂದಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಹಂಚಿಕೊಂಡು ತಾಳ್ಮೆ, ಸಹಿಷ್ಣುತೆಗಳಿಂದ ಬಾಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಬದುಕಿನುದ್ದಕ್ಕೂ ಒಬ್ಬರು ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಅಂತರಂಗವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ, ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಗೌರವಿಸಿ; ತೊಡಕುಗಳು ಎದುರಾದಾಗಲೂ ಪರಸ್ಪರ ನಂಬಿಕೆಯ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಜಾತೀಯತೆಯೂ ಒಂದು ಪಿಡುಗು. ನಮ್ಮ ದುರದೃಷ್ಟಕ್ಕೆ ಅದು ರಾಜಕಾರಣಿಗಳ ಬಂಡವಾಳವಾಗಿದೆ. ಈ ಸಂದಿಗ್ಧತೆಯೇ ಮೀಸಲಾತಿಯನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕೀಕರಣದ ವಸ್ತುವಾಗಿಸಿದೆ! ರಾಷ್ಟ್ರೀಯತೆಯನ್ನು ಘಾಸಿಗೊಳಿಸದೆಯೇ ದುರ್ಬಲರನ್ನು ಮೇಲೆತ್ತುವ ದಾರಿಯಿರಲಿಲ್ಲವೇ ?

ಸಹಬಾಳ್ವೆ ಅನ್ನುವುದು ಕೇವಲ ಸರಕಾರಿ ಯೋಜನೆಗಳ ಕೆಲಸವಲ್ಲ; ಜನರ ಭದ್ರ ಸಹಕಾರದ ಶ್ರಮ, ಸಹಬಾಳ್ವೆಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಲು ಒಂದು ತಾತ್ವಿಕ ಬುನಾದಿಯೂ ಬೇಕು.

ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮೆರವಣಿಗೆಗಳು, ಪ್ರದರ್ಶನಗಳು ನಿಯಂತ್ರಿಸಲ್ಪಡಬೇಕು; ಪೂರ್ಣ ನಿಷೇಧವೂ 'ಅತಿ'ಯೆನಿಸಬಹುದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮತೋಲನವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ, ಗೊಂದಲಗಳನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡುವ ಅಂಶಗಳ ಕುರಿತಾದ ಕೂಲಂಕುಷ ಪರಿಶೀಲನೆ ಅಗತ್ಯ.

ರಾಜಕೀಯ ನಾಯಕತ್ವ ಈ ವಿಷಯಗಳ ಬೇರುಗಳಾಳ ಶೋಧನೆ ನಡೆಸಬೇಕು. ವಿಚ್ಛಿದ್ರಕಾರಿ ಶಕ್ತಿಗಳ ದಮನ ಹಾಗೂ ಐಕ್ಯತೆಯ ಬಂಧುರದ ಪುನರುತ್ಥಾನಗಳು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವಂತಹ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಆರಂಭವಾಗಬೇಕು. ಸ್ವಯಂಸೇವಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳೂ ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಮಂಜಸ. ರಾಷ್ಟ್ರದ ಸಮಗ್ರತೆಯ ಸಮಷ್ಟಿ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಹತ್ತಿಸಬೇಕು. ಶಾಲಾ ದಿನಗಳಿಂದ ಜಾತ್ಯಾತೀತತೆಯನ್ನು ಕಲಿಸಿ, ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಅಲ್ಲದೆ ಸಾಂವಿಧಾನಿಕ ತಿರುಳಿನ ಶಿಕ್ಷಣ ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಬೇಕು.

ಮಾರಕವಾದ ಸಂಕುಚಿತ ಹಾಗೂ ಮತಾಂಧ ದೃಷ್ಟಿಕೋನಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕಲು ಸರಕಾರ ನೇರವಾದ ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕು. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಭಾವೈಕ್ಯತಾ ಸಮಿತಿಯ ಎಲ್ಲಾ ಸದಸ್ಯ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪಕ್ಷಗಳೂ ಜಾತೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ನ್ಯೂನತೆಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಲು ಒತ್ತಾಯಿಸಬೇಕು. ಆಗ ಆದರ್ಶ ನಾಗರಿಕ ಸಮಾಜವೂ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಾನತೆಯೂ ಮೂರ್ತಿಭವಿಸುತ್ತವೆ ! ❋

ಕೃಪೆ: "ದಿ ಹಿಂದೂ"

ಬೆಳಗಿಸು

ಪಲ್ ರೇಗೊ
ದ್ವಿತೀಯ ಪ್ರಿ. ಲಾ.

ಜಗತ್ತು ವಿಶಾಲವಾಗಿದೆ
ಏಕಿಲ್ಲ ಈ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸು
ಜಗತ್ತನ್ನು ಸಂತ್ರಾಡುವ ಯೋಜನೆಗಳಿರಲು
ನಿನ್ನನ್ನು ಏಕೆ ವಿಸ್ತರಿಸುವುದಿಲ್ಲ ನೀನು ?
ಕಂಡ ಕಂಡ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನೀನೇಕೆ
ದೂಷಕನಾಗಿರುವೆ ?
ದುರಾಲೋಚನೆಗಳಿಂದ ಹೃದಯಗಳನ್ನ
ಮಡುಹುತಿರುವಿ
ಮೋಸ-ಮಾತುಗಳಿಂದ ಸ್ನೇಹ
ಮಾಚುಗೊಳಿತಿರುವಿ
ಏಕೀತರಹ ಗೆಳೆಯ
ಎಲ್ಲರನ್ನು ಮಾಂಕರಿಸುತ್ತಿರುವೆ ?
ಬಿಚ್ಚು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹೊಂದು
ಎಂದೆಂದು
ಜಗತ್ತ ಬೆಳಗಿಸಲು
ಪ್ರಯತ್ನಿಸು.

"ಬದುಕುವಾಸೆ........"

ಬದುಕುಗಳಿವೇ ತರಂಗಗಳು
ಎಂದೂ ಮುಗಿಯದ ರಣರಂಗಗಳು,
ಆ ಏರು ಪೇರುಗಳಲ್ಲೂ ನುಸುಳಿ ಬದುಕುವಾಸೆ
ಬದುಕಿ ಬೇಕಾದುದೆಲ್ಲ ಬೋಗಿಸಿ
ಮುಕ್ತಿ ಪಡೆಯುವ ಮಹ ಅಭಿಲಾಷೆ!
ಬಿರುಗಾಳಿಗಳ ಹಲ್ಲೆ ನಡೆದರೂ......
ಹುಲ್ಲಾದರೂ ತಿಂದು ಬದುಕುವಾಸೆ,
ಬೆಂಬಿಡದೆ ಗಾಡವಾಗಿ ಆವರಿಸುವ ನದಿಯಂತೆ,....
ಸಾಗಿಹುದು ಜೀವನವು ಮುಗಿಲಿನಾಚೆ
ಹುಚ್ಚಿನಂತೆ ಗರ್ಜಿಸಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೋ ಹರಡಿತ್ತು ನನ್ನ,
ತಾನೇನು ಮಾಡಿಲ್ಲ ಅನ್ಯಾಯವೆಂದೆಂದು,
ಶಾಂತವಾಗಿ ಸಾಗಿಹುದು ಈ ತರಂಗಗಳು!

"ಕಾರ್ಮೋಡಗಳು........"

ಸುತ್ತಲಲಿ ತುಂಬಿಹವು ಬಿಳಿಕಪ್ಪು ಮೋಡಗಳು
ಮೈಮೇಲೆ ಪಸರಿರುವ ಜಾತಿ ನೀತಿಯ ಕೋತಿಗಳು
ಸಂಕಟದಲಿ ಬಳಲುತ್ತ ಒದ್ದಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ....
ಕುಟುಕುತ್ತಲಿದ್ದವು ಅಮಲಿನ ಕೊಕ್ಕುಗಳು
ಅತ್ತಿತ್ತ ಹೊರಳಾಡುವ ಮತ್ತಿನಾ ದೇಹಗಳು,
ಚಾಚಿ ಹೋದರೂ ಆಸರೆ ಕೊಡದ ಮನಗಳು,
ಇತ್ತ ಕಡೆ ಹಿಡಿದು ಆರ್ಭಟಿಸುವ,
ಆಳದಿಂದ "ಅಯ್ಯೋ" ಎಂದು ನರಳುವ ಅರೆಜೀವಗಳು....
ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಪಸರಿರುವ ಕೆಂಪಗಿನ ಕೆರೆಗಳು.
ಕತ್ತೆತ್ತಿ ನೋಡಿದರೆ ಹಾರುವ 'ರಣಹದ್ದುಗಳು'
ದಾಹವಿಂಗಿಸಲು ಒದ್ದಾಡುವ ಕಿರು ನಾಲಗೆಗಳು....
ಸುತ್ತಲಿಂದ ಗುಡುಗಿಸುವ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳು,
ಶುಭ್ರತೆಯ ಬಣ್ಣವನು ನುಂಗಿಸುವ ಶತ್ರುಗಳು....
ಕಾಣಿಸುವವು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬಹುಜೀವಿಗಳು!

— ರಾಧಾಕೃಷ್ಣ ಪಿ.
ತೃತೀಯ ಪ್ರಿ. ಲಾ.

ಲೇಖನ

ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಎಂಬ ಪೆಡಂಭೂತ....

—ಹಲೀಮಾ ಪ್ರಥಮ ಎಲ್. ಎಲ್. ಬಿ. 'ಸಿ' ವಿಭಾಗ

'ವರದಕ್ಷಿಣೆಗಾಗಿ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ'

'ಸೀಮೆ ಎಣ್ಣೆ ಸುರಿದು ಸೊಸೆಯ ಕೊಲೆ'

'ಗ್ಯಾಸ್ ಸ್ಟೌ ಸಿಡಿದು ನವವಧುವಿನ ಸಾವು'

....ಇತ್ಯಾದಿ ಸುದ್ದಿಗಳು ಇಂದಿನ ದಿನಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ವೇಸಾಮಾನ್ಯ! ವರ್ಷಗಳು ಉರುಳಿದಂತೆ ಇಂತಹ ಸುದ್ದಿಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವುದರ ಬದಲು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಲೇ ಇವೆ.

ಮಾನವ ತನ್ನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಯಾವುದರ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಅನಿಶ್ಚಿತತೆ ಹೊಂದಿದ್ದರೂ ನಿಶ್ಚಿಂತನಾಗಿ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಅವನಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿರುವುದು ಕೇವಲ 'ಸಾವು' ಮಾತ್ರ! ಯಾವುದೂ ಅವನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಖಂಡಿತವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸಾವಂತೂ ಖಂಡಿತ. ಆದರೂ ಅವನಿಗೆ ಅದರ ಮಡಿಲನ್ನು ಸೇರುವ ಗಳಿಗೆಯವರೆಗೂ 'ತಾನು', 'ತನ್ನದು' ಎಂಬ ಪಾಶವಿಕ ಸ್ವಾರ್ಥ! ಆಮೇಲೆ ಆತ ಯಾರಿಗೂ ಬೇಡದ ವಸ್ತುವಾಗಿ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗುತ್ತಾನೆ. ಆದರೂ ಆತ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಅಂಗಗಳನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುವುದಲ್ಲದೆ, ತನ್ನಂತೆ ಇರುವ ಇನ್ನೊಂದು ಮಾನವ ಜೀವಿಯನ್ನು ಹಿಂಸಿಸಲು ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಹೇಸಲೊಲ್ಲ. ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣು—ಇಬ್ಬರೂ ಈ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊರತಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲೂ ಗಂಡು ತನ್ನ ಶಾರೀರಿಕ ಬಲಿಷ್ಠತೆಯನ್ನು ಮುಂದೊಡ್ಡಿ ತನಗಿಂತ ಅಬಲೆಯಾದ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಅನಾದಿ ಕಾಲದಿಂದ ಶೋಷಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಗಂಡಿನದೇ ತಪ್ಪು ಎನ್ನಲಾಗದು; ಹೆಣ್ಣು ತನ್ನ ದೌರ್ಬಲ್ಯವನ್ನು ನೆಪವಾಗಿರಿಸಿ ಗಂಡಿನ ಸ್ವಾಮ್ಯವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿರುವುದೂ ಇದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿದೆ. ಇದೇ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ವರದಕ್ಷಿಣೆಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪಿಡುಗು ತನ್ನ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ.

ವರದಕ್ಷಿಣೆಯ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಏನಾದರೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಇದೆಯೇ? ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಹೆತ್ತ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳು ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಡುವಾಗ ದಕ್ಷಿಣೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಘನವನ್ನೋ ದವಸಧಾನ್ಯವನ್ನೋ ಕೊಡುವುದು ರೂಢಿಯಾಗಿತ್ತು ಕಾಲ ಬದಲಾದ ಹಾಗೆ, ದಕ್ಷಿಣೆಯೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೂಪ ತಾಳಿ....ಇಂದಿನ ಈ ತುಟ್ಟಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ದೊಡ್ಡ ಮೊತ್ತವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿ ಹೆಣ್ಣು ಹೆತ್ತವರಿಗೇ ಕಂಟಕ ಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಮುಸ್ಲಿಂ ಜನಾಂಗದಲ್ಲಿ ವರದಕ್ಷಿಣೆಯ ಬದಲಾಗಿ ವಧುದಕ್ಷಿಣೆಯು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಅದಲ್ಲದೆ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಗಂಡಿನ ಸಮಾನಳಾಗಿದ್ದಳು. ವಿದ್ಯೆ, ಬುದ್ಧಿ, ಓದು-ಬರಹ, ಯುದ್ಧಕಾರ್ಯ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಗಂಡಿಗೇ ಸವಾಲಾಗಿದ್ದುಂಟು. ಈ ಬದಲಾದ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಸ್ತ್ರೀ ಸಮಾನತೆ ಎಲ್ಲುಂಟು? ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣನ್ನು 'ಅಬಲೆ' ಎಂದು ಕರೆದು, ವಧುದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ವರದಕ್ಷಿಣೆಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿ ತನ್ನ ಸ್ವಾರ್ಥ ಸಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ವರದಕ್ಷಿಣೆಯ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ನಾವೆಲ್ಲೂ ಕಾಣಲಾರೆವು. ಪುರುಷ ಪ್ರಧಾನ ಸಮಾಜದ 'ಅನುಕೂಲ ಶಾಸ್ತ್ರ' ಮಾತ್ರ ಇದನ್ನು ಪೋಷಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಕೆಳವರ್ಗದ ಜನರಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರುವ ಈ ಪಿಡುಗು ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿದ್ದರೂ ಸಮಾಜದ ಶ್ರೀಮಂತ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ವರದಕ್ಷಿಣೆಯ ಮೊತ್ತದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಂತಸ್ತನ್ನು ಅಳೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂದು ಮದುವೆಯ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತೀ ಗಂಡಿಗೂ ಧಾರಣೆ ಇದೆ. ಡಾಕ್ಟರ್, ಇಂಜಿನಿಯರ್, ಬಹಳ ದುಬಾರಿ. ಅನಂತರ ಉಪನ್ಯಾಸಕ, ಸರಕಾರಿ ನೌಕರ, ಬ್ಯಾಂಕ್ ಉದ್ಯೋಗಿ.... ಹೀಗೆ ಪೇಟೆಧಾರಣೆ ವೈವಿಧ್ಯ ಹೊಂದುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಕೊಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇರಳವಾಗಿ ಸಂಪಾದಿಸುವ ಗಂಡಿಗೂ ಹೆಣ್ಣು ಹೆತ್ತವರ ಹಣ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ! ಎಷ್ಟೋ ಹುಡುಗರು ಕೊಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಿಗೆ ತೆರಳುವಾಗ ಹಿಂತಿರುಗುವಾಗ ಪತ್ರಿಕಾ ಜಾಹೀರಾತು ಕೊಡುವುದು ತಮ್ಮ ಧಾರಣೆಯ ಹೆಚ್ಚಳಕ್ಕಾಗಿಯೇ! ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾವಂತರಾದಷ್ಟು ಗಂಡುಗಳು ಹೀಗೆ ಜೀವನಮೌಲ್ಯ ಕಳಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟ! ಹಾಗಿರುವಾಗ ಜನ ವಿದ್ಯಾವಂತರಾಗಿದ್ದು ಪ್ರಯೋಜನವೇನು?

ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಇಂದು ಪೆಡಂಭೂತವಾಗಿ ತನ್ನ ಕೆನ್ನಾಲಿಗೆ ಚಾಚಿ ಅದೆಷ್ಟೋ ಹೆಣ್ಣುಗಳ, ಹೆಣ್ಣು ಹೆತ್ತವರ ಜೀವಗಳನ್ನು ಆಹುತಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ಒಂದು ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ವರದಕ್ಷಿಣೆಯ ಬೆಲೆ ತೆತ್ತು ಸೆಣ್ಣು ಗಂಡನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಈ ಅರ್ಥವನ್ನು ಮನಗಂಡ ಗಂಡು ತನ್ನ ಗುಲಾಮತನವನ್ನು ಒಪ್ಪಲೇ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ; ಆದರೆ ಸಂಸಾರದ ಸಾಮರಸ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಹೆಣ್ಣು ತನ್ನ ಗಂಡನ ಹಿರಿಮೆಗೆ ಸಹಕರಿಸುತ್ತಾಳೆ.

ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದ ಗಂಡು ಶ್ರೀಮಂತ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಪಡೆದು ವಿವಾಹವಾದರೆ ಆ ಹೆಣ್ಣು ತನ್ನ ದರ್ಪದಿಂದ ಅತ್ತೆ ನಾದಿನಿಯರನ್ನು ಮೂಲೆಗುಂಪಾಗಿಸಿದ ಸಂದರ್ಭಗಳಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಆ ಗಂಡೇ ತಪ್ಪಿತಸ್ಥ. ಆತ ಹಣದಾಸೆಗೆ ಬಲಿಬೀಳದೆ ತನ್ನದೇ ಅಂತಸ್ಥಿನ ಅಥವಾ ಶ್ರೀಮಂತ ಹೆಣ್ಣನ್ನೋ ವಿವಾಹವಾಗಿದ್ದರೆ ಇದು ಅಸಂಭವವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ವರದಕ್ಷಿಣೆಗಾಗಿ ಕುರೂಪಿಯನ್ನೋ ಕುಂಟಿಯನ್ನೋ, ಕುರುಡಿಯನ್ನೋ ವಿವಾಹವಾಗಲೂ ಸಿದ್ಧರಿರುವವರು ಒಂದೆಡೆಯಾದರೆ; ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಇಲ್ಲದೇ ಅಂಗವಿಕಲೆಯನ್ನು ವಿವಾಹವಾದ ಆದರ್ಶವ್ಯಕ್ತಿಗಳೂ ಇಲ್ಲದಿಲ್ಲ. ವರದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿಸಲಾಗದೆ, ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳ ಮದುವೆಯು ಗಗನ ಕುಸುಮಕ್ಕಾಗಿ ಕಾತರಿಸುವ ಕನ್ಯಾಪಿತೃಗಳು; ಅದರೊಂದಿಗೆ 'ಕೊಡುವುದೇನಿದ್ದರೂ ಮಗಳು ಅಳಿಯನಿಗೇ ಅಲ್ವೇ ? ಎಷ್ಟು ಕೊಟ್ಟೇವು ? ಎಷ್ಟು ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ಮದುವೆ ಜರಗೀತು ?'—ಎಂದು ಕೊಟ್ಟಷ್ಟು ಬೇಸರಗೊಳ್ಳದ ಕನ್ಯಾಪಿತೃಗಳು.... ಎಂತಹ ವಿಪರ್ಯಾಸ ?

ಕೊಟ್ಟ ವರದಕ್ಷಿಣೆಯಿಂದ ಮಕ್ಕಳ ಹಿತವಾಗುವುದೆಂದು ಕನ್ಯಾಪಿತೃ ಒಬ್ಬ ಭಾವಿಸಿದ್ದರೆ ಅದು ಸುಳ್ಳಾದೀತು ! 'ಮಂಗನ ಕೈಸ ಮಾಣಿಕ್ಯ' ಎಂಬಂತೆ ಸುಲಭ ಗಳಿಕೆಯ ಹಣ ಕುಡಿತ, ಜೂಜು ಇತ್ಯಾದಿ ದುರಭ್ಯಾಸಗಳಿಗೆ ವ್ಯಯವಾದ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಲ್ಲವೇ ?

'ಗಂಡೊಬ್ಬ ವರದಕ್ಷಿಣೆಯ ಹೊರತಾಗಿ ವಿವಾಹವಾಗಲು ಸಿದ್ಧನಾದರೆ, ಅವನಲ್ಲಿ ಏನೋ ದೋಷವಿರಬೇಕೆಂದು ಹೆಣ್ಣು ಹೆತ್ತವರು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ.'—ಈ ವಾದವನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟು, ಗಂಡು

ತನ್ನ ವರದಕ್ಷಿಣೆಯ ಅಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನು ಅಡ್ಡಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ದೀಪವಿಟ್ಟು ಸಮರ್ಥಿಸುವುದುಂಟು! ಇದು ಹೆಣ್ಣು ಹೆತ್ತವರ ತಪ್ಪು ಹೌದಾದರೆ, ಮಕ್ಕಳಿರುವ ವಿಧುರನೂ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಪಡೆದೇ ಮರು-ಮದುವೆ ಆಗುವುದು ಯಾವ ನ್ಯಾಯ? ವರದಕ್ಷಿಣೆಯ ಮಾನದಂಡದಿಂದ ಗಂಡು ತನ್ನನ್ನು ಅಳೆಯಲು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದರಿಂದ ತಾನೇ ಈ 'ದೋಷ'ದ ಸವಾಲು?

ಈ ಜಾಡ್ಯಕ್ಕೆ ಪರಿಹಾರವೇನು? ಸಾಮಾಜಿಕವಾದ ಈ ಪಿಡುಗಿಗೆ ಯಾರೇ ಒಬ್ಬ ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದರೂ ಎಲ್ಲರೂ ಒಮ್ಮತದಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಅದರ ನಿರ್ಮೂಲನ ಸಾಧ್ಯ. ವರದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು "ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಪರಾಧ"ವೆಂದು ನಮ್ಮ ಸಮಾಜ ಇನ್ನೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿಲ್ಲವಲ್ಲ!

ಕಾನೂನಿನಿಂದ ಇದನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಬಹುದೇ? ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕಾನೂನುಗಳೇನೋ ಬಹಳಷ್ಟಿವೆ; ಆದರೆ ಅನುಷ್ಠಾನ ಎಷ್ಟಿದೆ? ಇದೀಗ 1961ರ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ನಿಷೇಧ ಕಾನೂನನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಸಹಿತ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ವರದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಕೊಡುವುದು, ಕೇಳುವುದು ಶಿಕ್ಷಾರ್ಹ ಅಪರಾಧ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ 5 ವರ್ಷ ಜೈಲುಸಜೆ, 15 ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳ ವರೆಗೆ ದಂಡ ವಿಧಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ವರದಕ್ಷಿಣೆಗಾಗಿ ಮರಣ ಸಂಭವಿಸಿದರೆ ಅದು ಭಾರತೀಯ ದಂಡ ಸಂಹಿತೆ (I.P.C.) ಯ ಪ್ರಕಾರ ಮಹಾ ಅಪರಾಧ! ವರದಕ್ಷಿಣೆಗಾಗಿ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಕೊಲೆ, ಕೊಲೆಯತ್ನ, ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ಶಿಕ್ಷೆ ಅನುಭವಿಸಿದವರು ಎಷ್ಟು ಮಂದಿ? ಕಾನೂನಿನ ನಿಬಂಧನೆಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲ 'ರಂಗೋಲಿಯಡಿ ತೂರುವ' ಉಪಾಯಗಾರರು, ಭಾರತೀಯ ನಿಸ್ಸೀಮರು! ಕಾನೂನಿನ ಕಡತದಲ್ಲಿ ಅಪರಾಧವೆಂದು ಬರೆದ ಅದೆಷ್ಟೋ ಕೆಲಸಗಳು ನಮ್ಮೆದುರು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದು, ಅವುಗಳನ್ನು ಸಮಾಜ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದೆ. ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು! ಅಂದರೆ ಕಾನೂನಿಗಿಂತಲೂ ಜನರ ರೂಢಿಗಳು ಬಲಿಷ್ಟವಾಗಿರುವಾಗ, ಕಾನೂನಿನ ಉಲ್ಲಂಘನೆಯನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವವರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ!

ಜನರಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅರಿವು ಮೂಡಬೇಕು. ಹೆಣ್ಣು ಹೆತ್ತವರ, ಗಂಡು ಹೆತ್ತವರ ಮನಃಪರಿವರ್ತನೆ ಆಗಬೇಕು. ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಪರಿಸರ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಹುಡುಗ ಹುಡುಗಿಯರಿಬ್ಬರೂ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಸಹಿತ ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಬಹಿಷ್ಕಾರ ಹಾಕಬೇಕು. ಸರಳ ವಿವಾಹ, ಅಂತರ್ಜಾತೀಯ ವಿವಾಹಗಳನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಬೇಕು. ವರದಕ್ಷಿಣೆ ನಿಷೇಧ ಸಮಿತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ, ಸರಕಾರ ತನ್ಮೂಲಕ ಜನರಲ್ಲಿ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಮೂಡಿಸಬೇಕು.

ಜನಸಮೂಹದ ಬೇರಿನಾಳದ ವರೆಗೂ ಈ 'ಚಿಕಿತ್ಸೆ' ತಲುಪಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಹುಟ್ಟಿದಾಗ, ಹೆಣ್ಣು ಕೊಡುವವರ, ವರನ ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳ, 'ವರ'ನ ಧನದಾಹ ತೊಲಗುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ವಿರೋಧಿ ಪರಿಸರ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದಾದುದಲ್ಲದೆ ಈ ಪೆಡಂಭೂತದ ನಿರ್ನಾಮ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ❋

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ

—ಬಿ. ದಿನೇಶ ಭಟ್, ತೃತೀಯ ಎಲ್. ಎಲ್. ಬಿ.

ಅಪರಾಧಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುತ್ತಾ ನಮ್ಮ ಉಪನ್ಯಾಸಕರೊಬ್ಬರು 'The only crime for which as individual has to undergo punishment on failure of its commencement is suicide' "ಅಪರಾಧ ಗೈಯುವಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಅಸಫಲನಾದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷೆ ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾದ ಏಕೈಕ ಅಪರಾಧ ಎಂದರೆ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ" ಎಂದರು.

ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಮುಖದಲ್ಲೂ ನಗೆ ಚಿಮ್ಮಿತು. ಆದರೆ! ಎಷ್ಟೊಂದು ಗಂಭೀರ ವಿಷಯ. ಸ್ವಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಪ್ರಾಣವನ್ನೇ ಕಳಕೊಳ್ಳಬಯಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿ, ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟು ಸೋತು ಬದುಕಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆ, ಜುಲ್ಮಾನೆ, ಕಾರಾಗೃಹವಾಸ ಭಾರತೀಯ ದಂಡ ಸಂಹಿತೆಯ 309ನೇ ವಿಧಿಯು ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಗೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದವನಿಗೆ ಒಂದು ವರ್ಷ ಕಾರಾಗೃಹ ವಾಸ ಅಥವಾ ದಂಡ ಅಥವಾ ಎರಡೂ ಶಿಕ್ಷೆ ವಿಧಿಸಬಹುದು.

ಮನುಷ್ಯನ ಮೆದುಳು ಒಂದು ವಿಚಿತ್ರ ವಿಶ್ವ. ಅದರಲ್ಲಿರುವ ನರತಂತುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಪ್ರಪಂಚದ ಜನರ ಎರಡರಷ್ಟಾಗಬಹುದು ಕೇವಲ 1.5Kg. ತೂಗುವ, ದಿನಕ್ಕೆ 1,500 ಲೀಟರ್ ರಕ್ತ ಸಂಚಲನಗೊಳಿಸುವ ಈ ಪುಟ್ಟ ಮೆದುಳಿನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಮಯ ಏನಾಗುವುದೋ, ಯಾವ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡುವುದೋ ಎಂದು ಹೇಳಲು ಅಸಾಧ್ಯ. ಇಂತಹ ಈ ಮೆದುಳಿನಲ್ಲಿ ಈ ನಮ್ಮ ನಿತ್ಯ ಜೀವನದ ಜಂಜಾಟ, ಕ್ಷಣದಿಂದ ಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಕ್ಷೀಣಿಸುತ್ತಿರುವ ನ್ಯಾಯ-ನೀತಿ-ಧರ್ಮ, ನಾಗರೀಕತೆಯ ಸೋಗಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಶೋಷಣೆಗಳು ಬೀರುವ ಪ್ರಭಾವ ಅಪಾರ. ಈ ಕಷ್ಟ ಕಾರ್ಪಣ್ಯಗಳ ಎದೆಗುದಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಸುವ ಆಕ್ರೋಶವೇ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಗೆ ಪ್ರೇರಕ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನಿಗೂ ತಾನು ಅಶಾಶ್ವತ, ಮರಣ ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲ ಎಂದು ಗೊತ್ತಿದೆ. ಮನಸ್ಸಿನ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಸುಪ್ತಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರುವ ಈ ಅನಿಸಿಕೆ, ಈ ಭಾವನೆ ಯಾವುದೇ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ, ದುಃಖವಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಸೋಲಿನಿಂದಾಗಲಿ ಜಾಗ್ರತವಾದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯ ಸ್ವನಾಶಕ್ಕೆ ಕೈ ಒಡ್ಡುತ್ತಾನೆ. ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಒಂದು ರೋಗವಲ್ಲ ಅದು ದುರ್ಬಲ ಮನಸ್ಸಿನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಚಿಹ್ನೆ.

ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಗೆ ಮಾನವ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಷ್ಟೇ ಪುರಾತನ ಇತಿಹಾಸವಿದೆ. ಗ್ರೀಕ್ ರೋಮನ್‌ನಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಪುರಸ್ಕಾರವಿದೆ. ಗೌರವ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗೆ ಧಕ್ಕೆಯಾದಾಗ, ಪ್ರೇಮದಲ್ಲಿ ನಿರಾಶರಾದಾಗ, ವೃದ್ಧಾಪ್ಯದಲ್ಲಿ ಜರ್ಜರಿತರಾದಾಗ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಪುರಸ್ಕೃತ ಪರಿಹಾರವಾಗಿದೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಆದಿಯುಗದಿಂದಲೂ ಇದೆ.

'ವಾಲ್ಮೀಕಿ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಕುಷ್ಠಪೀಡಿತ ಶರಭಂಗ ಋಷಿ ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರನ ಎದುರು ಅಗ್ನಿಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಗೈದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ'.

'ಕಾಳಿದಾಸನ ರಘುವಂಶದಲ್ಲಿ ಅಜಮಹಾರಾಜನು ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಗೈದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ'.

'ಮನುಋಷಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಗೋವಧೆಗೆ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಪರಿಹಾರವಾಗಿದೆ'.

ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮ ನಾಲ್ಕು ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

೧) ಪರ್ವತದಿಂದ ಹಾರಿ ೨) ಅಗ್ನಿ ಪ್ರವೇಶ ೩) ಅನ್ನಪಾನ ತ್ಯಜಿಸಿ ೪) ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ.

ಆದರೆ, 'ಆತ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮ, ದೇಹವೇ ದೇಗುಲ' ಎಂದು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಸಾರುವ ಹಿಂದು ಧರ್ಮ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಯನ್ನು ಪಾಪ ಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಉನ್ನತ ತ್ಯಾಗಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಸುತ್ತೇ ಹೊರತು ಇನ್ನಿತರ ರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಖಂಡಿಸುತ್ತದೆ. ಚವನ ಮಹರ್ಷಿ ಪ್ರಕಾರ 'ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಗೈದವನ ಮೃತದೇಹಸ್ಪರ್ಶ ಮಹಾಪಾಪ ಕಾರ್ಯವಾಗಿದೆ'.

ಮುಸ್ಲಿಂ ಧರ್ಮ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಗೆ ಸ್ಥಾನವನ್ನೇ ನೀಡಿಲ್ಲ. 'ದೇವರು ಕೊಟ್ಟ ಜೀವನವನ್ನು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳಿಸುವ ಹಕ್ಕು ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಇಲ್ಲ' ಎನ್ನುತ್ತದೆ. ಒಬ್ಬ ಮುಸ್ಲಿಂ ಧರ್ಮಗುರು ಪ್ರಕಾರ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಗೈದವನಿಗೆ ದೇವರು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸೋಲ್ಲ'.

ಕ್ರೈಸ್ತ ಧರ್ಮವು ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಯನ್ನು ಎಂದೂ ಪ್ರಚೋದಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಜೈನಧರ್ಮ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಯನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಿದೆ. ಅರಿಸ್ಟೋಟಲ್ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಯನ್ನು ಮೂರ್ಖರ ಕೃತ್ಯ ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾನೆ.

ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಮತಾಂತರ ಅಥವಾ ಮಾನರಕ್ಷಣೆಗೆ ಸಾಮೂಹಿಕ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಗೈದ ನಿದರ್ಶನ ಗಳಿವೆ. ೧೩೦೩ನೇ ಇಸವಿಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಾವುದ್ದೀನ ಖಿಲ್ಜಿ ಚಿತ್ತೂರು ಕೋಟೆ ಸುತ್ತಿದಾಗ, ರಾಣಿಪದ್ಮಿನಿ ತನ್ನ ಸಖಿಯರೊಡಗೂಡಿ ಸಾಮೂಹಿಕ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ನಡೆಸಿದ್ದಾಳೆ. ಅಕ್ಬರ ಬಾದಶಹನು ಜಯಮಲ್ಲ ಎಂಬವನ ಹೆಂಡತಿ ಸತಿಹೋಗುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲು ತಡೆದ ನಿದರ್ಶನವಿದೆ.

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಈ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

೧) ನಿರುದ್ಯೋಗ ೨) ಬಡತನ ೩) ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಅಶ್ರದ್ಧೆ ೪) ಹೆತ್ತವರ ತಿರಸ್ಕಾರ ೫) ಭಗ್ನ ಪ್ರೇಮ ೬) ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಅನುತ್ತೀರ್ಣತೆ ೭) ಗೃಹಕಲಹ ೮) ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರರ ಮರಣ ೯) ಮಾನಾಪಹರಣ ೧೦) ಅಸಹನೀಯ ರೋಗಪೀಡೆ.

ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಈ ಕೆಳಗಿನ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ

೧) ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ೨) ನೇಣು ಹಾಕುವಿಕೆ ೩) ಪರ್ವತದಿಂದ ಹಾರುವುದು ೪) ನಿದ್ರಾಮಾತ್ರೆಗಳ ಸೇವನೆ ೫) ರೈಲುಕಂಬಿಗಳ ಮೇಲೆ ಮಲಗುವುದು ೬) ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಸುಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು ೭) ಗುಂಡು ಹಾರಿಸಿ ೮) ವಿಷಸೇವನೆ ೯) ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕ ಅಪಘಾತದಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ....

೧೯೬೦ನೇ ಇಸವಿಯಲ್ಲಿ ಆಗ್ರಾ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಶ್ರೀಮತಿ ಸಂತೋಷ ಶಾಂಡಿಲ್ಯರು ಕೈಗೊಂಡ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಪ್ರಕಾರ ವಿದ್ಯಾವಿಹೀನರಿಗಿಂತ ವಿದ್ಯಾವಂತರೇ ಹೆಚ್ಚು ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಗೈಯುತ್ತಾರೆ. ಸಮಾಜದ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯ ಸ್ಥಾನ ಹೊಂದಿದ, ಅಪ್ತರನ್ನು ಅತಿಯಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಸುವವರಲ್ಲಿ ಈ ಭಾವನೆ ಅಧಿಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

೧೯೮೬ನೇ ಇಸವಿಯಲ್ಲಿ ಬೊಂಬಾಯಿಯ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶ ಎ. ಬಿ. ಸಾಮಂತ್ ಹಾಗೂ ಬಿ.ಜಿ. ಕೊಲ್ಸೆ ಪಾಟೀಲ್‌ರವರು 'ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಒಂದು ಅಪರಾಧವಲ್ಲ' ಎಂದು ತೀರ್ಪುಕೊಟ್ಟರು

ಮಾನಸಿಕ ಅಸಮತೋಲನದಿಂದ ಬಳಲುತ್ತಿದ್ದ ಮಾರುತಿ ಶ್ರೀಪತಿ ದುಬಾಲ್ ಎಂಬ ಪೋಲೀಸ್ ಕಾನ್ಸ್‌ಟೇಬಲ್‌ನೊಬ್ಬ ಬೀದಿ ಬದಿ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪರವಾನಿಗೆ ನೀಡಲು ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಸತಾಯಿಸಿದಾಗ ಮುನಿಸಿಪಲ್ ಕಚೇರಿ ಎದುರು ಸೀಮೆ ಎಣ್ಣೆ ಸುರಿದು ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಗೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ. ಈ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ ಮೇಲಿನ ತೀರ್ಪು ನೀಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ದೆಹಲಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಆತ್ಮಹತ್ಯಾ ಪ್ರಕರಣದ ಕೇಸುಗಳನ್ನು ತಳ್ಳಿಹಾಕಿದೆ.

ಸಾಮಾಜಿಕ ರಾಜಕೀಯ ಅಥವಾ ಜೀವನದಲ್ಲಿನ ಜಿಗುಪ್ಸೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತಿಗಾಗಿ ದೇಹಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊರಟವರನ್ನು ಕಾನೂನಿನ ಬೆದರಿಕೆ ತಡೆಯಲಾರದು. ಮಾನಸಿಕ ಅಸಮತೋಲನದಿಂದ ಬಳಲುತ್ತಿರುವವರಿಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಅಗತ್ಯ. ಅವರಿಗೆ ಬೇಕಾಗಿರುವುದು ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳೇ ಹೊರತು ಕಾರಾಗೃಹಗಳಲ್ಲ ದುರ್ಬಲ ಮನಸ್ಸಿನವರಿಗೆ ಮನೋಸ್ಥೈರ್ಯ ನೀಡುವವರು ವೈದ್ಯರೇ ವಿನಹ ಪೋಲೀಸರಲ್ಲ. ಆತ್ಮಹತ್ಯಾ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ಶಿಕ್ಷೆ ವಿಧಿಸುವುದು ನಿಜಕ್ಕೂ ಅಸಹನೀಯ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ.

❋

ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರು ಈ ರೀತಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ:

> ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆತ್ಮವು ದೈವಸ್ವರೂಪವಾಗಿದೆ. ಯಾವುದೇ ಮಾರ್ಗದಿಂದಾದರೂ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿ, ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿರುವ ಈ ದೈವತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದುವುದೇ ನಮ್ಮ ಧ್ಯೇಯವಾಗಲಿ. ಇದೇ ನಿಜವಾದ ಸನಾತನ ಧರ್ಮ'.

1987

—ಯಸ್. ಸಿಂಹ

ಎದ್ದ ನೇಸರನೇರಿ ಮತ್ತೆ ಬಿಳಿ ಹಗಲು . .
ಮತ್ತೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ....ಬಿಸಿಲು ಉರಿ ಬಹಳ . .
ಬೇಗೆಯುಸದಳವೀಗ. . ರಕ್ತರಂಜಿತ ಕ್ರೌರ್ಯ. .
ವರ್ಣರಂಜಿತ ಬೈಗು ಸೊಗದ ಉತ್ತುಂಗ. .
ಮತ್ತೆ ಆರಿದ ಸೊಡರು . . ಕತ್ತಲೆತೆತ್ತಲು . . .
ಈಗ ಮೂಡಿದೆ ನೋಡಿ ಬಾನ ಬೆಳ್ಳಿ . .
ಹಕ್ಕಿ ಹಾಡಿದೆ ಹೊಸತು ರಾಗದಲ್ಲಿ . .
ಹೊಸಬೆಳಕು ಹೊಸವರ್ಷ ಹೊಸತು ಹಾದಿ . .
ಮುನ್ನುಗ್ಗಿ . . ಗುರಿಯು ನೇರವಿರಲಿ ! . . .

ಗಾಲಿ ಮುರಿದ ಜಟಕಾಬಂಡಿ

— ಶಾಲಿನಿ ದ್ವಿತೀಯ ಎಲ್.ಎಲ್.ಬಿ.

ಅವನು ಆಕಾಶದ ಶೂನ್ಯವನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ....
ಆದರೆ ಕಾನೂನು ಮೂಕವಾಗಿತ್ತು........

ರಾಮ್‌ಲಾಲ್ ಮತ್ತು ನಂದಲಾಲ್ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಹೋಟೇಲ್ ಉದ್ಯಮಿಗಳು. ರಾಮ್‌ಲಾಲ್ ಹೋಟೇಲ್ 'ಹೊಯ್ಸಳ'ದ ಮಾಲಿಕನಾಗಿದ್ದರೆ, ನಂದಲಾಲ್ ಸಮೀಪದ ಹೋಟೇಲ್ 'ಚಾಣಕ್ಯ'ದ ಒಡೆಯ. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಈರ್ವರ ಹೋಟೇಲ್ ಉದ್ಯಮವೂ ನಗರದ ಜನತೆಯನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತಾ ಬಹಳ ಸುಗಮವಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಹೊಂದುತ್ತಿತ್ತಲ್ಲದೆ, ಈರ್ವರ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಜೀವನವು ವಿಲಾಸವೈಭವದಿಂದ ಸಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ರಾಮ್‌ಲಾಲ್ ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೇ ದೈವಭಕ್ತ. ಆಚಾರ ವಿಚಾರ ನಡೆನುಡಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನದೇ ಆದ ಆದರ್ಶದಿಂದ ಎಂತಹವರನ್ನೂ ಆಕರ್ಷಿಸಬಲ್ಲ ವ್ಯಕ್ತಿ. ಹೀಗಾಗಿ ತನ್ನ ಹೋಟೇಲ್ ಉದ್ಯಮದಿಂದ ಲಾಭಗಳಿಸುವುದೊಂದೇ ತನ್ನ ಉದ್ದೇಶವೆಂದರಿಯದೆ ಗಿರಾಕಿಗಳ ಆದರೋಪಚಾರ ಹಾಗೂ ತಿಂಡಿ ತಿನಿಸುಗಳ ತಯಾರಿಕೆಯ ಉಸ್ತುವಾರಿಯನ್ನು ಸ್ವತಃ ತಾನೇ ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಿದ್ದ. ಹೀಗಾಗಿ ದಿನದಿಂದ ದಿನಕ್ಕೆ 'ಹೋಟೇಲ್ ಹೊಯ್ಸಳ'ದ ಖ್ಯಾತಿ ಊರ ಹಾಗೂ ಪರಊರುಗಳಲ್ಲಿ ಜನಜನಿತವಾಗಿ, ಮುಂಜಾನೆದಿಂದ ರಾತ್ರಿ ಗಂಟೆ ೧೦ರ ತನಕವೂ ನಿರಂತರ ಗಿರಾಕಿಗಳ ಸಮೂಹದಿಂದ ತುಂಬಿರುತಿತ್ತು.

ಆದರೆ ನಂದಲಾಲ್‌ನ ವರ್ತನೆಯೇ ಇನ್ನೊಂದು ತೆರನಾಗಿತ್ತು. ಕೇವಲ ಲಾಭಗಳಿಕೆಯೇ ಆತನ ಹೋಟೇಲ್ 'ಚಾಣಕ್ಯ'ದ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಹೀಗಾಗಿ ಆತನು ಹೋಟೇಲ್ ತಿಂಡಿ-ತಿನಸುಗಳ ರುಚಿ-ಶುಚಿಗಳಿಗೆ ಗಮನವೀಯದೆ, ಗಿರಾಕಿಗಳನ್ನು ಸೆಳೆಯಲು ಇತರ ಮನೋರಂಜನೆಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನೇರ್ಪಡಿಸಿ, ಹೋಟೇಲ್‌ನಲ್ಲಿ 'ಬಾರ್' ಮತ್ತು ಕ್ಯಾಬರೇ ನೃತ್ಯ, ಆನಂದ ಕೂಟಗಳನ್ನಳವಡಿಸಿ, ಆಧುನೀಕತೆಗೆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ಕೊಟ್ಟಾಗ, ಪ್ರಕೃತಿ ಸಹಜವಾದ ಕುಡುಕತನ ಹಾಗೂ ಸ್ತ್ರೀಲಂಪಟತನಕ್ಕೆ ನಂದಲಾಲನು ಬಲಿಯಾದನು.

ಸಜ್ಜನಿಕೆಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಲು ಶತಪ್ರಯತ್ನ ಬೇಕಾದಲ್ಲಿ ದುರ್ಜನನೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಕೇವಲ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದ ಕಾರ್ಯವೇ ಸಾಕು. ಅಂತೆಯೇ ಮಾನವನಲ್ಲಿ ದುಶ್ಚಟಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾದರೆ ಅವು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಪೂರಕವಾಗಿ, ಆತನನ್ನು ಅಧೋಗತಿಗಿಳಿಸಲು ಸಹಾಯಕವಾಗುವುವು. ಹೀಗಾಗಿ, ನಂದಲಾಲ್‌ನ ದಿನದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕಾಲವು ಕುಡುಕತನ-ಜೂಜು-ಸ್ತ್ರೀ ಸಾಮಿಪ್ಯದಲ್ಲೇ ವ್ಯಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇದರಿಂದ ಹೋಟೇಲ್ ಚಾಣಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಗಿರಾಕಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಇಳಿಮುಖವಾಯಿತು. ಅಂತೆಯೇ ಹೋಟೇಲ್ ಲಾಭದಂಚಿನಿಂದ ದಿವಾಳಿತನಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಮಾಡಿತು.

ಇದರಿಂದ ನಂದಲಾಲನ ಮನ ಧೃತಿಗೆಟ್ಟಿತು. ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ರಾಮಲಾಲ್ ಹಾಗೂ ಹೋಟೇಲ್ ಹೊಯ್ಸಳದ ಮೇಲೆ ಈತನ ಮಾತ್ಸರ್ಯದ ಕ್ರೋಧಾಗ್ನಿ ಹರಿಹಾಯಿತು. ಅದೊಂದು

ದಿನ ಸ್ತ್ರೀ ಲಂಪಟಗಾರ ನಂದಲಾಲ್‌ನು ಪಾನಮತ್ತನಾಗಿ 'ಮಿಸ್ ತಾರಾ' ಎಂಬ ಕ್ಯಾಬರೆ ನರ್ತಕಿಯೋರ್ವಳ ಮಾನಹರಣ ಮಾಡಿದನು. ಇದರಿಂದ ಕುಪಿತಳಾದ ತಾರಾ ನಂದಲಾಲ್‌ನೇ ತನ್ನನ್ನು ವರಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವನನ್ನು ಪೀಡಿಸತೊಡಗಿದಳು. ಮೊದಲೇ ಸಂಸಾರಿಯಾದ ನಂದಲಾಲನು ಈ ಪೀಡೆಯನ್ನು ತೊಲಗಿಸಬೇಕೆಂಬ ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಮಾನಹರಣ ಮಾಡಿದಾತನಿಗೆ ಪ್ರಾಣಹರಣವು ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ಕಾರ್ಯವೇ ?

ಈತನ ಕುಹಕ ಬುದ್ಧಿಯು ಬಹುದೂರ ಪಯಣಿಸಿತು. ತತ್ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಓರ್ವ ಸಾಧ್ವಿಯ ಕೊಲೆ-ಕೊಲೆಯ ಅಪರಾಧಿ ರಾಮಲಾಲ್ - ಇದರಿಂದ ಹೋಟೇಲ್ ಹೊಯ್ಸಳದ ಅಧಃಪತನ. ಫಲಿತಾಂಶ ಹೋಟೇಲ್ ಚಾಣಕ್ಯದ ಪುನಶ್ಚೇತನ.

ಕಪಟಿಗಳು ಎಣಿಸಿದ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದ ಸಕಲ ಪೂರ್ವ ಸಿದ್ಧತೆಗಳೂ, ತಮ್ಮ ಮೋಸದ ಜಾಲ ಬೀಸಲಾರಂಭಿಸಿದವು.

ಆ ದಿನ ಹೋಟೇಲ್ ಚಾಣಕ್ಯದ ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಸವ ವಿಶೇಷ ಭೋಜನದ ಏರ್ಪಾಡು. ಕ್ಯಾಬರೆ ನರ್ತಕಿಗೆ ಮದುವೆ ಭರವಸೆಯ ಮಾತು. ಅತಿಥೇಯರಿಗೆ ಪಾನಮತ್ತರಾಗುವ ತನಕ ವೈವಿಧ್ಯಪೂರ್ಣವಾದ ಮಧ್ಯ ಸರಬರಾಜು. ಅವೆಲ್ಲವನ್ನು ಮೈಮರೆಸಲೆಂಬಂತೆ ನವವಧು ಮಿಸ್ ತಾರಾಳ ವೈವಿಧ್ಯಪೂರ್ಣ ಕ್ಯಾಬರೆ ಡ್ಯಾನ್ಸ್. ನರ್ತನೆಯ ಕೊನೇ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಆನಂದಾತಿರೇಕದಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆತ ತಾರಾಳಿಗೆ ಪೂರ್ವ ಯೋಜನೆಯಂತೆ--ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿದ್ದ ವಿಷಪೂರಿತವಾದ ಮದ್ಯಸೇವನೆ. ಅದೂ ನರ್ತನೆಗೆ ಮನಸೋತ ರಾಮಲಾಲ್‌ನ ಕೈಯಿಂದ! ಕ್ಷಣ ಮಾತ್ರದಲ್ಲೇ ಪೋಲೀಸರಿಗೆ ಫೋನ್ ಕರೆ.

ಕಲಾ ರಸಿಕನಾದ ರಾಮಲಾಲ್‌ನು ಕಲಾಭಿರುಚಿಯನ್ನು ಮನಸಾರೆ ಅನುಭವಿಸಿ, ಅದರ ಆನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ, ಹಠಾತ್ ಮಿಸ್ ತಾರಾಳ ದಾರುಣ ಮರಣ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಪೊಲೀಸರ ಆಗಮನ. ವಿಷಯ ವಿಮರ್ಶೆಗೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯೇ ರಾಮಲಾಲ್‌ನ ಕೈಗೆ ಪೋಲೀಸರ ಕೋಳ; ನಿರಪರಾಧಿ ರಾಮಲಾಲನ ಸೆರೆ.

ಮರುದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ದಿನಪತ್ರಿಕೆ 'ಹೊಂಬೆಳಕು' ತನ್ನ ಮುಖ ಪುಟದಲ್ಲೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಉದ್ಯಮಿ ರಾಮಲಾಲ್‌ನ ಸೆರೆಯ ಸುದ್ದಿಯನ್ನೂ, ಕ್ಯಾಬರೆ ನರ್ತಕಿ ತಾರಾಳ ದಾರುಣ ಹತ್ಯೆಯ ಘೋರ ಕೃತ್ಯವನ್ನೂ ವರ್ಣಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿತ್ತು.

ಸದ್ಗುಣ ಸಂಪನ್ನನಾಗಿಯೂ, ಆದರ್ಶ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿಯೂ, ಬಾಳಬೇಕೆಂಬ ಮಹದಾಸೆಯ ನ್ನಿರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ರಾಮಲಾಲ್‌ನು ಈ ಹಠಾತ್ ಘಟನೆಯಿಂದ ಮನನೊಂದು ಆಘಾತದಿಂದ ನೆಲಕ್ಕೊರಗುವನು.

ಇತ್ತ ರಾಮಲಾಲ್‌ನ ಏಕೈಕ ಪುತ್ರ ಕುಲದೀಪ್‌ನು ಆಗ ತಾನೇ ಕಾನೂನು ಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ವಿದೇಶದಿಂದ ಮರಳಿ ಬಂದಿದ್ದ ದಿನವೇ ಅದಾಗಿತ್ತು. ತನ್ನ ತಂದೆಯ ನಿಷ್ಕಳಂಕ ಹೃದಯ ವರಿತ ಕುಲದೀಪ್‌ನು ತಂದೆಯಿಂದ ನಿಜಸಂಗತಿಯನ್ನರಿಯಲು ಅತ್ಯಾತುರದಿಂದ ತಂದೆಯ ಬಳಿ ಧಾವಿಸಿ ಬರುತ್ತಾನೆ.

ಆದರೆ ಅಷ್ಟರಲ್ಲೇ ರಾಮುಲಾಲ್‌ನ ಪ್ರಾಣಪಕ್ಷಿಯು ಇಹಲೋಕವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಪರಂಧಾಮವನ್ನೈದಿತ್ತು. ಜೀವನವೆಂಬ ಜಟಕಾಬಂಡಿಯ ಗಾಲಿ ಮುರಿದಿತ್ತು! ಬಂಡಿ ನಿಂತಿತ್ತು! ಕುಲದೀಪ್‌ನು ಕಾನೂನಿನ ನೆರವಿನಿಂದ ತಂದೆಯನ್ನು ಬಂಧ ವಿಮುಕ್ತಗೊಳಿಸಬಯಸಿದನು. ಆದರೆ ವಿಧಿಯ ಲೀಲೆಯೇ ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿತ್ತು.

ವಿಧಿ ವಿಪರ್ಯಾಸದ ಕುರಿತು ಕುಲ್‌ದೀಪ್‌ನು ಚಿಂತಿತನಾಗಿ, ಆಕಾಶದ ಶೂನ್ಯವನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ. ಆದರೆ.... ಆತನ ಕಾನೂನು ಮಾತ್ರ ಮೂಕವಾಗಿತ್ತು. ❋

(ದ್ವಿತೀಯ ಬಹುಮಾನಿತ ಕಥೆ)

ಹನಿಗವನಗಳು

—ಲೈನ್ಕಜೆ ರಾಮಚಂದ್ರ
ಅಂತಿಮ ಕಾನೂನು ವ್ಯಾಸಂಗಿ

೧. ಹುಟ್ಟು ಹಬ್ಬ
ಕಳೆದು ಹೋದ
ವರುಷಗಳ
ಅಂತ್ಯಕ್ರಿಯೆ

೨. ಕಲಬೆರಕೆ
ಬಿಳಿಯ
ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ
ಕರಿಯ ಮಕ್ಕಳು

೩. (ಅ) ವಿಪರ್ಯಾಸ
ಕಳೆದ ವರ್ಷ
'ಆದರ್ಶ ದಂಪತಿಗಳು,'
ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪಡೆದವರು
ಈ ವರ್ಷ, ವಿಚ್ಛೇಧನಕ್ಕೆ
ಅರ್ಜಿ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದು

(ಆ) ವಿಪರ್ಯಾಸ
'ಸುಖೀ ಸಂಸಾರ'ಕ್ಕೆ
ರಾಜ್ಯ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪಡೆದ
ಸಾಹಿತಿಯ ಮನೆ
ಸದಾ,
ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಿತು.

೪. ಸಂಪ್ರದಾಯ
ಹೋದಾಗಲೆ
ಯಾಗಿದ್ದರೂ
ನಗು ನಗುತ್ತಿರುವ
ದಂಪತಿಗಳು

೫. ಮದುವೆ
ಕೆಲವರಿಗೆ
ಬಂಧನ,
ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರ
ಬದುಕಿನ ಇಂಧನ

ನೂತನ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿ

—ಶಶಿಪ್ರಭ ಬಿ. ಕೆ. ತೃತೀಯ ಕಾನೂನು ಪದವಿ

ಮಾನವನಿಗೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ಅಭಿಲಾಷೆಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವ ಗುಣ ಇದೆ ಮತ್ತು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿರುವ ಓರೆಕೋರೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಶಕ್ತಿ ಇದೆ. ಅವನನ್ನು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ "ಚಿಂತನಾಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಪ್ರಾಣಿ" ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಮಾನವನ ಐದು ಬೆರಳುಗಳು ಒಂದೇ ತೆರನಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ಅವನ ಎಲ್ಲಾ ಭಾವನೆಗಳು ಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಆದರೂ ಸಹ ಅವನಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ಅಥವಾ ಸುಪ್ತವಾದ ಮೇಧಾಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿದು, ಅದನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಲು ಸೂಕ್ತವಾದ ಮತ್ತು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಪಂಸರವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ "ಶಿಕ್ಷಣ" ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ.

ಶಿಕ್ಷಣ ರೀತಿಯು ಒಂದೇ ತೆರನಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದು ಕಾಲದಿಂದ ಕಾಲಕ್ಕೆ, ದೇಶದಿಂದ ದೇಶಕ್ಕೆ ಬದಲಾವಣೆಯಾಗುತ್ತಾ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದಿ ಮಾನವನಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಎಂದರೆ ಏನೆಂದೇ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಗುಹೆಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ತಾನು ದಿನನಿತ್ಯ ಮಾತನಾಡುವ ವೈಖರಿ, ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ರೀತಿಯನ್ನೇ ಶಿಕ್ಷಣವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ. ಸಣ್ಣವರು ತಮ್ಮ ತಂದೆ ತಾಯಂದಿರು, ಅಣ್ಣ ಅಕ್ಕಂದಿರು ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ರೀತಿಯೇ ಶಿಕ್ಷಣ ಎಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದ ಕಾಲವದು. ಆದರೆ ಈಗ ಕಾಲ ಬದಲಾಗಿದೆ. ಶಿಕ್ಷಣವ್ಯಾಪ್ತಿ ಹರಡಿಕೊಂಡಿದೆ.

ಶಿಕ್ಷಣವು ಯಾವಾಗಲೂ ಒಂದೇ ರೀತಿಯಾಗಿರದೇ ಕಾಲದಿಂದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿಕೊಂಡು ಮನುಷ್ಯನ ರೀತಿ-ನೀತಿ ಪ್ರತಿಭೆ ಮತ್ತು ಮೇಧಾಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಶಿಕ್ಷಣವು ನಮ್ಮ ಜನಗಳ ನಡುವೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದಲ್ಲದೆ ಸಂವಿಧಾನದ ಬಲವನ್ನೂ ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಇಂದಿನ ಶಿಕ್ಷಣವು ಹಿಂದಿನ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆ ರೀತಿಯದಾಗಿದ್ದು ಜನಜಾಗೃತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ಹಿಂದಿನ ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿರುವ ಅನೇಕ ನ್ಯೂನತೆಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡು ನಮ್ಮ ಶಿಕ್ಷಣತಜ್ಞರು ಮತ್ತು ಅನೇಕ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳು ಶಿಕ್ಷಣದ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಹಿಂದೆ, ಮಹಿಳೆಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಈ ರೀತಿ ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷ ಎಂಬ ತಾರತಮ್ಯ ಮಾಡಿದರೆ ಅದರಿಂದ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಕೆಡುಕು ವಿನಃ ಜನಂಗೆ ಇದರಿಂದ ಏನೂ ನಷ್ಟವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಅಮೇರಿಕದ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಕೆನಡಿಯವರ ಮಾತನ್ನು ಸ್ಮರಣೆಗೆ ತರಬಹುದು....."ಒಂದು ಉದ್ದಿಮೆಗೆ ಹಣವನ್ನು ಖರ್ಚು ಮಾಡುವುದರ ಬದಲು, ಆ ಹಣವನ್ನೇ ಮಹಿಳೆಯ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಖರ್ಚು ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ, ಅದರಿಂದ ಮತ್ತೆ ಅಂತಹ ಹತ್ತು

ಉದ್ದಿಮೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬಹುದು". ಇದು ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿ ನಾವು ಏನು ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎಂದರೆ ಒಬ್ಬ ಪುರುಷನಿಗೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಕೊಟ್ಟರೆ ಅವನೊಬ್ಬನೇ ವಿದ್ಯಾವಂತನಾಗುತ್ತಾನೆ; ಅದರ ಬದಲು ಒಬ್ಬ ಮಹಿಳೆಗೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಸಿದಲ್ಲಿ, ಅವಳ ಇಡೀ ಪರಿವಾರ ವಿದ್ಯಾವಂತರಾದಂತೆಯೇ ಸರಿ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ನೂತನ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿಯಲ್ಲಿ, ನಮ್ಮ ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿಯವರು ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಜಾಸ್ತಿ ಆದ್ಯತೆ ಕೊಟ್ಟು ಅವರನ್ನು ಬರೀ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಸು ಮಾಡಿಸದೆ ದೇಶದ ಸಮಗ್ರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಗುವಂತಹ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವಲ್ಲಿ ಅಗತ್ಯವಾದ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುವ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ನೂತನ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿಯು ಕೆಲವಾರು ತೊಡಕುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು, ಅದು ಆ ನ್ಯೂನ್ಯತೆಯಿಂದ ಹೊರತು ಪಟ್ಟಲ್ಲಿ, ತನ್ನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸುಗಮವಾಗಿ ಸಾಗಿಸಬಹುದು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

"ಪುಸ್ತಕದೊಳಗಣ ವಸ್ತುವಿನಿಂದ ಏನೂ ಮಾಡಲಾಗದು; ನಾಲ್ಕು ಗೋಡೆಯೊಳಗಣ ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಬಲ್ಲುದು" ಇದು ನಮ್ಮ ನೂತನ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿಯ ಸಾರಾಂಶವಾಗಿದೆ. ನೂತನ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿಯು ಭಾರತದ ಏಳಿಗೆಯ ಏಣಿಯಾಗಿದೆ. ನಾವು, ನಮ್ಮ ರಾಷ್ಟ್ರ ಏಳಿಗೆ ಹೊಂದಬೇಕಾದರೆ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯಬೇಕು. ಮುಂದುವರಿದ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳೊಡನೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡರೆ ನಾವು ಅವರ ಜೊತೆ ಹುಮ್ಮಗವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಯಾವುದೇ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಸಮಗ್ರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಅಗತ್ಯವಾಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ನೂತನ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿಯು ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಕೊಟ್ಟು ಅವರನ್ನು ನಮ್ಮ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಏಳಿಗೆಗೆ ಸಹಕಾರವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ನಮ್ಮ ರಾಷ್ಟ್ರ ಏಳಿಗೆಯಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ".

ನಾವು ನೂತನ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿಯನ್ನು ನೋಡುವ ಮೊದಲು ಹಳೆಯ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿ ಹೇಗಿತ್ತು? ಎಂದು ತಿಳಿಯೋಣ. ಒಬ್ಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಶಿಕ್ಷಣ ತಜ್ಞ ಜಾನ್ ಹೆರ್ಡಿಂಗ್, ಅವರ ಮಾತಿನಂತೆ ಹೇಳುವುದಾದರೆ--ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಜನರು ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಜೋಪಡಿಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ; ಅದರ ಮೇಲೆ ಮಣ್ಣಿನ ಹೆಂಟೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆ ಕಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅದರ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಹೈಸ್ಕೂಲುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದಾರೆ, ಅದರ ಮೇಲೆ ಕಾಂಕ್ರೀಟು ಹಾಕಿ ವಿಶ್ವ ವಿದ್ಯಾಲಯಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಡದ ತಳಪಾಯವೇ ಸರಿಯಿಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಮೇಲಿನ ಕಟ್ಟಡ ನಿಲ್ಲಲು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ? ಅದೇ ರೀತಿ ಇಂದು ನಮ್ಮ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಆಗಿದೆ. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಕಲಿಸುವಂತಹದನ್ನು ಕಲಿಸದೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಅವರು ಹೇಗೆ ತಾನೇ ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯ? ಆದುದರಿಂದ ತಳಪಾಯ ಭದ್ರವಾಗಿರಬೇಕು.

ಒಬ್ಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಿಜ್ಞಾನಿಯೇ ಭೂಮಿಯು ದೇವರಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಯಾದುದು ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಮಕ್ಕಳು ಏನು ತಾನೇ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯ? ಹಾಗೆಯೇ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ಹೆಚ್ಚು ಹೊತ್ತು ಓದಿನಲ್ಲಿ ಕಳೆದರೆ ಬುದ್ಧಿವಂತರೆಂದು ಎಣಿಸುವುದು ಇದೆಲ್ಲ ಅಸಂಗತ ಮತ್ತು ಅವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು.

ಇನ್ನು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಶಿಕ್ಷಕ ನಾಲ್ಕು ತರಗತಿಗಳಿಗೆ ಕಲಿಸುವುದು ಎಂದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯವೇ? ಅದಕ್ಕೆ ಆ ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಬರಬೇಕಷ್ಟೆ

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕವಾಗಿಯೇ ಮಕ್ಕಳ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಸರಿಯಾಗಿರದಿದ್ದರೆ ಅವರು ದಾರಿ ತಪ್ಪುವ ಸಂಭವವಿದೆ. ದರೋಡೆ, ಸುಲಿಗೆ ಮುಂತಾದ ದುಷ್ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಮನೋರಂಜನೆಯಾಗಿ ಮಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಅವರನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ದಾರಿ ತಪ್ಪುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಎಲ್ಲಾ ಕೆಡುಕುಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಲು ಹೊಸ ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿಯು ಅಗತ್ಯ ವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಹೊಸ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿಯು ಜಾರಿಗೆ ಬಂದು ಅದು ಸಫಲವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಕೆಲ ವೊಂದು ಅಂಶಗಳು ಅದರಿಂದ ಹೊರತಾಗಿರಬೇಕು. ಆಗ ಮಾತ್ರ ಅದು ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ರೂಪ ಗೊಳ್ಳಬಹುದು. ಅವು ಯಾವುವೆಂದರೆ:

ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ; ನೂತನ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿಯು ರಾಜಕೀಯದಿಂದ ಹೊರತಾಗಿರಬೇಕು. ಯಾವ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪ ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಬಾರದು. ಈಗಿನ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಕೇಂದ್ರಗಳು ವಿದ್ಯೆಯ ಮಾರಾಟದ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿವೆಯೇ ಹೊರತು ಅದು ಜನರಿಗೆ ಸೂಕ್ತವಾದ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿಲ್ಲ. ಬಡಬಗ್ಗರಿಗಂತೂ ಅದು ಎಟುಕದ ಮಾತು. 'ದುಡ್ಡಿದ್ದವನೇ ದೊಡ್ಡಪ್ಪ' ಎಂಬ ನಾಣ್ಣುಡಿಗೆ ಬೆಲೆಕೊಡದೆ ವಿದ್ಯೆಯ ಮುಂದೆ ಎಲ್ಲರೂ ಸಮಾನರು ಎಂದು ತೋರಿಸುವ ಹೊಸ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿ ಅಗತ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಎರಡನೆಯದಾಗಿ: ಈ ನೂತನ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿಯು ಶಿಕ್ಷಕರನ್ನು ಚುನಾಯಿಸುವಲ್ಲಿ ಸರ್ವ ಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕು. ಶಿಕ್ಷಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸುವವನಾಗಿರದೆ ಅವನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಗಳನ್ನು ಒಳ್ಳೆಯ ರೀತಿಯಿಂದ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಬೊಂಬಾಯಿಯ ಒಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾ ನಿಲಯದ ಒಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಲ್ಲಿ "ನಿನಗೆ ಯಾವ ತರಗತಿ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗುತ್ತದೆ" ಎಂದು ಕೇಳಿದಾಗ 'ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಇಲ್ಲದ ತರಗತಿ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗುತ್ತದೆ' ಎಂದನಂತೆ. ಈಗಿನ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಹಾಗಾಗದೆ ಶಿಕ್ಷಕ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಮಧ್ಯೆ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಬೆಳೆಸಬೇಕು.

ಮೂರನೆಯದಾಗಿ: ಹಿಂದಿನ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿಯು ಬರೇ ಪುಸ್ತಕದ ಹುಳುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸು ತ್ತಿತ್ತೇ ವಿನಃ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಬಗ್ಗೆ ಚಿಂತಿಸುವವರನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನೂತನ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿಯು ಆ ರೀತಿ ಆಗದೆ ಎಲ್ಲಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತೃಭಾವವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ ತನ್ನ ರಾಷ್ಟ್ರ ಕ್ಕಾಗಿ, ತನ್ನ ಮಾತೃಭೂಮಿಗಾಗಿ ತಾನು ಏನೂ ಮಾಡಬಲ್ಲೆನೆಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಬೇಕು. ಆಗ ಮಾತ್ರ ಶಿಕ್ಷಣ ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥ ಬಂದೀತು.

ನಾಲ್ಕನೆಯದಾಗಿ: ನೂತನ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿಯು ವೃತ್ತಿಪರ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಆದ್ಯತೆ ನೀಡಿ, ಶಿಕ್ಷಣ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ-ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ನಡುವಣ ಸೇತುವೆಯಾಗಬೇಕು. ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಕಲೆ, ವಿಜ್ಞಾನ, ಮುಂತಾದ ರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ರಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮುಂದುವರೆಯು ವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಆದುದರಿಂದ ನೂತನ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿಯು ಹಳೆಯ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ದೂರತಳ್ಳಿ ಪ್ರತಿ ಯೊಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸುವಂತಾಗಬೇಕು. ಗಾಂಧೀಜಿ ಹೇಳು ವಂತೆ ಮನುಷ್ಯ ತನ್ನ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲ ಪರಿಸರ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ, ತನ್ನ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವುದೇ ನಿಜವಾದ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅರ್ಥ.

ನಮ್ಮ ಪ್ರಧಾನಿಯವರ ಮಾತಿನಂತೆ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ನೂತನ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿಯು ಯುವ ಜನರ ಚಿಂತನಾಕ್ರಮಗಳಿಗೆ ಚೈತನ್ಯವನ್ನು ನೀಡಿ ಅವರನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಸರ್ವತೋಮುಖ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ತಯಾರು ಮಾಡಲು ಪರ್ಯಾಪ್ತವಾದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲು ಸಹಾಯಕವಾಗುವುದು.

ವರದಕ್ಷಿಣೆ, ಜಾತಿ ಮತ ಭೇದ ಭಾವ ಮುಂತಾದ ಪೀಡನೆಗಳಿಂದ ದೂರವಾಗಲು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ತಂದೆ ತಾಯಂದಿರೇ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಕೊಟ್ಟು ಅವರನ್ನು ದೇಶದ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗೆ ಸಿದ್ಧ ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ನೂತನ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿಯು ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಲ್ಲಿ ಸಾರ್ಥಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ನೂತನ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ದೇಶದ ಸರ್ವತೋಮುಖ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ವೃದ್ಧ ವಯಸ್ಕರನ್ನು ತಯಾರು ಮಾಡಿ ಅವರಲ್ಲಿ ಜನಜಾಗೃತಿ ಮತ್ತು ದೇಶದ ಬಗ್ಗೆ ಜಾಗೃತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದು ಸಹ ಇದರ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ. ಎಲ್ಲಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡುವುದು ಸಹ ಇದರ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶಗಳಲ್ಲೊಂದಾಗಿದೆ.

ಆದುದರಿಂದ ನೂತನ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿಯು ಬರೀ ಪುಸ್ತಕದ ಹುಳುಗಳನ್ನು ತಯಾರು ಮಾಡದೆ ದೇಶದ ಬಗ್ಗೆ ಆಲೋಚಿಸುವ, ಚಿಂತಿಸುವ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆ ಮತ್ತು ಧೈರ್ಯವಂತಿಕೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ತಯಾರು ಮಾಡಬೇಕು. ಆಗ ಮಾತ್ರ ನೂತನ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿಯು ನಿಜವಾದ ಅರ್ಥ ಪಡೆಯಬಲ್ಲುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಉದಾಹರಣೆ ಶಾಂತಿನಿಕೇತನ.

ನೂತನ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸರಕಾರ ಮಾತ್ರ ತನ್ನ ಸಹಕಾರವನ್ನು ತೋರಿಸದೆ, ಖಾಸಗಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಸಹ ಸಹಕರಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ನೆರವೇರಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಹಕರಿಸಬೇಕು. ಇದು ಜನ- ಜನಗಳ ನಡುವೆ ಜನಜಾಗೃತಿಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ, ತನ್ನ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಬಗ್ಗೆ ಸದಾ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಇರುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಆದುದರಿಂದ ನೂತನ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿಯು ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ-ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ನಡುವೆ; ಶಿಕ್ಷಕ-ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ನಡುವೆ ಸರಿಯಾದ ಸ್ನೇಹ ಸೌಹಾರ್ದವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಎಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಾಗಿ ದೇಶದ ಮೇಲೆ ಜಾಗೃತರಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ನೂತನ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿಯು ಜಾರಿಗೆ ಬಂದು ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಉಳಿಯಬೇಕಾದರೆ ಪ್ರೀತಿ, ಪ್ರೇಮ, ಸಹನೆ ಮತ್ತು ಶಾಂತಿಯ ಹವೆಯು ಹರಡಲು ಅಗತ್ಯವಾದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಮಾನವ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಹಿತವಾಗುವಂತಹ ಪಾಠ, ಪಟ್ಟಿ ಮತ್ತು ಪಠ್ಯ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಅಗತ್ಯವಾಗಿದೆ. ಇಂದಿನ ಅಂದರೆ ಹಳೆಯ ಪಠ್ಯ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಬದಲಾಗಿ ಹೊಸ ರೀತಿಯ ಜನಜಾಗೃತಿ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡುವ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಮುದ್ರಿತವಾದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಜನರೂ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಈ ನೂತನ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಾರು.

ಸ್ತ್ರೀ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಮಾನತೆಯಲ್ಲಿ ಆಕೆಯ ಪಾತ್ರ?

—ಟಿ. ಎನ್. ಇನವಳ್ಳಿ ದ್ವಿತೀಯ ಕಾನೂನು ಪದವಿ

"ಕಂಗ್ರಾಜ್ಯುಲೇಷನ್ ಮಿಸ್ ಗೀತಾ"

"ಥ್ಯಾಂಕ್ಸ್ ಯೂ ವೆರಿ ಮಚ್ ಮಿ. ಅಜಿತ್"

"ನಂಗೊತ್ತು ಗೀತಾ ನೀವು ಸ್ಪೀಚ್ ಕಾಂಪಿಟೇಷನ್‌ನಲ್ಲಿ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಪ್ರೈಜ್ ಹೊಡೆಯುವವರೇ. ನಿಮಗಿಲ್ಲಿ ಪ್ರೈಜ್ ಇಲ್ಲಾ ಅಂದ್ರೆ ನೀವು ಕಾಂಪೀಟ್ ಮಾಡಿಲ್ಲ ಎಂದೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು," ಅಜಿತ್ ನುಡಿಯುತ್ತಾನೆ.

"ಇಲ್ಲ, ಅದೇನೋ ದೇವರ ದಯೆ! ಮೊದಲಾಗಿ ನಾನೇ ನಿಮಗೆ ತುಂಬಾ ಥ್ಯಾಂಕ್ಸ್ ಹೇಳಬೇಕಿತ್ತು. ಯಾಕೆಂದರೆ ನೀವು ಇಂದು ಸ್ಪರ್ಧೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಪ್ರಥಮ ಸ್ಥಾನ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಸಿಕ್ಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದಿರಲಿ ಅಜಿತ್, ನೀವೇನು ಈ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಸಪ್ಪೆ? ಯಾವುದೇ ಸ್ಪರ್ಧೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದಿಲ್ಲ. ಏನಾದರೂ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಕಾರಣಗಳು ಅಥವಾ ಏನಾದರೂ ತೊಂದರೆಗಳಿವೆಯೇ?" ಇದು ಗೀತಾಳ ಪ್ರಶ್ನೆ.

"ಏನಿಲ್ಲ ಗೀತಾ, ಆದರೆ ನಾನು ಭಾಗವಹಿಸಿದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಜನವೇನೂ ಇಲ್ಲ ತಾನೆ! ಭಾಗವಹಿಸಿದರೂ ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಸರಿಯಾಗಿ ಭಾಷಣ ತಯಾರಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ನನಗೆಲ್ಲಿಂಟು. ಅದರಲ್ಲೂ ನಿಮ್ಮಂತಹ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಭಾಗವಹಿಸಲು ಹೋದರೆ, ಸ್ಪರ್ಧೆಗೆ ನಿಂತರೆ ಅದು ಅಭಾಸವಾದೀತು."

"ಸಾಕು ಅಜಿತ್, ನೀವು ಎಲ್ಲಾ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ಪ್ರಥಮವೇ, ಅದರಲ್ಲೂ ಹೊಗಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಂಪಿಟೇಷನ್ ಇದೆ ಎಂದಾದಲ್ಲಿ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಪ್ರಥಮ ಸ್ಥಾನ ನಿಮಗೆಂದೇ ಕಟ್ಟಿಟ್ಟ ಬುತ್ತಿಯಾಗಬಹುದು."

"ನೀವು ಸಹಾ ಇನ್ನು ಹೊಗಳುತ್ತಲೇ ಹೋಗುವಿರಿ. ಅದಿರಲಿ ಗೀತಾ, ನೀವು ಭಾಷಣ ಸ್ಪರ್ಧೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದಿದ್ದೀರಿ ಎಂದಾಗಲೇ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಅಭಿನಂದಿಸುವ ಮೊದಲ ವ್ಯಕ್ತಿ ನಾನೇ ಆಗಬೇಕು ಎಂಬುದು ನನ್ನ ಅಭಿಮತವಾಗಿತ್ತು. ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ನೀವು ಮಾತನಾಡಿದ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ವತಃ ಚರ್ಚಿಸಿ ಇನ್ನೂ ಅಧಿಕ ಜ್ಞಾನ ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕು ಎನ್ನುವುದು ನನ್ನ ಅನಿಸಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು". ಅಜಿತ್ ಇನ್ನೂ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾನೆ. ಅನ್ನುವಾಗ ಗೀತಾಳ ಮಾತು ಆತನ ಮಾತನ್ನು ಮಧ್ಯೆ ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತದೆ.

"ಛೆ! ಛೆ!! ಏನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವಿರಿ ಅಜಿತ್, ನನ್ನಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಜ್ಞಾನಾಭಿವೃದ್ಧಿಯೇ, ನನ್ನಿಂದ ನೀವು ತಿಳಿಯಬೇಕಾದುದು ಏನಿದೆಯೋ ಆ ದೇವನೇ ಬಲ್ಲ! ಇದನ್ನು ಕೇವಲ ಚರ್ಚೆ ಎಂದರಿತು, ವಿಷಯ ಪರಸ್ಪರ ಹಂಚಿ ತಿಳಿಯುವುದು ಎಂದಾದರೆ ಮಾತ್ರ ನಾನು ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತೇನೆ. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ನಮ್ಮ ಮಾತಿಗೆ ಈಗಲೇ ಇತಿಶ್ರೀ ಹಾಡಬೇಕಾದೀತು" ಗೀತಾ ಹೊರಡಲನುವಾದಾಗ ಅಜಿತ್ ಪುನಃ ಆಕೆಯನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಾನೆ. ಮಾತು ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತದೆ.

"ನೋಡಿ ಗೀತಾ, ನೀವು ಇಂದು ಸ್ತ್ರೀ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ, ಸಮಾನತೆಯ, ವರದಕ್ಷಿಣೆಯ ಕುರಿತು ಆಡಿದ ಮಾತುಗಳು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಉತ್ತಮವೇ ಆದರೆ........"

"ಆದರೇನು ಅಜಿತ್, ನಾನು ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ತಿಳಿಸಲು ಸಮರ್ಥಳಾಗಿರಲಿಲ್ಲವೇ, ಮಾತಿನ ಶೈಲಿ ಉತ್ತಮವಿರಲಿಲ್ಲವೇ ಅಥವಾ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಗಾಂಭೀರ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲವೇ. ಮನಬಿಚ್ಚಿ ತಿಳಿಸಿ, ನಿಮ್ಮ ಮಾತನ್ನು ವರಪ್ರಸಾದದಂತೆ ಸ್ವೀಕರಿಸುವೆ."

"ಹಾಗೇನು ಆಗಿಲ್ಲ ಗೀತಾ, ನಿಮ್ಮ ಮಾತಿನ ಶೈಲಿ, ಆಡಿದ ಭಾಷೆ ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಸು ವಂತಹದೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ನೀವು ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ ವಿಷಯದ ಇನ್ನೊಂದು ಮುಖವನ್ನು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಮರೆತಂತಿದೆ."

"ಅದು ಯಾವ ಮುಖ ಅಜಿತ್, ದಯಮಾಡಿ ತಿಳಿಸಿ"

"ಗೀತಾ, ಇಲ್ಲಿ ನಾನೊಂದು ಕತೆಯನ್ನು ಹೇಳಬಯಸುತ್ತೇನೆ. ಒಂದು ಸಲ ಚಿನ್ನದಂಗಡಿ ಯಿಂದ ಚಿನ್ನವೊಂದು ಅಳುತ್ತಾ ಕಮ್ಮಾರ ಹಟ್ಟಿಯ ಮುಂಭಾಗದಿಂದ ಹಾದು ಹೋಯಿತಂತೆ. ಆಗ ಇದನ್ನು ಕಂಡ ಕಬ್ಬಿಣಕ್ಕೆ ತುಂಬಾ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಅದು ಚಿನ್ನವನ್ನು ಕರೆದು ಕೇಳಿತು, "ಚಿನ್ನಕ್ಕಾ, ಚಿನ್ನಕ್ಕಾ ಯಾಕೆ ಅಳುತ್ತಿರುವೆ?" ಆಗ ಚಿನ್ನ ತನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, "ನನ್ನನ್ನು ನಿನ್ನ ಜಾತಿಯವರು ಗುದ್ದಿ ಗುದ್ದಿ ಪುಡಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ, ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸಿತು. ಆಗ ಕಬ್ಬಿಣವು ವಿಷಾದ ದಿಂದ, ನೋಡು ಚಿನ್ನಕ್ಕಾ, ನಿನ್ನನ್ನು ನನ್ನ ಜಾತಿಯವರು ಗುದ್ದುತ್ತಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ನನ್ನವರೇ ಹುಡಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರಲ್ಲವೇ", ಎಂದು ಹೇಳಿತು. ಕಬ್ಬಿಣದ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದ ಚಿನ್ನಕ್ಕೆ ತನ್ನ ತಪ್ಪಿನ ಅರಿವಾಗಿ, ಕಬ್ಬಿಣಕ್ಕಿಂತ ತಾನೇ ವಾಸಿ ಎಂಬುದಾಗಿ ಅಂಗಡಿಗೇ ಪುನಃ ಮರಳಿತು. ಈ ಕಥೆ ಯಿಂದ ನಿಮಗೆ ಏನಾದರೂ ವಿಷಯ ತಿಳಿಯಿತೆ?"ಎಂದು ಅಜಿತ್ ಗೀತಾಳನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ.

"ಇಲ್ಲ ಅಜಿತ್ ಈ ಕತೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ತಿಳಿಯಬೇಕಾದಂತಹ ಏನಾದರೂ ವಿಷಯವಿದ್ದರೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಬಿಡಿಸಿ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ವಿನಂತಿಸುತ್ತೇನೆ."

"ಹಾಗಾದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಕೇಳಿ ಗೀತಾ, ನಾವು ಬೇರೆಯವರಿಂದ ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾದರೆ ಅದನ್ನು ಸಹಿಸಬಹುದು, ಆದರೆ ನಮ್ಮವರೇ ನಮ್ಮನ್ನು ಶೋಷಿಸುತ್ತಾರೆ ಅಂದಾಗ ಅದು ತುಂಬಾ ಬೇಸರದ ವಿಷಯ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪೂರ್ವದಿಂದಲೇ ಇದ್ದಂತಹ ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರಲ್ಲಿ ನೀವು ರಾಜಕೀಯದ ಬಗ್ಗೆ ಕೇಳಿದರೆ, ಇಂದಿನ ಆಳ್ವಿಕೆಗಿಂತ ಅಂದಿನ ಇಂಗ್ಲೀಷರೇ ವಾಸಿ ಎನ್ನುವುದು ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿರು ತ್ತದೆ. ಹಾಗಂದಾಗ ನಾವು ಮೊದಲು ಬ್ರಿಟೀಷರಿಂದ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿಲ್ಲ ಎಂದು ಅರ್ಥ ವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮವರಿಂದಲೇ ಈಗ ಕಷ್ಟಗಳು ಬಗೆಹರಿದಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವಾಗ ನಮ್ಮ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನರಿಯದ ವ್ಯಾಪಾರವೇ ತಮ್ಮ ಮೂಲ ಧ್ಯೇಯವಾಗಿದ್ದ ಆಂಗ್ಲರಿಂದ ನಮಗೆ ತೊಂದರೆ ಆದರೂ ಅದನ್ನು ಸಹಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ ಎಂಬುದೇ ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರ ಮಾತಿನ ಅಂತರಾರ್ಥ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ನಾವು ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗಿದೆ."

"ನೀವು ಭಾಷಣದ ವಿಷಯದಿಂದ ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದಂತೆ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಅದು ಬೇಡವೆಂದಲ್ಲ ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಭಾಷಣದ ಬಗ್ಗೆಯೇ ಚರ್ಚಿಸುವುದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿದೆ ಅಜಿತ್," ಗೀತಾ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ.

"ಹೌದು ಗೀತಾ, ಆದರೆ ನಾನೇನು ನಿಮ್ಮ ಭಾಷಣದ ವಿಷಯದಿಂದ ಹೊರಗೇನೂ ಹೋಗಿಲ್ಲ. ಚಿನ್ನದ ಅಳಲಿನ ಕತೆ, ಭಾರತ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ವಿಷಯ ಕೇವಲ ಕೆಲವು ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ನಂತೆ ತಿಳಿಸಿದೆ ಇನ್ನು ನೀವು ತಿಳಿಸಿದ ಸ್ತ್ರೀ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಸಮಾನತೆ ಹಾಗೂ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಪುರುಷರಿಗಿಂತ ಸ್ತ್ರೀಯರೇ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶತ್ರುಗಳು ಎನ್ನುವುದು ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ", ಅಜಿತ್ ತನ್ನ ವಾದವನ್ನು ಗೀತಾಳ ಮುಂದಿಡುತ್ತಾನೆ.

ಆಗ ಗೀತಾ ತಟ್ಟನೆ ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಾಳೆ, "ಓ ಓ.... ನಾನು ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ಪುರುಷರ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಸಿದ ವಿಷಯದಿಂದಾಗಿ ನೀವು ಬೇಸರಗೊಂಡಂತಿದೆ. ಈಗ ಆ ಗಂಡು ಸಮಾಜದ ಓರ್ವ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ಸಮರ್ಥಿಸಲು ನನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ನೀವು ಬಂದಿರಬೇಕು ತಾನೇ?"

"ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಅಲ್ಲ ಗೀತಾ, ಆದರೆ ನೀವು ಆ ರೀತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಯೋಚಿಸಬಹುದು ಎನ್ನುವುದೂ ನನಗೆ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ನಾನು ವಿವರಿಸಲು ಹೋದರೆ ಅದು ಪುರುಷ ಸಮುದಾಯವನ್ನೇ ಓರ್ವ ಗಂಡಾಗಿ ನಾನು ಬೆಂಬಲಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ನೀವು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಯಾವುದೇ ಸ್ತ್ರೀಯೂ ನನ್ನನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಆದರೆ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ 'ಲಂಕೇಶ್' ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ, ಒಬ್ಬಳು ಹೆಣ್ಣೇ ಬರೆದಿರುವ ಒಂದು ಲೇಖನ ಓದಿದರೆ ಅದರ ನಿಜ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನೀವು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಕಾಲೇಜ್ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯೋರ್ವಳು ತಾನು ತನ್ನ ಕಾಲೇಜ್ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರ ಬಳಗದಲ್ಲಿ ಹಂಚಿಕೊಂಡ ಸಿಹಿಕಹಿ ನೆನಪುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ಹೆಣ್ಣೇ ಹೆಣ್ಣಿನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಮಾರಕವಾಗಿರುತ್ತಾಳೆ ಎನ್ನುವಳು. ಇದು ಆಕೆ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದ, ಕಂಡರಿತ ವಿಷಯವಲ್ಲ, ಸ್ವತಃ ಅನುಭವಿಸಿದ ಸಂಗತಿಗಳು. ಇಲ್ಲಿ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ವಿಷಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬರೆದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಓರ್ವ ಹೆಣ್ಣೇ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ನಾನು ಓರ್ವ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ವಿರೋಧಿಸುವವನೇ, ಹೆಣ್ಣು ಗಂಡಿನಂತೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸಮಾನವಾಗಿ ಬಾಳಬೇಕು ಎನ್ನುವಂತಹ ಅಭಿಮತದವನು ನಾನೇ, ಆದರೆ ಹೆಣ್ಣಿನ ಏಳಿಗೆಗೆ ಹೆಣ್ಣೇ ತೊಡಕು ಎಂದು ತಿಳಿಸಲು ನನಗೆ ತುಂಬಾ ವಿಷಾದವಾಗುತ್ತದೆ."

"ಹಾಗಾದರೆ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಏಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ಪೂರಕವಾಗಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದು ನಿಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆಯೇ? ಆ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಬಹುದೇ ಅಜಿತ್?" ಗೀತಾ ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾಳೆ.

"ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಹೇಳ ಬಯಸುತ್ತೇನೆ ಗೀತಾ, ನಮ್ಮ ಇತಿಹಾಸವನ್ನೇ ಕೆದಕಿ ನೋಡಿದರೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ತ್ರೀ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಮಾನತೆಗೆ ಧಕ್ಕೆಯುಂಟಾಗಿಲ್ಲ. 'ಎಲ್ಲಿ ನಾರಿಯನ್ನು ಗೌರವದಿಂದ ಕಾಣುತ್ತೇವೆಯೋ ಅಲ್ಲಿ ದೇವರಿದ್ದಾನೆ' ಎಂದು ಹಿರಿಯರ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಬಂದವರು ನಾವು. ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ನೋಡಿದರೆ ಕಿತ್ತೂರ ಚೆನ್ನಮ್ಮ, ಚಾಂದ್‌ಬೀಬಿ, ಶಾರದಾ ದೇವಿ, ಅಕ್ಕ ಮಹಾದೇವಿ, ಮೀರಾಬಾಯಿ ಮುಂತಾದವರು ಹೆಣ್ಣಲ್ಲವೇ, ಭವ್ಯ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಭಾರತವನ್ನು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನಂತರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅತೀ ಹೆಚ್ಚು ಆಳಿದ ಪ್ರಧಾನಿ ಇಂದಿರಾ ಗಾಂಧಿ ಹೆಣ್ಣಲ್ಲವೇ ನೋಡಿ ಗೀತಾ, ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಧಾನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ವಿರೋಧ ಪಕ್ಷದ ನಾಯಕಿಯಾಗಿ ಆಯ್ಕೆಗೊಂಡ ಕೆ. ಎಸ್. ನಾಗರತ್ನಮ್ಮ ಸ್ತ್ರೀ ಸಮಾಜದ ಒಂದು ಅಂಗವಲ್ಲವೇ! ಈ ಎಲ್ಲಾ ಸ್ತ್ರೀಯರ ನಾಯಕತ್ವವನ್ನು, ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿದವರಲ್ಲಿ ಬಹು ಸಂಖ್ಯಾತರು ಪುರುಷರೆನ್ನುವುದನ್ನಿಲ್ಲಿ ಮರೆಯಲಾಗದು".

"ಹಾಗಾದರೆ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಹಕ್ಕುಗಳಿಗೆ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಗಳಿಗೆ ಸ್ತ್ರೀಯರೇ ಯಾವ ವಿಧದಲ್ಲಿ ತೊಡಕನ್ನುಂಟು ಮಾಡಬಹುದು ಎಂಬುದನ್ನು ನಿಮಗೆ ಸಮರ್ಥಿಸಬಹುದೇ ಅಜಿತ್" ಗೀತಾ ಕೇಳುತ್ತಾಳೆ.

ಹೇಳಬೇಕಾದ ವಿಷಯ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಇದೆ ಗೀತಾ. ನೋಡಿ ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾರವಾಗುವ, ದಿನನಿತ್ಯ ಕಂಡು ಬರುವ ವರದಕ್ಷಿಣೆಯಿಂದಾಗಿ ಯುವತಿಯ ಸಾವು, ಕೊಲೆ, ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಸತ್ತ ಹುಡುಗಿಯ ಗಂಡನಿಗಿಂತ ಆಕೆಯ ಅತ್ತೆಯ ಪಾತ್ರವೇ ದೊಡ್ಡದು ಎಂಬ ವಿಚಾರ ನಿಮಗೆ ತಿಳಿದಿರಬಹುದು ಇಲ್ಲಿ ಅತ್ತೆ ಸ್ತ್ರೀ ಸಮುದಾಯದವಳಲ್ಲವೇ? ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ದಿನ ನಿತ್ಯ ಕಂಡು ಬರುವಂತಹುದು ಅತ್ತೆ--ಸೊಸೆಯರ ಜಗಳ ಹೊರತು ಮಾವ-- ಸೊಸೆಯರ ಜಗಳಗಳಾದ ಯಾವ ಉದಾಹರಣೆ ನಮಗೆ ಕಾಣ ಸಿಗಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಸೊಸೆಯ ಮೇಲೆ ಮಾವನಿಗಿರುವ ಪ್ರೀತಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಆಕೆಯ ಅತ್ತೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ನಮ್ಮ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿರುವ ಸತ್ಯ," ಅಜಿತ್ ತನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುತ್ತಾನೆ.

"ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿರುವ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಮಗ ಮದುವೆಯಾದಲ್ಲಿ ಆಕೆಯನ್ನು ಕೆಲಸ ಬಿಡುವಂತೆ ಒತ್ತಾಯಿಸಿ, ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಸಂಸಾರದ ಹೊಣೆ ಹೊತ್ತು, ಮನೆ ಕೆಲಸಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮಾಡುವಂತೆ ತಿಳಿಸಿ ಆ ಹುಡುಗಿಯು ಕಷ್ಟ ಕಂಡು ತಾನು ಸುಖ ಪಡುವ ಮತ್ಸರ ಗುಣ ಹುಡುಗನ ತಾಯಿಯಲ್ಲಿರುವುದೇ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಯಾರಲ್ಲಿಯೂ ಇರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ಇತರರ ಸುಖವನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡುವ ಗುಣ ಅದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿಯೇ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.

"ತನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ಹೆಣ್ಣಿನ ಕಡೆಯವರು ಅತೀ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮೊತ್ತದ ಹಣ ಅಥವಾ ಚಿನ್ನವನ್ನೇ ಕೊಡಬೇಕು ಅನ್ನುವುದೂ ಆತನ ತಾಯಿಯ ಅಭಿಲಾಷೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆಯೇ ಹೊರತು ಹುಡುಗನ ತಂದೆಯದಾಗಿರಲಾರದು. ತಾನು ತನ್ನ ಗಂಡನಿಗೆ ನೀಡಿದ್ದೇನೆ. ತನ್ನ ಮಗನೂ ಆತನ ಬೀಗರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪಾಲು ಪಡಿಯಬೇಕು ಎಂಬ ದುರಾಲೋಚನೆಯಿಂದ ವರದಕ್ಷಿಣೆಯ ಮೊತ್ತವನ್ನು ಭೂತಾಕಾರವಾಗಿ ಬೆಳೆಸುವಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ತ್ರೀಯ ಪಾತ್ರವೇ ಹಿರಿದು."

ಈ ರೀತಿ ಅಜಿತ್ ವಿವರಿಸುತ್ತಾ ಮುಂದುವರೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಗೀತಾ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾಳೆ, "ಈಗ ನೋಡಿದರೆ ಇಂದಿನ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಂದಾಗಿಯೇ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಏಳಿಗೆಗೆ ತೊಡಕುಂಟಾಗಿದೆ ಎಂಬುದು ನಿಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದ, ಅಲ್ಲವೇ ಅಜಿತ್?"

"ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಅಲ್ಲ ಗೀತಾ, ಆ ರೀತಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟರೆ ನಾನೂ ಒಂದೇ ದಾರಿಯನ್ನು ಕ್ರಮಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಎಂದು ನೀವು ಯೋಚಿಸಬಹುದು. ಸ್ತ್ರೀ ಶೋಷಣೆಗೆ ಗಂಡು ಮಾತ್ರ ಕಾರಣನಲ್ಲ, ಅದರಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯ ಪಾತ್ರವೂ ಮುಖ್ಯವಾದುದು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆಯೇ ಹೊರತು ಪುರುಷರ ಪಾತ್ರವೇನೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ನಾನು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಹೇಳಲಾರೆ."

"ಅಜಿತ್ ನಿಮಗೆ ತುಂಬಾ ಥ್ಯಾಂಕ್ಸ್. ನನ್ನಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಿ ವಿಷಯ ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎಂದ ನಿಮ್ಮಿಂದಲೇ ನಾನೇ ಹಲವು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು. ನಿಮ್ಮ ಮಾತಿನ ನಿಜಾಂಶ ನನಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಯಿತು. ಇಂದು ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ಏಕಪಕ್ಷೀಯವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿದ ತಪ್ಪಿಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕಾಗಿ ವಿನಂತಿಸುತ್ತೇನೆ," ಗೀತಾ ನಮ್ರತೆಯಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ.

"ಛೆ ಹಾಗೇನಿಲ್ಲ ಗೀತಾ, ಆದರೆ ಒಂದು ಮಾತ್ರ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಎಂದೂ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಡಬೇಕು. ಎಷ್ಟೇ ವಿದ್ಯಾವಂತಳಾದರೂ, ಅತ್ಯುನ್ನತ ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿದ್ದು ಮೆರೆದಾಡಿದರೂ ಯಾವುದೇ ಹೆಣ್ಣು ತನ್ನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಿಂದ ಹೊರಹೋಗಬಾರದು. ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಸ್ತ್ರೀ ಅಬಲೆಯೆಂದು ನಂಬಿದವರು ನಾವು, ಆಕೆಯ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಕ್ಕೆ ಗಂಡಿನ ಆಧಾರ ಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋರ್ವ ಭಾರತೀಯ ನಾರಿ ಅರಿತಿರಬೇಕಾದುದು ಅಗತ್ಯ," ಅಜಿತ್ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

"ಸ್ತ್ರೀ ಸಮಾನತೆಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡಿದ ನೀವೇ ನಿಮ್ಮ ಕೊನೆಯ ಮಾತಿನಿಂದ ಹೆಣ್ಣು ಗಂಡಿನ ಸೀಮೆಯಿಂದ ಹೊರ ಹೋಗಬಾರದು ಎಂದಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇ? ವಿದ್ಯಾವಂತರಾಗಿದ್ದೂ ನೀವು ಇನ್ನೂ ಹಳೆಯ ಕಂದಾಚಾರ, ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಿಗೆ ದಾರಿ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೇ?" ಇಷ್ಟು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಪುನಃ ತಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡಲು ತೊಡಗಿದ ಅಜಿತ್‌ನಿಗೆ ಗೀತಾಳ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು.

"ಸತ್ಯವಾಗಿಯೂ ಅಲ್ಲ ಗೀತಾ, ಆದರೆ ಈ ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲೂ, ನಾವು ಮುಂದುವರಿದವರು ಎನ್ನುವಂತಿದ್ದರೂ ಇಂದೂ ನಾವು ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಬಂದ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಗೌರವಿಸುತ್ತೇವೆ. ಬೇಕಾದರೆ ನೀವು ನೋಡಿ, ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಮದುವೆಯಾಗದೇ ಇರುವ, ಮದುವೆಯಾಗಿರುವ ಮತ್ತು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಗಂಡನನ್ನು ತೊರೆದು ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ಸಾಕುವಂತಹ ಭಾರ ಹೊತ್ತಿರುವ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ನೋಡುವ ಈ ಸಮಾಜದ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ನೀವು ಕಂಡರಿತಿರಬಹುದು. ಈ ಮೂವರಲ್ಲಿ ಮದುವೆಯಾಗಿರುವ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ದೊರಕುವ ಗೌರವ ಜಾಸ್ತಿ ತಾನೆ!"

"ಹೌದು ಅಜಿತ್, ನಾವು ಸಮಾಜದ ಕೆಡುಕುಗಳನ್ನು ಕೇವಲ ದೂರುತ್ತಾ ಹೋಗಬಾರದು. ಕೆಡುಕುಗಳ ದುಷ್ಪರಿಣಾಮಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿದ್ಯಾವಂತರಾದ ನಾವು ಈ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗುವಂತೆ ತಿಳಿಸಬೇಕು. ಆ ಮೂಲಕ ಪ್ರತಿಯೋರ್ವನ ಮನಸ್ಸನ್ನೇ ಬದಲಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು. ಆಗ ತಾನೇ ಈ ಸಮಾಜದ ಏಳಿಗೆ ಸಾಧ್ಯ," ಗೀತಾ ತನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಮುಂದಿಡುತ್ತಾಳೆ.

"ಅಂದ್ಹಾಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ ಸಮಯ ಹೋದುದೇ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ನನಗೂ ಬೇರೆ ಅಗತ್ಯದ ಕೆಲಸವಿತ್ತು. ಆದರೆ ನಿಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ವಾಸ್ತವದ ನೆನಪೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ಸಮಯವು ನನ್ನಿಂದ ಹಾಳಾಗಿದೆ ಎಂದಾದರೆ ದಯಮಾಡಿ ಕ್ಷಮಿಸಿ, ನಾನಿನ್ನು ಬರ್‍ತೀನಿ ಗೀತಾ", ಅಜಿತ್ ಹೊರಡಲನುವಾಗುತ್ತಾನೆ.

"ಇಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮಿಸುವಂತಹ ವಿಷಯವೇ ಇಲ್ಲ ಅಜಿತ್. ಖಂಡಿತಾ ಇದು ಸಮಯದ ದುರುಪಯೋಗವಲ್ಲ. ಈ ಕೆಲವು ಕ್ಷಣಗಳು ನನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿ ಎಂದೂ ಮರೆಯುವಂತಹುದಲ್ಲ. ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿಷಯದ ಅರಿವಿಗೆ ಸಹಕರಿಸಿದ ನಿಮಗೆ ತುಂಬಾ ಥ್ಯಾಂಕ್ಸ್ ಅಜಿತ್," ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಗೀತಾ ತನ್ನ ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಾಳೆ.

*

ಬಯಕೆ

—ಶಶಿಪ್ರಭ ಬಿ. ಕೆ.
ತೃತೀಯ ಕಾನೂನು ಪದವಿ

ಇಲ್ಲಿ,
ಈ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ
ಜೀವನ ಅನರ್ಥ–
ವಾಗುತ್ತಿರುವ ಯಾಂತ್ರಿಕತೆಯಲ್ಲ;
ಅಸಹನೆ,–ಅಶಾಂತಿ
ಅಸಮಾಧಾನ–ಅಶಿಸ್ತು–
ಗಳಿಂದ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವ,
ಕೋಪ–ದ್ವೇಷಗಳು
ಆವರಿಸಿರುವ;
ಗಾ(ಗೂ)ಢವಾದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ
ಸರಪಳಿಯಲ್ಲಿ,
ಮನುಷ್ಯ ಮನುಷ್ಯನಿಂದಲೇ,
ಹತ್ಯೆಗೀಡಾಗುವ
ಈ ನರರೂಪೀ ರಾಕ್ಷಸರ
ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ;
ನಾನು ಆಶಿಸುವುದಿಲ್ಲ;
ಈ ಭೂಮಿಯ,
ನಾ ಈಜಬೇಕು–
ಮತ್ಸ್ಯವಾಗಿ, ಆ ಸಾಗರ
ತಳದ ಪ್ರಶಾಂತತೆಯಲ್ಲಿ–
ಚೀರಿದಷ್ಟೂ ಅಲಿಸದಿರುವ
ನೀರವತೆಯಲ್ಲಿ.

ಸೊನ್ನೆಯಾದವರು

—ಉಮ್ಮರ್ ಪೆರ್ನಪ್ಪಾಡಿ,
ಪ್ರಥಮ ಕಾನೂನು ಪದವಿ 'ಸಿ' ವಿಭಾಗ

ಎಲ್ಲ ಕಳಕೊಂಡವರು ಇವರು,
ಬದುಕಿನಲಿ 'ಅರ್ಥ' ಕಾಣಲಾರದವರು...
ಕೊಂಬು, ಡಕ್ಕೆ, ಡೋಲುಗಳಿಲ್ಲದೆ;
ನರ್ತಿಸಲಾರದವರು...,
ಗುಳಿಗ, ಕೋರ್ದಬ್ಬು ..ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಆವಾಹಕರಾದರೂ...
ಅಪ್ಪಣೆಯಿಲ್ಲದೆ 'ಗಗ್ಗರ' ಕಟ್ಟಲಾರದವರು;
ಧ್ವನಿ ಸತ್ತ ನಾಲಗೆಯವರು ಇವರು;
ಭೂತದ ಆವೇಶವಾಗದೆ ನುಡಿಗಟ್ಟು ಉದುರಿಸಲಾರದವರು;
ತೇರಿನ ಮುಂದೆ ನರ್ತಿಸುವರಾದರೂ...;
ತೇರಿನ ಮೇಲೆ ಏರಲಾರದವರು
ಒಡೆಯನ ಕುಲದೈವಕೆ ಪಾತ್ರಿಗಳು ಇವರು...,
ಆದರೆ ಒಡೆಯನ ಮನೆಚಾವಡಿ ಹತ್ತಲಾರದವರು.
'ಹೂಂಕಾರ...' 'ಆವೇಶ'ದೊಡನೆ ಭೂತವಾದರೂ...
ಧಣಿ ಮನೆಯ ಎಂಜಲು ಬಿಡಲಾರದವರು,
'ಆಟಿಕಡೆಂಜ'...'ಕೋಲ'ಗಳ ಪಳೆಯುಳಿಕೆ ಇವರಾದರೂ...
ತಮ್ಮತನವನು ಮಾರಿಕೊಂಡವರು
ಸ್ವಂತ ಬೆಲೆ ಕಳಕೊಂಡು ಸೊನ್ನೆಯಾದವರು...,
ಸ್ಥಾನ ಬೆಲೆ ಇಲ್ಲದ ಈ (ನಲ್ಕೆಯವರು)...ನರ್ತಕರು!

ಉಚಿತ ಕಾನೂನು ನೆರವಿನ ಔಚಿತ್ಯ

—ಕೆ. ದಯಾನಂದ ರೈ, ತೃತೀಯ ಕಾನೂನು ಪದವಿ

ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಸಂವಿಧಾನದ ಅವತರಣಿಕೆಯು ಸುಕ್ಷೇಮ ಸರಕಾರದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ದೇಶದ ಕಾನೂನುಗಳು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಮತ್ತು ಸಮಾಜವಾದದ ತಳಹದಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ಸಮಾನತೆಯ ತತ್ವವನ್ನು ತಂದರೂ, ಆರ್ಥಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಸಮಾನತೆ ಇದ್ದು, ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕು ಉಲ್ಲಂಘಿತವಾದಾಗ, ಈ ಅಸಮರ್ಥತೆಯಿಂದ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲಾಗದೆ ತನ್ನ ಹಕ್ಕನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ದುಸ್ಥಿತಿಗೆ ಇಳಿಯುವ ಸಂದರ್ಭ ಉಂಟಾಗುವುದು. ಇದರಿಂದ ನ್ಯಾಯಾಂಗದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಹಲವು ಮೂಲಭೂತ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾಗುವುದು. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಉಚಿತ ಕಾನೂನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿದೆ.

ನಮ್ಮ ಸಂವಿಧಾನದ ೩೬ನೇ ವಿಧಿಯಿಂದ ೫೬ನೇ ವಿಧಿಯವರೆಗೆ ಅನೇಕ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಕಲ್ಯಾಣ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಲಾಗಿದೆ, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಉಚಿತ ಕಾನೂನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ತ್ವರಿತ ಮೊಕದ್ದಮೆಗಳ ವಿಚಾರಣೆ ರಾಜ್ಯಾಂಗದ ೩೯ನೇ ವಿಧಿ (ಅ) ದ ಪ್ರಕಾರ ವ್ಯಕ್ತಿ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದಿದ್ದು, ಈ ಅಸಮರ್ಥತೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಲ್ಲಿ ಸರಕಾರ ಆತನನ್ನು ನಿರ್ಲಕ್ಷಿಸದೆ, ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಾನೂನು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿ, ಆತನಿಗೆ ನ್ಯಾಯ ದೊರಕಿಸಿಕೊಡಬೇಕು. ಇವು ಸರಕಾರದ ಕಲ್ಯಾಣಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದ್ದು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದವರಿಗೆ, ನ್ಯಾಯಾಂಗದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ತಿರುವನ್ನು ನೀಡಬಲ್ಲುದು, ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ನ್ಯಾಯಾಂಗದ ಘನತೆ ಗೌರವವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯಬಲ್ಲದು.

ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಕೆಲವೊಂದು ಮುನ್ನೇರ್ಪಾಡುಗಳು ಒಳಗೊಳ್ಳದಿದ್ದರೂ ರಾಜ್ಯಾಂಗದ ೨೧ನೇ ವಿಧಿಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಉಚಿತ ಕಾನೂನು ಮತ್ತು ತ್ವರಿತ ವಿಚಾರಣೆ ಈಗ ನಾಗರೀಕರಿಗೆ ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದೆ. ಈ ಕಲ್ಪನೆಯಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಆಸ್ತಿ-ಪಾಸ್ತಿ, ವಾಸ್ತವಿಕತೆ ಮತ್ತು ತನ್ನಿತರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಅವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟುವಲ್ಲಿ ಈ ಅಂಶ ನಿರ್ಣಾಯಕ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸಬಲ್ಲುದು. ಇದು ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ನ್ಯಾಯಾಂಗಕ್ಕೆ, ಸುಖೀ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ಹಾದಿ.

ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ರೂಢೀಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕುಗಳು ನಾಗರಿಕರಿಗೆ ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಸುಖೀ ರಾಜ್ಯದ ಕನಸು ನನಸಾಗಲಾರದು. ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದಲ್ಲಿ ಸುಖೀ ರಾಜ್ಯ ವೆಚ್ಚದಾಯಕವಾಗಿದ್ದರೂ, ಸರಕಾರ ಸಂವಿಧಾನಬದ್ಧವಾದ ಸವಲತ್ತುಗಳನ್ನು ಹಂತ ಹಂತವಾಗಿ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಬೇಕೇ ಹೊರತು ವಿನಾ ಕಾರಣದಿಂದ ನಿರಾಕರಿಸುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ರಾಜ್ಯಾಂಗದ ೩೨ನೇ ವಿಧಿಯ ಒಂದನೇ ವಾಕ್ಯಾಂಗ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

"ಯಾವುದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಲ್ಪಟ್ಟಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವ್ಯಕ್ತಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಮೊಕದ್ದಮೆ ಹೂಡಿ ತನ್ನ ಹಕ್ಕನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು." ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದಿದ್ದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ವ್ಯಕ್ತಿ ತನ್ನ ಹಕ್ಕಿನ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಈಗ ನಿರಾಶೆ ವ್ಯಕ್ತ ಪಡಿಸುವ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ. ಉಚಿತ ಕಾನೂನಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೂಲಕ ಇತರ ಸವಲತ್ತಿಗೂ ಆತ ಭಾದ್ಯಸ್ಥನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಉಚಿತ ಕಾನೂನು ಯೋಜನೆ ಕಾನೂನು ತಜ್ಞರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಸಮಿತಿ. ಈ ಯೋಜನೆಯು ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ನಗರವಾಸಿಗಳು ಒಳಗೊಳ್ಳುವುದು. ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಸರಳೀಕರಿಸಿ, ಸಾಮಾನ್ಯ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ತನ್ನ ಹಕ್ಕಿನ ಮತ್ತು ಕರ್ತವ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಕೊಡಲಾಗುವುದು. ಈ ಹಂತದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿ ತನ್ನ ಹಿತವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಯಸದೆ ಸಮಾಜದ ಒಳಿತಿಗೂ ತಲೆಬಾಗುವವನಿರಬೇಕು. ಕೆಲವು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ಬದಿಗಿಟ್ಟು ಒಡಂಬಡಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧನಾಗಿರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕಾನೂನಿನ ಪ್ರಜ್ಞೆ, ಸಕಾಲಿಕದಲ್ಲಿ ದೂರು ಮತ್ತು ಸಂಪೂರ್ಣ ಕಕ್ಷಿಯ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನು ತಿಳಿದಿರಬೇಕು. ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಮೊಕದ್ದಮೆ ಸುಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯಬಲ್ಲುದು.

ರಾಜಕೀಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಉಚಿತ ಕಾನೂನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುವುದು ಸಮಂಜಸವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಇತರ ಸಮಾಜಸೇವೆ ಸಂಘ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಂದ, ಸರಕಾರದ ವತಿಯಿಂದ ನಡೆಯುವ ಈ ಯೋಜನೆಗಳು ತೃಪ್ತಿಕರವಾಗಿ ನ್ಯಾಯ ಒದಗಿಸಬಲ್ಲುದು. ವ್ಯಕ್ತಿ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತನಾಗಿದ್ದು ತನಗೆ ಅರ್ಥವಾಗದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಕಾನೂನು ತಿಳಿಯದೆ, ಅವ್ಯವಹಾರ ಯಾ ಅಪರಾಧ ಮಾಡಿದ್ದಲ್ಲಿ ಆತ ಈ ಅಸ್ತ್ರದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರ ಬದಲು ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಗುವುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಸುಖೀ ರಾಜ್ಯದ ಮುಗದೊಂದು ಕಲ್ಪನೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಉಚಿತ ಕಾನೂನು ಯೋಜನೆ ಔಚಿತ್ಯಪೂರ್ಣವೇ ಆಗಿದೆ. ❋

ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಉತ್ತಮ ಸಂಗಾತಿಗಳು —ಪಾರ್ಕರ್.

ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರೇಮಿಯಲ್ಲದವನು ಹಣವಂತನಾದರೂ ದರಿದ್ರನೇ —ಲಾಂಗ್ ಫರ್ಡ್.

ಚಿಂತನೆಯಿಂದ ಬುದ್ಧಿವಂತನಾಗಬಹುದಾದರೂ ತಿಳಿವು ಬರುವುದು ಓದಿನಿಂದ —ಎಡ್ವರ್ಡ್ ನ್ಯೂಟನ್.

ಪುಸ್ತಕದ ಅವಹೇಳನವೇ ಜ್ಞಾನದ ಕೊಲೆ —ಜೆ. ಜೆ. ರೂಸೋ.

ಉತ್ತಮ ಪುಸ್ತಕವು ಜ್ಞಾನಿಯ ಚಿರಂತನ ಚೈತನ್ಯರೂಪ —ಮಿಲ್ಟನ್.

ಪುಸ್ತಕವಿಲ್ಲದ ಮನೆ ಆತ್ಮವಿಲ್ಲದ ದೇಹವಿದ್ದಂತೆ —ಸಿಸಿರೋ.

ಪುಸ್ತಕಗಳು ಮತ್ತು ಒಡಿಸುವ ದಿವ್ಯ ಔಷಧಿಗಳು —ರಾಬರ್ಟ್ ಛೇಂಬರ್ಸ್.

ಬರೀ ನೆನಪು....

—ಶ್ರೀಧರ್ ಕೆ. ಆರ್.
ತೃತೀಯ ಕಾನೂನು ಪದವಿ

ಅಂದೆಲ್ಲಾ ಬರೀ ಚರ್ಮದ ಬೂಟುಗಳದ್ದೇ ಸದ್ದು
ನಗು ... ನಮಸ್ಕಾರ ... ಪ್ರತಿ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು
ಕೈ ಕುಲುಕಾಟ ... ಬೆನ್ನು ತಟ್ಟುವಿಕೆ
ಚಾ ಕಾಫಿಗಳ ಸ್ನಾನ ! !

ಎಂದೂ ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಾನೇ ಕಾಣದ ಗುಣಗಳ ಗುಣಗಾನ
ಅದ್ಯಾರರದೋ ಅವಗುಣವಾಗಿ
ಹೊರಗೊಂದು ನೋಟ, ಒಳಗೊಂದು ನೋಟ
...ಬರೀ ಕಾಟ

ಅದೆಷ್ಟೋ ಬಾರಿ ಮರೀಚಿಕೆಗಳನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದ ನನಗೂ
ಅನಿವಾರ್ಯ ಸೋಲು
ನನ್ನ ಸೋಲು ಅವರ ಗೆಲುವು
ಜಯ ಜಯಕಾರಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಚುನಾವಣೆಯ ಗೆಲುವಿನ ಸಂಭ್ರಮ
ಸಿಹಿ ತಿಂಡಿಗಳ ಹಂಚುವಿಕೆ
ಇಂದು ಬೂಟುಗಳ ಸದ್ದೇ ಇಲ್ಲ
ನಗು ಮೊದಲೇ ಇಲ್ಲ...
ನಮಸ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕಾರವೇ ಇಲ್ಲ

ಈಗ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿರುವುದು ಬರೀ ನೆನಪು
ಸಿಹಿ ತಿಂಡಿಗಳ ತಿಂದು, ಎಸೆದ
ಖಾಲಿ ಪೊಟ್ಟಣಗಳ ಮೇಲೆ
ಕರಿ ಕಾಗೆಗಳು ಧಾಳಿ ಇಟ್ಟ ದೃಶ್ಯದ
ಕಹಿ ನೆನಪು ... ಕರೀ ನೆನಪು
......ಬರೀ ನೆನಪು.

ದ್ವೀಪಗಳು

—ಶಾಂತಿ ಓ. ದ್ವಿತೀಯ ಎಲ್. ಎಲ್. ಬಿ. 'ಸಿ' ವಿಭಾಗ

ಅಂದು ರವಿವಾರ, ಮಾಡಲು ಕೆಲಸವಿಲ್ಲದೆ ಅತ್ತ ಇತ್ತ ತಿರುಗಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಮನಸ್ಸು ಮಾತ್ರ ಗಾಢವಾದ ಆಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿತ್ತು. ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಅಂತರಾಳದ ಕೂಗು ನನಗೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಯಾರಿಗೆ ಕೇಳಲು ಸಾಧ್ಯ? ಯಾವಾಗಲೂ ಹಾಗೆ ಮನುಷ್ಯ, ಮನುಷ್ಯ ದೂರ ವಿರುವಾಗ ಕಲ್ಪನೆಗಳು ಊಹೆಗಳು ತಮಗೆ ಬೇಕಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಗರಿಬಿಚ್ಚುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ವಾಸ್ತವ ಯಾವಾಗಲೂ ಕಹಿಯೇ. ನಮ್ಮ ಆಲೋಚನೆ ಅಸತ್ಯವಾದಾಗ ನಾವು ಕುಗ್ಗುತ್ತೇವೆ.

ಕೂತುಕೊಳ್ಳಿ, ನೀವು ಕೇಳಬೇಕೆಂದು ನಾನೇನು ಕಥೆ ಹೇಳುತ್ತಾ ಇಲ್ಲ. ಆದ್ರೆ ಇದು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಸಮಾಧಾನಕ್ಕಷ್ಟೆ. ನೀವು ಕೇಳಿದರೆ, ನಾನು ಬರೆದದ್ದು ಓದಿದರೆ ಸಂತೋಷ.

ನಾನು ಗೀತಾ ಓದಿದ್ದು ಒಂದೇ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ. ಒಂದೆಡೆ ಓದಿದವರಿಗೆ ಪ್ರೀತಿ ಆಗಬೇಕೆಂದೇನೂ ಇಲ್ಲಾ. ಆಗಬಾರದು ಎಂದು ಇಲ್ಲ ತಾನೆ? ನಾನು ಗೀತಾಳನ್ನು ಯಾಕೆ ಮೆಚ್ಚಿದೆ? ಅವಳ ರೂಪಕ್ಕೋ? ಇಲ್ಲಾ ನಡತೆಗೋ? ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾಗಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಮೊದಲು ಕಾಣುವುದು ರೂಪ ತಾನೆ. ನನ್ನ ಅದೃಷ್ಟ ಅವಳ ನಡತೆ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ನನ್ನ ಗೀತಾನ ಪ್ರೇಮ ವ್ಯವಹಾರ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಇಲ್ಲದ ನಮ್ಮ ಪ್ರೇಮ ಈಗ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯುತವಾಗಿದೆ. ಅಂದ್ರೆ ನಾನು ಹಿರಿಮಗ. ನನ್ನ ಸಂಸಾರದ ಹೊಣೆಯೀಗ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿದೆ. ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ತಡಕಾಡಿ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಕಾರ್ಖಾನೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸವು ಸಿಕ್ಕಿದೆ. ವಾರದ ಮೂರು ದಿನ ನಾನು ಅವಳ ಪತ್ರಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದೆ. ಒಂದು ದಿನ ತಡವಾದ್ರೂ ಏನೋ ಹೇಳಲಾರದ ವೇದನೆ. ೧೦೦ ಮೈಲು ದೂರದ ಆಕೆಯಿಂದ ೧ ತಿಂಗಳಾದ್ರೂ ಪತ್ರ ಇಲ್ಲಾ. ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಏನೋ ಅಪಶಕುನದ ಚಿನ್ಹೆ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು.

ಗೀತಾಳೊಂದಿಗೆ ಕಳೆದ ದಿನ ಮಾತ್ರ ಈಗ ನಾನು ಮೆಲುಕು ಹಾಕಬೇಕಿತ್ತು. ಅವಳ ಹಳೆಯ ಪತ್ರವನ್ನು ನೂರು ಬಾರಿ ಓದಿದೆ. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆಗೇ ಆಲೋಚನೆ ಮೂಡಿತು. ಅಂದೇ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೊರಟೆ. ಆಕೆಯ ಮನೆ ಹುಡುಕುವುದು ಕಷ್ಟವಾದ್ರೂ ಕೊನೆಗೆ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಗಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಮನೆ ಕಾಣಿಸಿತು. ಬಾಗಿಲು ಬಡಿದೆ. ಯಾರು? ಒಳಗಿನಿಂದ ಸದ್ದು ಕೇಳಿಸಿತು. ಬಾಗಿಲು ತೆಗೆದವಳು ಗೀತಾಳ ತಾಯಿ ಇರಬೇಕು. ದೂರವಿದ್ದ ದೋಸೆಯ ವಾಸನೆ ಮೂಗಿನ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ಬಡಿಯಿತು. "ಬನ್ನಿ ಒಳಗೆ" ಕ್ಷೀಣ ಧ್ವನಿ ಒಳಗೆ ನಡೆದೆ. ಮನೆಯುನ್ನು ನೋಡಿದಾಗಲೇ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಊಹಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಶಬ್ದ ದಾರಿದ್ರ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಳಲಿದೆ. ದಪ್ಪಗಿನ ಕೊಣಪನೊಬ್ಬ ಬದಿಯ ಕೋಣೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಯಾರು ಬೇಕು? ಎಂದು ಕೇಳಿತು. ಏನೋ ತಪ್ಪು ಮಾಡಿದಂತೆ ಭಾಸವಾಯ್ತು. ನಾನು ತೆಳ್ಳಗಿನ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಅಂದೆ "ಗೀತಾ ಇದ್ದಾಳಾ"? ಅವನ ಮುಖ ಕಪ್ಪಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಆತನೆಂದ "ಗೀತಾಗೆ ಆರೋಗ್ಯ ಸರಿಯಿಲ್ಲ. ಹಾಸ್ಪಿಟಲ್‌ಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಳೆ" ಯಾಕೆ ನನ್ನ ಗೀತಾಗೆ

ಏನಾಯ್ತು. ಮನ ಸೊರಗಿತು ಇನ್ನು ಅಲ್ಲಿರಲು ಮನಸ್ಸಾಗಲಿಲ್ಲ. ಗೀತಾಳಿಗಾಗಿ ತಂದಿದ್ದ ಸ್ವೀಟ್ಸ್, ಹೂವು ಸೂಟ್‌ಕೇಸ್‌ನೊಳಗೆ ರೋಧಿಸುವಂತೆ ಭಾಸವಾಯ್ತು. ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ ವಿಳಾಸ ತಿಳಿದು ಹೊರ ನಡೆದೆ. ಆತ ವಿಳಾಸ ಹೇಳುವಾಗ ತಡವರಿಸುತ್ತಿದ್ದ.

ದೊಡ್ಡ ಗೇಟ್ ಒಳಗೇ ದೊಡ್ಡ ಕಟ್ಟಡ ನೋಡುವಾಗ ಭಯ ಆಯ್ತು. ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಿರಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲಾ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಅದಕ್ಕಿದ್ದವು ಒಳ ನಡೆದೆ. ಬಿಳಿ ಸ್ಕರ್ಟ್, ಬಿಳಿ ಬ್ಲೌಸ್ ತಲೆಗೆ ಟೋಪಿ ಹಾಕಿ ಅಚೆ ಈಚೆ ನಡೆದಾಡುತ್ತಿದ್ದ ನರ್ಸುಗಳು ಎತ್ತರವಾಗಿ ಸುಂದರವಾಗಿದ್ದರು. ಫಿನಾಯಿಲ್ ಡೆಟ್ಟಾಲ್ ಮತ್ತು ಇತರ ದ್ರಾವಣಗಳ ವಾಸನೆ ಮೂಗಿಗೆ ಬಡಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಜೀವ ಕಾಪಾಡುವ ಈ ಭದ್ರ ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಯುವ ನೆನಪೇ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬಡಿಯುತ್ತಿತ್ತು.

ಗೀತಾ ಹಾಸಿಗೆ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ್ದಳು. ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಹುಡುಗಿ ಮಂಚದ ಆಚೆ ಕುರ್ಚಿ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಏನೋ ಓದುತ್ತಿದ್ದಳು. ಗೀತಾ ಕರೆದೆ. ಗೀತಾ ಧಡಕ್ಕನೆ ಎದ್ದು ಕೂತಳು. ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ನೀರು ಚಿನುಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆಕೆಯ ಕೈಯನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿದೆ. "ವೇಣು" ಆಕೆ ಕನಲಿದಳು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿಟ್ಟ ದುಖವನ್ನು ಮರೆಸಲು ಅಳುವೊಂದೇ ಸಾಧನ. ಪಾಪ ಆಕೆ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಯಾರೊಡನೆ ಹೇಳಿಯಾಳು ಅವಳು ನನ್ನನ್ನು ತಬ್ಬಿ ಹಿಡಿದು ಅತ್ತಳು. ಆದರೆ ಕಾರಣ ಮಾತ್ರ ಇನ್ನೂ ರಹಸ್ಯವಾಗಿತ್ತು ನನಗೆ. "ಗೀತಾ ಏನಾಯ್ತು ಹೇಳು. ನಾನಿದ್ದೇನಲ್ಲ, ಯಾಕೆ ಹೆದ್ರಿಕೆ"? ಆಕೆಯ ಪುಟ್ಟ ತಂಗಿಯನ್ನು ಕಾಫಿ ತರಲು ಕಳಿಸಿದಳು

ಸೂಟ್‌ಕೇಸ್‌ನಲ್ಲಿದ್ದ ಹೂವು ಸ್ವೀಟ್ಸ್ ಹೊರಗೆ ತೆಗೆದೆ. ಗೀತಾಳ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಮುಗುಳ್ನಗೆ ಕಾಣಿಸಿತು. ನಾನೇ ಆಕೆಗೆ ತಿನ್ನಿಸಿದೆ. ಗೀತಾ ಆಕೆಯ ಕಥೆ (ವ್ಯಥೆ) ಹೇಳಲು ಶುರು ಮಾಡಿದಳು. ವೇಣು ಯಾರ ಮನೇಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ರೂ ಬಡವರ ಮನೇಲಿ ಹುಟ್ಟಬಾರದು. ನಾನು ಡಿಗ್ರಿ ಮುಗಿಸಿ ಬಂದದ್ದೇ ವರಬೇಟೆ ಶುರುವಾಯ್ತು. ನಾನು ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು, ನನ್ನ ಸ್ವಂತ ಕಾಲಿನಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಬೇಕೆಂಬ ಆಶೆ ಮಣ್ಣಾಯ್ತು. ಅಣ್ಣ ಒಂದು ದಿನ ದೊಡ್ಡ ಶ್ರೀಮಂತನನ್ನು ಕರೆದು ತಂದ. ನಾನು ಅಲಂಕಾರದ ಗೊಂಬೆ ಆದೆ. ದೊಡ್ಡ ಕಣ್ಣಿನ ಪೀಚಲು ದೇಹದ ಆತನನ್ನು ನೋಡಲು ಅಸಹ್ಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ವೇಣು ನಿಮ್ಮನ್ನೇ ಮನಸ್ಸಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡ ನನಗೆ ಬೇರೆ ಯಾರನ್ನೂ ನುದುವೆ ಆಗುವುದು ಇಷ್ಟವಿರಲಿಲ್ಲ. ಆತನನ್ನು ಬೇಡ ಅಂದದ್ದೇ ನನ್ನ ಅಣ್ಣನ ಕೋಪಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯ್ತು. ಮತ್ತೇ ನಿಂಗೆ ಯಾರು ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಸುರೀತಾರೆ. ನೀನು ಇವನನ್ನೇ ಮದುವೆ ಆಗಬೇಕೂಂತ ಸುಗ್ರೀವಾಜ್ಞೆ ಹೊರಡಿಸಿದ. ಅಮ್ಮನೂ ಅಸಹಾಯಕಳು. ಅಣ್ಣ ನನ್ನನ್ನು ರೂಮಿನಲ್ಲಿ ಬಂಧಿಸಿದ. ವೇಣು ನಿಂಗೆ ಪತ್ರ ಬರೆಯಲು ಅವಕಾಶ ಇರಲಿಲ್ಲಾ. ಕೊನೆಗೆ ಅಮ್ಮನಿಗೆಂದು ತಂದಿದ್ದ ನಿದ್ರೆ ಮಾತ್ರೆನ ತಂಗೊಂಡೆ. ವೇಣು, ನಾನು ಸಾಯುತ್ತಿದ್ರೆ ಎಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು ?

ಗೀತಾಳ ಅಸಹಾಯಕತೆಗೆ ಮನ ಮರುಗಿತು. ಯಾರೂ ಸಾವಿನ ಸತ್ಯ ಹುಡುಕಲು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬರ ದೌರ್ಬಲ್ಯವನ್ನು ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಆಶೆಗೋಸ್ಕರ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಜನರನ್ನು ನೋಡಿ ಉಗಿಯಬೇಕೆನಿಸಿತು. ಆತ ಅಣ್ಣನಾಗಲು ಯೋಗ್ಯನಲ್ಲ. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಛಲ ಮೂಡುತ್ತಿತ್ತು. ಹೇಗಾದ್ರೂ ಮಾಡಿ ಗೀತಾಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಬೇಕು. ಆಕೆಯ ತಂಗಿ ಕಾಫಿ ತಂದುಕೊಟ್ಟಳು. ಚಿಂತೆಗೊಂಡ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಕಾಫಿ ಅವಶ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಗೀತಾಳ ಕೈ ನನ್ನ ಕೈಯನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹಿಡಿದಿತ್ತು. ತುಂಬಾ ಸೊರಗಿದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದಳು.

ನಾನು ಗೀತಾಳಿಗೋಸ್ಕರ ಏನು ಮಾಡಲೂ ತಯಾರಿದ್ದೆ "ಗೀತಾ ನನ್ನ ಮಾತು ಕೇಳು. ಈಗಲೇ ನಾವು ಈ ನರಕದಿಂದ ಪಾರಾಗುವ. ನೀನು ಕಷ್ಟವೋ ಸುಖವೋ ನನ್ನೊಡನೆ ಜೀವನ ಮಾಡುತ್ತೀ ಎಂಬ ಭರವಸೆಯೇ ನನಗೆ ಧೈರ್ಯ ಕೊಟ್ಟಿದೆ". ಗೀತಾ ಅಧೀರಳಾದಳು. "ವೇಣು ಬೇಗ ಇಲ್ಲಿಂದ ನಡೀರಿ ಗಂಟೆ ೧೧ ಆಯ್ತು, ಅಣ್ಣ ಈಗ ಬರ್ತಾನೆ"

ಕೆನ್ನೆ ಚುರುಗುಟ್ಟುತ್ತಿತ್ತು. ಕಪಾಳ ಮೋಕ್ಷ ನನ್ನ ಪಾಲಿಗಾಯ್ತು. ಗೀತಾಳ ಅಣ್ಣನ ಹೊಡೆತ ಎಷ್ಟು ಜೋರಾಗಿತ್ತೆಂದ್ರೆ ಕೆನ್ನೆಯಲ್ಲಿ ಪೊಕಳೆ ಎದ್ದಿತು. ನಾನು ಸೀದಾ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದೆ. ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಕುದಿಯುತ್ತಿತ್ತು

ರಾತ್ರಿ ಹನ್ನೆರಡು ಗಂಟೆ, ನಾನು ಹಾಸ್ಪಿಟಲ್ ಒಳಗೆ ನಡೆದೆ. ನನ್ನ ನಿರ್ಧಾರ ಅಚಲವಾಗಿತ್ತು ನಿಶಬ್ದ ವಾತಾವರಣ ಒಮ್ಮೆಲೇ ನಾಯಿ ಬೊವ್ ಬೊವ್ ಎಂದು ಬೊಬ್ಬಿಟ್ಟಿತು. ಅದರ ಬಾಲವನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿದ್ದೆ. "ಥೂ ಶನಿ" ಮನಸ್ಸಲ್ಲೇ ಶಪಿಸಿದೆ. ರೂಮಿನ ಬಳಿ ಬಂದಾಗ ನಡಿಗೆ ನಿಧಾನವಾಯ್ತು. ಧೈರ್ಯ ತಂದುಕೊಂಡೆ, ರಕ್ತ ಜೋರಾಗಿ ಹರಿಯುವಂತೆ ಭಾಸವಾಯ್ತು. ಬಾಗಿಲು ತಟ್ಟಿದೆ. ನನ್ನ ಅದೃಷ್ಟಕ್ಕೆ ಗೀತಾಳೇ ಬಾಗಿಲು ತೆಗೆದಳು. "ಗೀತಾ ನಡಿ, ಇಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ಒಂದು ನಿಮಿಷ ಇರೋದು ಬೇಡ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಆಕೆಗೆ ಮಾತನಾಡಲೂ ಅವಕಾಶ ಕೊಡದೆ ಅವಳನ್ನು ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಗೆ ಬಂದೆ. ಗೇಟಿನ ಬಳಿ ವಾಚ್‌ಮ್ಯಾನ್ ತೂಕಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ.

ಮೊದಲೇ ಬುಕ್ ಮಾಡಿದ ಹೋಟೆಲ್ ಬಳಿ ನಡೆದೆ. ಗೀತಾ ನಡುಗುತ್ತಿದ್ದಳು ನಾನೆಂದೆ "ಗೀತಾ ನಾನು ಮಾಡಿದ್ದು ತಪ್ಪಿರಬಹುದು ಆದ್ರೆ ಸುಂದರವಾದ ಹೂವನ್ನು ಹಿಸುಕಲು ನಾನು ಖಂಡಿತಾ ಬಿಡಲ್ಲ ನಾನು ಷಂಡ ಅಲ್ಲ". ಗೀತಾಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ಅವಳ ಮನಸ್ಸಲ್ಲಿ ನಾನು ಹೀರೊ ಆದೆ ಎಂದು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಬೀಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಬಾಗಿಲು ಧಡ್ ಧಡ್ ಸದ್ದಾಯ್ತು. ಮೈ ಒಮ್ಮೆಲೇ ತಣ್ಣಗಾಯ್ತು. ಆಕೆಯ ಅಣ್ಣ ಕೊಣಪ ಎದುರು ನಿಂತಿದ್ದ. ಗೀತಾಳನ್ನು ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಗೆ ನಡೆದ ಆ ಮೇಲೆ ಏನಾಯ್ತು ಅಂತ ಈಗ ಮಾತ್ರ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯ. ನಾನು ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಇದ್ದೆ. ಈಗ ಗೀತಾಳ ಸ್ಥಾನ ನನ್ನದಾಯ್ತು. ಬ್ಯಾಂಡೇಜು ನನ್ನ ಕೈಕಾಲನ್ನು ಆವರಿಸಿತ್ತು. ನನ್ನ ಯೋಜನೆಯೆಲ್ಲ ತಲೆ ಬುಡವಾಯ್ತು. ಅವಳನ್ನು ರಿಜಿಸ್ಟರ್ಡ್ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಕಾನೂನುಬದ್ಧವಾಗಿ ಹೋರಾಡಲು ಯತ್ನಿಸಿದ್ದೆನೋ ಅದೆಲ್ಲಾ ಕಟ್ಟು ಕಲ್ಪನೆಯಾಯ್ತು. ಮನುಷ್ಯ ಎಣಿಸಿದಂತಾದರೆ ಆತನಷ್ಟು ಸುಖಿ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲಾ. ನಾನು ಆಕಾಶದ ಶೂನ್ಯವನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೆ ❋

(ಪ್ರಥಮ ಬಹುಮಾನಿತ ಕಥೆ)

ಪುಸ್ತಕಗಳು ಇನ್ನೂ ಹುಟ್ಟಲಿರುವ ಜನಾಂಗದ ಆಸ್ತಿ —ಜೋಸೆಫ್ ಎಡಿಸನ್.

ಉತ್ತಮ ಪುಸ್ತಕವು ಜ್ಞಾನಿಯ ಚಿರಂತನ ಚೈತನ್ಯ —ಜಾನ್ ಮಿಲ್ಟನ್.

ಅಮರತ್ವದ ತಿಳಿವು ಪುಸ್ತಕಗಳಿಂದ ಲಭ್ಯವಾದದ್ದು —ಎಮರ್ಸನ್

ನಿಷ್ಪಕ್ಷ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ಏಕೆ? ಹೇಗೆ?

— ಕೆ. ದಯಾನಂದ ರೈ, ತೃತೀಯ ಕಾನೂನು ಪದವಿ

ಭಾರತ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ದೇಶ. ನ್ಯಾಯಾಂಗ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ಅಡಿಗಲ್ಲು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ನಾಗರೀಕನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಹಕ್ಕು ಮತ್ತು ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ಮಹತ್ತರ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸಬಲ್ಲದು. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯಾಂಗವು ಸರ್ವೋಚ್ಛ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಕಾರ್ಯದಕ್ಷತೆಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದೆ.

ನ್ಯಾಯಾಂಗದಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ತಳೆಯಲು ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯಾಂಗ ಹಲವು ಮುನ್ನೇರ್ಪಾಡುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದೆ. ಪ್ರಥಮವಾಗಿ ಸರ್ವೋಚ್ಛ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಅಧಿಕಾರಾವಧಿಯು ಸಂಪೂರ್ಣ ರಕ್ಷಿತದಲ್ಲಿದೆ, ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ರಾಜ್ಯಾಂಗಕ್ಕೆ ರಾಷ್ಟ್ರಾಧ್ಯಕ್ಷರ ಶಿಫಾರಸ್ಸಿನ ಹೊರತಾಗಿ ಮೊಟಕುಗೊಳಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲೂ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ನಡವಳಿಕೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಲ್ಲಿ ಈ ಹೇಳಿಕೆಗೆ ಕಡಿಮೆ ಪಕ್ಷ ⅔ ಅಂಶ ರಾಜ್ಯಸಭೆ ಮತ್ತು ಲೋಕಸಭೆ ಸದಸ್ಯರಿಂದ ಬೆಂಬಲ ದೊರೆತಿರಬೇಕು. ಸಂಸತ್ತು ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರ ವನ್ನು ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ದುರುಪಯೋಗ ಪಡಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಭದ್ರತೆ ದೊರೆತಂತಾಗುವುದು.

ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತ ನ್ಯಾಯಾಂಗದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಿಗೆ ಕೊಡುಮಾಡುವ ವೇತನ ಶ್ರೇಣಿ ಮತ್ತು ಭತ್ಯೆಗಳು ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಮತದಾನದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಒಳಪಡುವುದಿಲ್ಲ. ಹಣಕಾಸಿನ ವಿಷಮಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಹೊರತು ಇನ್ನಾವುದೇ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ವೇತನ ಶ್ರೇಣಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲು ರಾಜ್ಯಾಂಗಕ್ಕೆ ಅಸಾಧ್ಯ. ಈ ಸವಲತ್ತು ಕರ್ತವ್ಯ ನಿಷ್ಠೆಗೆ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸಿದಂತಿದೆ.

ಸಂಸತ್ತು ನ್ಯಾಯಾಂಗದ ಎಲ್ಲೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಬಹುದು, ಆದರೆ ಯಾವುದೇ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಕಡಿಮೆಗೊಳಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಸಂಸತ್ತು ನಾಗರೀಕ ಮೇಲ್ಮನವಿಯ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಆರ್ಥಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾಯಿಸಬಹುದು ಯಾ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಬಹುದು. ನ್ಯಾಯಾಂಗದ ಕಾರ್ಯದಕ್ಷತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನ್ಯಾಯಾಂಗಕ್ಕೆ ಒದಗಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋಚ್ಛ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟುಗೋಲು ಹಾಕಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ರಾಜ್ಯಾಂಗದ ೧೨೧ನೇ ವಿಧಿಯ ಪ್ರಕಾರ ನ್ಯಾಯಾಂಗದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನಮಾನವಿರುವುದರಿಂದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ನಡವಳಿಕೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿನ ಎರಡು ಸಭೆಗಳು ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇದು ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತ ನ್ಯಾಯಾಂಗಕ್ಕೆ ಹಾದಿ ಮಾಡಿಕೊಡುವುದು. ಅದರಂತೆ ರಾಜ್ಯಾಂಗದ ೧೨೯ ಮತ್ತು ೨೧೫ನೇ ವಿಧಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ನಮಗೆ ಕಂಡುಬರುವ ಅಂಶ— ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು

ನಿಂದೆ ಮಾಡಿದ್ದಲ್ಲಿ ಯಾ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಕಾನೂನು ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದಲ್ಲಿ ಆತ ಶಿಕ್ಷಾರ್ಹನಾಗಬಲ್ಲ. ಈ ಸವಲತ್ತು ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಸಮತೋಲನದಲ್ಲಿರಿಸುವುದು.

ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಾಂಗಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳಿದ್ದರೂ, ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತ ನ್ಯಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಅದನ್ನು ರಾಜ್ಯಾಂಗದ ೫೦ನೇ ವಿಧಿಯು ನ್ಯಾಯಾಂಗದಿಂದ ಬೇರ್ಪಡಿಸಿದೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಕಾರ್ಯಾಂಗವು ನ್ಯಾಯಾಂಗದಲ್ಲಿ ತಲೆ ಹಾಕದಂತೆ ಮಾಡಿದೆ. ಇದು ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತ ನ್ಯಾಯಾಂಗಕ್ಕೆ ಮಗದೊಂದು ಹಾದಿ.

ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತ ನ್ಯಾಯ ದೊರೆಯಬೇಕಾದರೆ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ನೇಮಕವು ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತವಾಗಿರಬೇಕು. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯಾಂಗದ ೧೨೪ ವಿಧಿಯ ೨ನೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ನೇಮಕಾತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಸಾರಾಂಶವನ್ನು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸುತ್ತದೆ—"ರಾಜ್ಯಾಂಗವು ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ನೇಮಕಾತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಾಂಗಕ್ಕೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಕೊಡದೇ ವಿವೇಚನಾತ್ಮಕ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಕಾರ್ಯಾಂಗವು ಈ ನೇಮಕಾತಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಇತರ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರುಗಳ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಸರಕಾರಗಳ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರುಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಶ್ರೇಷ್ಠ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರುಗಳನ್ನು ಆರಿಸುವರು. ಇದು ನ್ಯಾಯಾಂಗದ ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮೆರಗನ್ನು ಕೊಡಬಲ್ಲುದು.

ರಾಜ್ಯಾಂಗದ ೧೨೪ನೇ ವಿಧಿಯ ೭ನೇ ಭಾಗವು ನಿವೃತ್ತ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಿಗೆ, ಮುಂದೆ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಕಾನೂನು ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವುದನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಭಾರತದ ನ್ಯಾಯಾಂಗವು ಸುಭದ್ರವಾದುದೇ ಆಗಿದೆ.

ದೇಶದ ರಾಜಕೀಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದಾಗ ಒಂದೆಡೆ ಈಗ ನಿಷ್ಪಕ್ಷ ನ್ಯಾಯಾಂಗಕ್ಕೆ ತಡೆ ಬಂದಿದೆ ಎಂಬ ಕೂಗು ಕೇಳಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ನೇಮಕಾತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಳಂಬ, ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ತೀರ್ಪಿಗೆ ಮನ್ನಣೆ ಕಲ್ಪಿಸದೆ ಇರುವುದು, ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ತೀರ್ಮಾನದ ಬಳಿಕ ರಾಜ್ಯಾಂಗದ ಮುನ್ನೇರ್ಪಾಡುಗಳ ಬದಲಾವಣೆ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಂಗದ ಸಮಗ್ರತೆಯನ್ನು, ದಕ್ಷತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿ ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತ ನ್ಯಾಯಾಂಗಕ್ಕೆ ಅನುವು ಮಾಡಿ ಕೊಡಲೇಬೇಕು.

❋

ಪುಸ್ತಕವೆಂದರೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಚಿಂತನೆಗೆ ತೊಡಗಿಸುವ ಒಂದು ಯಂತ್ರ —ಐ. ಎ. ರಿಚರ್ಡ್ಸ್

ಪುಸ್ತಕ ಯೌವನದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ; ವೃದ್ಧಾಪ್ಯದಲ್ಲಿ ಮನರಂಜಕ —ಜೆರಮಿ ಕಾಲಿಯರ್.

ನೆನಪುಗಳು....

— ವಿ. ಮನು, ತೃತೀಯ ಕಾನೂನು ಪದವಿ

ನರೆತ ಕೇಶ ಕಣ್ಣ ಮುಂದೆ
ನರ್ತಿಸಿದಾಗ
ತನ್ನ ದೇಹ ಭಾರದ ಅರಿವು
ಕ್ಷಣ ಮೌನದಲ್ಲಿ ಹರಡಿಕೊಳ್ಳುವ
ಬದುಕಿನ ಚಿತ್ತಾರ...

ರವಿಯು ಹೊಂಗಿರಣದ
ಬಿಸುಪಿನಲಿ ಮರೆಯಾದ
ಜೀವನರಾಗ... ನೆನಪುಗಳು
ಸರ-ಮಣಿಯಂತೆ ಹೆಣೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು

ಈ ಬದುಕಿನಲಿ ಕಂಡದ್ದೆಷ್ಟೋ
ಕಾಣದೆ ಉಳಿದದ್ದೆಷ್ಟೋ
ನಿಟ್ಟುಸಿರ ಬೇಗೆಯಲಿ ಬೆಂದ
ದಿನಗಳೆಷ್ಟೋ
ನಲಿದಾಡಿದ ಬಾಲ್ಯ, ಬಿಸಿ
ಏರಿದ ತಾರುಣ್ಯ... ನೆನಪು

ಬರೀ ನೆನಪು.
ರವಿಯು ಶಾಖದಲಿ
ಮೈ ಕಾಯಿಸುತಲೇ
ಬದುಕು ಕತ್ತಲಾಗಿ ವಿಶಾಲ
ಬಾನಿನಂತೆ ಹರಡಿತು
ಅದರಲಿ ಅಲ್ಲೊಂದು-ಇಲ್ಲೊಂದು
ಬೆಳ್ಳಿಚುಕ್ಕಿಗಳ ಇರುವು
ಅದರ ಸಿಹಿ-ನೆನಪೇ ಎದೆಯು
ಪುಟದಿ ಸದಾ ಮಿನುಗು—ದೀಪ.

ಬಾಡಿದ ಕುಸುಮಕೆ, ಬೀಳುವ ಮುನ್ನ,
ಹುರುಪಿನ ನೆನಪು.

ಕತ್ತಲು

—ಶಶಿಕಲಾ,
ದ್ವಿತೀಯ ಎಲ್.ಎಲ್.ಬಿ. 'ಎ'

ನನ್ನೆಡಬಲದಲಿ ಕತ್ತಲು ಹಬ್ಬಿದೆ
ನನ್ನೆದುರಲಿ ಬೆಳಕಿನ ಮೊಟ್ಟೆ
ಸ್ಫೋಟಿಸಿ...ಕತ್ತಲೇ ಹುಟ್ಟಿದೆ !
ನನ್ನೊಡಲಿಗೆ ಅದರ ಕಬಂಧ
ಬಾಹುಗಳ ಸ್ಪರ್ಶವಾಗಿ
ಅಂಗಾಂಗಗಳು ಕುಸಿದಿವೆ !
ಎಲ್ಲೋ ದೂರ ಚಂದ್ರಿಕೆಯು ಕಂಡಿತೇನೋ
ಚಕೋರದ ಪೇಲವ ಸ್ವರ.
ಆದರೂ ಕತ್ತಲು ಬೆಳೆದಿದೆ...
ಹೆಮ್ಮರದಲ್ಲಿನ ಗೂಡುಗಳ ತುಂಬಾ
ಮರಿಕೋಗಿಲೆಗಳ ಕುಕಿಲು ಸತ್ತಿದೆ !
ನಾ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ
ಕತ್ತಲಿಗೆ ಬಿಳಿಯ ಹಲ್ಲುಗಳು ಮೂಡಿದಂತೆ
ಬೃಹದ್ ಕೈಕಾಲುಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಂತೆ
ಕತ್ತಲು ಸಾಗುತ್ತಿತ್ತು...
ನಾನು ಓಗಂತವನೇರಿ ದಿಟ್ಟಿಸಿದೆ.
ಕತ್ತಲು ಇಥಿಯೋಪಿವನ್ನು
ಆಫ್ರಿಕಾವನ್ನು ಇಡಿ ಇಡಿಯಾಗಿ ಬಾಚಿ
ನನ್ನನ್ನೇ ನುಂಗುವಂತೆ
ಕನಸು-ನನಸುಗಳೆಲ್ಲಾ ಬೆನ್ನಟ್ಟುತ್ತಲೇ ...
ಇವೆ !!!

(ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದ ಅಂತರ್ಕಾಲೇಜು ಕಾವ್ಯಸ್ಪರ್ಧೆ
ಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ಬಹುಮಾನ ವಿಜೇತ)

ವಿಚಾರ ದೀಪಿಕೆ
27-2-1987

ಕಾನೂನು ಮತ್ತು ವಿಧೇಯತೆ

—ಪ್ರೊ। ಎನ್. ಜಿ. ಕಡಂಬ

'ಅಡಿಕೆ ಕದ್ದರೂ ಕಳ್ಳ, ಆನೆ ಕದ್ದರೂ ಕಳ್ಳ'

— ಎಂಬುದು ನಮ್ಮ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಗಾದೆಯ ಮಾತು. ಕದಿಯುವುದು ತಪ್ಪು—ವಸ್ತು ಸಣ್ಣದಿರಲಿ, ದೊಡ್ಡದಿರಲಿ, ಪರರ ವಸ್ತುವನ್ನು ಅದರ ಮಾಲೀಕರ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಿಲ್ಲದೆ ಬಳಸುವುದು, ತನ್ನದಾಗಿಸುವುದು ತಪ್ಪು, ಅದು ಕಾನೂನಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ವ್ಯವಹಾರ, ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅದು ಶಿಕ್ಷೆಗರ್ಹವಾದ ಅಪರಾಧ.

ಉತ್ತಮ ಸಂಸ್ಕಾರವುಳ್ಳ ವ್ಯಕ್ತಿ ಕಾನೂನಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಮಾಡಲು ಅವರ ಆತ್ಮಸಾಕ್ಷಿ ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ.

ನಮ್ಮ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನವು ಸುಸೂತ್ರವಾಗಿ ಮುನ್ನಡೆಯಲು ಕೆಲವೊಂದು ನಿಯಮಗಳು ಅಗತ್ಯ. ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಬಂದಂತಹ ನಿಯಮಗಳನ್ನೇ ಕಟ್ಟುಕಟ್ಟಳೆಗಳೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತೇವೆ. ಸರಕಾರದಿಂದ ಮಾನ್ಯತೆ ಪಡೆದ ನಿಯಮಗಳೇ 'ಕಾನೂನು'ಗಳಾಗಿವೆ

ಒಂದು ಯಂತ್ರವು ಅಡೆತಡೆಯಿಲ್ಲದೆ ಚಾಲಿತವಾಗಲು, ಅದರ ವಿಭಿನ್ನ ಭಾಗಗಳು ಸವೆಯದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು, ಆ ಯಂತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಎಲ್ಲಾ ನಿಯಮಗಳನ್ನೂ ಪಾಲಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ನಮ್ಮ 'ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನ'ವೆಂಬ ಯಂತ್ರವೂ ಸುಗಮವಾಗಿ ಚಾಲಿತವಾಗಲು, ಕೆಲವೊಂದು ಕರ್ತವ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಬಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

'ನನಗೆಷ್ಟು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿದೆ ? ನನ್ನ ಅಧಿಕಾರ ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ?'

—ಎಂದು ಓರ್ವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾಪೇಕ್ಷಿಯು ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಬುದ್ಧಿವಂತನೊಡನೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನಂತೆ. ಆಗ ಆ ಬುದ್ಧಿವಂತನು ಕೊಟ್ಟ ಉತ್ತರ ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿತ್ತು:

"ನಿನ್ನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳೆರಡೂ ಬಹು ವ್ಯಾಪಕವಾದುವು. ಆದರೆ ನೀನು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಅಂಶವೆಂದರೆ—ಇತರರಿಗೂ ನಿನ್ನಷ್ಟೇ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳು ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಇದನ್ನು ಮಾತ್ರ ನೀನು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಇತರರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಬಿಂದುವೇ ನಿನ್ನ ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಕೊನೆಯ ಹಂತ ಎಂಬುದನ್ನು ಸದಾ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಡು".

ಕಾನೂನುಗಳು ಯಾವನೇ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಇರುವವುಗಳಲ್ಲ. ಇಡೀ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಹಿತರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಇರುವವುಗಳು. ಸಮನ್ವಯ ಒಳಿತಿಗಾಗಿರುವ ಕಾನೂನುಗಳು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಒಳಿತಿಗೂ ಪೂರಕವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ನಮ್ಮದೊಂದು ಸುಂದರವಾದ ತೋಟ. ಅದರೊಳಗೆ ಬೇರೆಯವರ ಪಡ್ಡೆ—ಹಸುಗಳು, ಕುರಿ—ಕೋಣಗಳು ನುಗ್ಗದಿರಲೆಂದು ನಾವು ಬೇಲಿ ಹಾಕುತ್ತೇವೆ. ಅದೇ ಬೇಲಿಯು ನಮ್ಮ ಹೋರಿ ಹಸುಗಳು ಹೊರಹೋಗಿ ಇತರರ ತೋಟಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗದಿರುವಂತೆಯೂ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ನಾವು ಬೇಲಿ ಹಾಕಿದಂತೆಯೇ ಇತರರಿಗೂ ಬೇಲಿ ಹಾಕುವ ಹಕ್ಕಿದೆ.

ಕಾನೂನು ನಮಗೆ ರಕ್ಷಣೆ ನೀಡಿದಂತೆಯೇ, ಇತರರಿಗೆ ಕೂಡಾ ರಕ್ಷಣೆ ನೀಡುತ್ತದೆ ನಾವು ಕಾನೂನನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸದೆ, ಇತರರಿಗೆ ತೊಂದರೆ ಕೊಡದೇ ಇದ್ದಾಗ, ಇತರರೂ ಕಾನೂನನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸದಿರುವಂತೆ, ನಮಗೆ ತೊಂದರೆ ಕೊಡದಿರುವಂತೆ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಯಾಚಿಸುವ ಅಧಿಕಾರ ನಮಗೆ ಲಭ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

'ಧರ್ಮೋ ರಕ್ಷತಿ—ರಕ್ಷಿತಃ'

ಯಾರು ಧರ್ಮವನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಾರೋ ಅವರನ್ನು ಧರ್ಮವು ಕಾಪಾಡುತ್ತದೆ,—ಎಂಬ ಮಾತು ಎಷ್ಟು ಪ್ರಾಚೀನವೋ ಅಷ್ಟೇ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣಕೂಡಾ.

ಯಾರು ಕಾನೂನಿಗೆ ಬೆಲೆಕೊಟ್ಟು ಋಜು ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತಾರೋ ಅವರನ್ನು ಕಾನೂನು ಕಾಪಾಡುತ್ತದೆ.

ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಾ ಕಾನೂನುಗಳ ತಂಪು ನೆರಳಲ್ಲಿ ಬದುಕನ್ನು ಸಾಗಿಸುತ್ತಾ, ನಮ್ಮ ಮಾನವ ಜನ್ಮವನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಗೊಳಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡೋಣ.

ವಿಚಾರ ವೇದಿಕೆ
27-3-1987

ನ್ಯಾಯ ವಿಧಾನದ ಬಹುಮುಖ

—ಪ್ರೊ। ಎನ್. ಜಿ. ಕಡಂಬ

'ಮಾಡಿದ್ದುಣ್ಣೋ ಮಹಾರಾಯ'

—ಇದೊಂದು ಗಾದೆಯ ಮಾತು. ನಮ್ಮ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿರುವ ಮಾತು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ತಪ್ಪು ಮಾಡಿದರೆ, ಅದರ ಫಲವಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಕಷ್ಟ-ತಾಪತ್ರಯಗಳು ಒದಗಿ ಬಂದರೆ, 'ಪ್ರಕೃತಿಯೇ ಶಿಕ್ಷೆ ನೀಡಿದೆ, ವಿಧಿಯೇ ಆತನ ಅಪರಾಧಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ತೀರ್ಪು ನೀಡಿದೆ'—ಎಂದು ಜನರು ಆಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪಿಗೆ ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲೇ ಸರಿಯಾದ ಶಿಕ್ಷೆ ಕಾದಿದೆ...ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ನಮ್ಮ ಜನರಲ್ಲಿದೆ.

ಇದನ್ನು ಗಾಢವಾದ ವಿಶ್ವಾಸವೆನ್ನಿ, ಇಲ್ಲವೇ ಮೂಢ ನಂಬಿಕೆಯೆನ್ನಿ—ಅಂತೂ ನಮ್ಮ ಜನರಿಗೆ 'ನ್ಯಾಯ ವಿಧಾನ'ದ ಬಗೆಗೆ ಬಲವಾದ ನಂಬಿಕೆಯಿದೆ. ನಮ್ಮ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ನಮ್ಮ ಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಮಹತ್ವವಿದೆ. ಯಾವ ಅರಸನು ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೋ, ದುಷ್ಟರನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿ ಶಿಷ್ಟರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೋ—ಆತನೇ ಉತ್ತಮ ಆಡಳಿತಗಾರ ಹಾಗೂ ಉತ್ತಮ ರಾಜನೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ರಾಜಾ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ನ್ಯಾಯ ವಿಧಾನದ ಬಗ್ಗೆ ಹಲವು ಕಥೆಗಳಿವೆ. ನ್ಯಾಯನ್ಯಾಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸೂಕ್ತ—ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವವನೆಂದು ವಿಖ್ಯಾತನಾದ ಆ ಅರಸನ ಸಿಂಹಾಸನ ವೊಂದು ಕಡೆ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಹೂತು ಹೋಗಿತ್ತಂತೆ. ಅಲ್ಲಿ ಎತ್ತರವಾದ ಒಂದು ದಿನ್ನೆಯುಂಟಾಗಿತ್ತು. ಈ ದಿನ್ನೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತ ಸಾಮಾನ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೂ ಅಸಾಮಾನ್ಯರಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ಒಮ್ಮೆ ಓರ್ವ ಅವಿದ್ಯಾವಂತ ಓದು ಬರಹ ತಿಳಿಯದೇ ಇದ್ದ ಪೆದ್ದ—ಆದರೂ ಈ ದಿನ್ನೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ತನ್ನ ಸಂಗಾತಿಗರ ನಡುವಿನ ಜಗಳವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥನಾದ. ಇದನ್ನು ಕಂಡ ಹಳ್ಳಿಗರು ತಮ್ಮ ಗಂಭೀರವಾದ ವಿವಾದಗಳನ್ನು ತಂದೊಪ್ಪಿಸಿದರು, ಅವುಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ತವಾಗಿ ಪರಿಹರಿಸಿ, ನ್ಯಾಯದಾನ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದ. ಆದರೆ ಆತ ದಿನ್ನೆಯ ಮೇಲಿನಿಂದ ಕೆಳಗಿಳಿದಾಗ, ಕೇವಲ ಸಾಮಾನ್ಯನೇ ಆಗಿ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದ.

ಹೀಗೆ ಉತ್ತಮ ನ್ಯಾಯದಾನ—ಅಂದರೆ ಉತ್ತಮ ರಾಜ್ಯಭಾರ—ಅಂದರೆ ರಾಜಾ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಇವು ಪರಸ್ಪರ ಸಂವಾದಿಯಾದ ಪದಗಳೇ ಆಗಿಬಿಟ್ಟವು.

ನಮ್ಮ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡದೆ, ನ್ಯಾಯಯುತ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡುತ್ತಾ, ತನ್ನ ಇತಿಮಿತಿಯನ್ನರಿತು ಉತ್ತಮ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ವ್ಯಯ ಮಾಡುತ್ತಾ, ಬದುಕನ್ನು ಸಾಗಿಸಬಲ್ಲವನೇ ಓರ್ವ ಸಜ್ಜನ, ಉತ್ತಮ ನಾಗರಿಕ—ಎಂಬುದು ಸರ್ವಮಾನ್ಯವಾದ ನಂಬಿಕೆಯಾಗಿದೆ.

'ಋಣಂ ಕೃತ್ವಾಘೃತಂ ಪಿಬೇತ್'—ಎಂಬ ಧ್ಯೇಯವನ್ನಿರಿಸಿಕೊಂಡು, ನ್ಯಾಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೊರೆದು ಹೇಗಾದರೂ ಸುಖ ಪಡಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುವವನು ಅನಾಗರಿಕನೇ ಆಗಿ ಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಅದರಿಂದಾಗಿ ಹಲವರಿಗೆ ತೊಂದರೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಸಮಾಜದ ನೆಮ್ಮದಿಗೆ ಭಂಗವುಂಟುಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ತಾನೂ ನೆಮ್ಮದಿ ಇಲ್ಲದೆ ಮಾನಸಿಕ ಅಶಾಂತಿಯಿಂದ ಒದ್ದಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಹೀಗೆ ನ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ಭಂಗ ತಂದವನ, ನ್ಯಾಯ ದ್ರೋಹಿಯಾದವನ ಬಾಳು ಅಸಹನೀಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಆತ ಸಮಾಜದ ಕಾನೂನು—ಕಟ್ಟಳೆಗಳ ಮುಂದೆ ತಲೆಬಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ನ್ಯಾಯದ ತಕ್ಕಡಿಯ ಮುಂದೆ ಆತನ ಒಳಿತು ಕೆಡುಕುಗಳ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ನಡೆದು ಆತ ತಪ್ಪಿತಸ್ಥನೆಂದಾದಾಗ, ಇಡೀ ಸಮಾಜವೇ ಹೇಳುತ್ತದೆ 'ಮಾಡಿದ್ದುಣ್ಣೋ ಮಹಾರಾಯ'.

ಇಂದು ನಾವು ಯಾವುದನ್ನು 'ನ್ಯಾಯ'ವೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತೇವೋ ಅದೇ ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಚೀನರ ವ್ಯಾಖೆಯಲ್ಲಿ 'ಧರ್ಮ'ವಾಗಿತ್ತು 'ಕರ್ತವ್ಯ'ವಾಗಿತ್ತು ಪುಣ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯ ಮಾರ್ಗವಾಗಿತ್ತು. ಅನ್ಯಾಯವು ಅಧರ್ಮವೂ, ಪಾಪ ಸಂಪಾದನೆಗೆ ಕಾರಣವೂ ಆಗಿತ್ತು.

ಪಾಪ ಮಾಡಿದವನಿಗೆ ನರಕದಲ್ಲಿ ಭಾರೀ ಶಿಕ್ಷೆ ಕಾದಿದೆ—ಎಂಬ ಧರ್ಮವು ನೀಡುವ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯು ಇಂದಿನ ಕಳ್ಳರು, ವಂಚಕರು, ಅತ್ಯಾಚಾರಿಗಳು, ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರಿಗಳೇ ಮೊದಲಾದವರಿಗೆ ನೀಡುವ 'ಪೋಲೀಸರಿದ್ದಾರೆ—ಎಚ್ಚರಿಕೆ'—ಎಂಬ ಮಾತಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿತ್ತು. ಹೃದಯದ ಕದವನ್ನು ತಟ್ಟುವಂತಹದಾಗಿತ್ತು.

ಭಗವಂತನೊಡನೆ 'ಅಂಧಕಾರದಿಂದ ಬೆಳಕಿನೆಡೆಗೆ ನಡೆಸು' ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದಂತೆಯೇ, 'ಅನ್ಯಾಯದೆಡೆಯಿಂದ ನ್ಯಾಯದೆಡೆಗೆ ನಮ್ಮ ಸಮಾಜವನ್ನು ಮುನ್ನಡೆಸು'—ಎಂಬ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಸಲ್ಲಿಸೋಣ.

With Best Compliments From:

Mr. Aithappa Bhandary

Prop:

M/s. Amarnath Industries

Bangar Gudde,

Balepuni,

BANTWAL (D. K.)

With Best Compliments From:

Phone: 22607

AMRUTHESHWAR TYRES

DEALERS IN TYRES AND TUBES

Kumudavathi Building,
Balmatta Road,
MANGALORE-575 001.

With Best Compliments From:

Estd: 1948

Phone: 29

CENTRAL CLOTH STORES

Retail & Wholesale Cloth Merchants

Opp: Bus Stand, GURUPUR.

Specialists in

Suitings, Shirtings & Wedding Sarees

With Best Compliments From:

Grams: HOTELUSHA

Phone: 23234 (6 lines)

HOTEL USHA

BOARDING & LODGING

Balmatta Road,

MANGALORE-575 001.

While in Mangalore Stay at our Lodging

* Vegetarian and Non-Vegetarian Restaurants
* and Air-Conditioned Bar attached
* Telephone connections in all rooms
* Prompt and courteous service.

Grams: USHAJEWELS

Phone: 23779
Res.: 22359, 23227

USHA JEWELLERS

Catholic Club Building,

Hampankatta, MANGALORE-575 001.

JEWELLERY, DIAMONDS, PRECIOUS & SEMI PRECIOUS STONES

With Best Compliments From:

Phone: 32133

SWARNA FINANCE & INVESTMENT MANGALORE

1-7-662, Bharath Motor Building,
Maidan III Cross,
MANGALORE-575001.

INTEREST ON DEPOSITS UPTO 20% p a.
Interest Paid Monthly

Surakshavardhana Cash Certificates
Double Your Deposits in 42 Months

Short Term Notice Deposits Offering
12%; 13%; and 14% p. a.

A COMPANY BELONGING TO SURAJMAL DIAMOND GROUP

ESTD: 1895

Our Authorised Agents in Mangalore City:

Shri Ganapathi S. Rao,
Kodialbail,
Mangalore.
Phone: 23743 & 22251

'VAZ VILLA',
Milagres Junction,
Mangalore.
Phone: 22058

Shri M. S. C. D'Souza,
Lower Bendore,
Mangalore.
Phone: 25376

Mrs. J. M. Mascarenhas,
Phone: 32102

Shri P. B. Khajava,
Kotekar.

DHANALAKSHMI

BANK ON US for a complete financial package
Attractive deposit Scheme/Hire Purchase/Lease Finance for Equipment/ Machinery/Value above 10 lakhs/Venture Capital Finance/ Port Folio Investment & advice on all other financial services.

SYMBOL OF GROWTH

Contact your nearest Branch:

DHANALAKSHMI CONSOLIDATES

Corporate Office:

Bangalore:
D-4 & D-5, "Devatha Plaza"
(2nd Floor), Residency Road,
Bangalore-560 025.
Phone: 560394

Bangalore:
"Kambi Complex", 1st Floor,
1105, O. T. C. Road,
opp: City Corporation,
Bangalore-560 002.
Phone: 228560

Belgaum:
No. 1498, Deshpande Galli,
Nargundkar Bhave Chowk,
Belgaum-590 001.
Phone: 21042 P.P.

Hubli:
Virmansion II Floor, Traffic Island
Hubli-580029.
Phone: 63937

Mangalore:
1st Floor, 14-7-993, K. S. Rao Road,
Mangalore-575 001.
Phone: 31209

Mysore:
'Sundar Mansions"
101, Devaraja Urs Road,
Mysore-570 001.
Phone: 27040, 27090

Shimoga City:
Messers Nandi Traders
17, Nehru Road, 1st Floor,
Shimoga City.
Phone: 2109

Udipi:
D. No. 10-5-81, II Floor,
"Vidyarathna Buildings"
Santhekattee, Udipi.

Neat Printing !
Prompt Delivery !!
Service with a Smile !!!

UDAYA

Printery & Publications (P.) Limited

KODIALBAIL, MANGALORE-575 003.

Phone: 23815

A Big
Thank you
For
Our Advertisers

With Best Compliments From:

Phone: 21655

For all your requirements in floral decorations and landscaping etc , please visit:

MANGALORE NURSERY

Haji Bagh, Lower Bendoor,
MANGALORE-575 002.

The largest nursery in Mangalore with wide range of collections of all varieties of flower plants, fruit plants, succalants, cactii etc., and do their own propogation at their own farms.

Also suppliers of all kinds of flower and vegetable seeds, hanging flower pots, moss sticks with different kinds of climbers and attractive pots etc.

With Best Compliments From:

★

★

★

M. RAJAN

BUILDING CONTRACTOR

Unity Lodge,
Vas Lane,
MANGALORE.

With Best Compliments From:

A
WELL
WISHER

UDAYA PRINTERY MANGALORE-3